

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

Кафедра міжнародної та кримінальної юстиції

Попович О.В., Воробчак А.Р., Возняковська К.А., Лещенко О.В.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ. ЧАСТИНА 1

*Навчально-методичний посібник для підготовки
до семінарських занять та самостійної роботи*

**Чернівці
2022**

Рекомендовано до друку
Навчально-методичною радою Національного університету
«Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 17 травня 2022 року)

Рецензенти:

Лихова С.Я. – завідувачка кафедри кримінального права і процесу, доктор юридичних наук, професор кафедри кримінального права і процесу юридичного факультету Національного авіаційного університету.

Ющик О.І. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Автори:

Попович О.В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної та кримінальної юстиції Чернівецького юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»; *Воробчак А.Р.* – кандидат юридичних наук, директор Чернівецького юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»; *Возняковська К.А.* – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін Чернівецького юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»; *Лещенко О.В.* – кандидат юридичних наук, адвокат, керуючий партнер «Адвокатського об'єднання «Лещенко, Дорошенко і партнери».

Кримінальне право. Частина 1: навчально-методичний посібник для підготовки до семінарських занять та самостійної роботи / Попович О.В., Воробчак А.Р., Возняковська К.А., Лещенко О.В. Чернівці, 2022. 124 с.

Навчально-методичний посібник для підготовки до семінарських занять та самостійної роботи підготовлено відповідно до робочої програми курсу «Кримінальне право». Видання адресовано здобувачам денної та заочної форм навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право». Прислужитесь науково-педагогічним працівникам ЗВО та усім, хто цікавиться проблемами кримінального права.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ЗМІСТ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	19
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	81
ТЕМИ РЕФЕРАТІВ.....	89
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	92
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	95
ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І ВИЗНАЧЕННЯ.....	96
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	118

ПЕРЕДМОВА

Одним із пріоритетних напрямків системи вищої освіти України є поліпшення якості підготовки фахівців, що передбачає ґрунтовне вивчення відповідних фахових дисциплін. В системі юридичної науки до таких, безперечно, належить кримінальне право України, без засвоєння теоретичних та практичних проблем якого неможливо стати кваліфікованим адвокатом, слідчим, прокурором і суддею.

Нормативною основою кримінального права в Україні є законодавство про кримінальну відповідальність, яке становить Кримінальний кодекс України прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 року. Ґрунтуючись на Конституції України та загальноновизнаних принципах і нормах міжнародного права Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням.

Метою даного навчально-методичного посібника є формування у студентів сталої системи кримінально-правових умінь та знань, практичних навичок застосування норм кримінального законодавства, розкриття ролі кримінального права у вирішенні завдань соціального і економічного розвитку суспільства, підвищення рівня кримінально-правової свідомості та культури.

Зорієнтований на досягнення зазначеної мети навчально-методичний посібник **допоможе студентам** більш повно засвоїти специфіку основних інститутів кримінального права та кримінального законодавства; оволодіти категоріально-понятійним апаратом кримінального права; ознайомить із особливостями правового регулювання кримінальних відносин; сформує навички роботи із системою кримінального законодавства; навчить правильно застосовувати норми кримінального законодавства на практиці.

Навчально-методичний посібник відповідає робочій програмі навчальної дисципліни «Кримінальне право України» та побудований із врахуванням сучасних проблем теорії та практики застосування кримінального законодавства. Структура посібника включає двадцять одну тему семінарських занять. Кожна тема доповнена переліком основних категорій, тестовими та практичними завданнями (кейсами).

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти **повинен**: демонструвати розуміння тенденцій розвитку кримінального права в цілому та окремих його інститутів; узагальнювати характеристики кримінально-правових інститутів; аналізувати національну судову практику та практику правоохоронних органів в частині застосування положень кримінального закону; вирішувати задачі з урахуванням теорії та практики кримінального права, оформлюючи їх в письмовій формі; планувати власні дослідження з урахуванням новел та спірних положень кримінального права

ЗМІСТ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1

Поняття і система кримінального права України.

Наука кримінального права

Кримінальне право України як окрема галузь права, як юридична наука та як навчальна дисципліна у вищих навчальних закладах. Кримінальне право України як окрема галузь права: поняття, характерні особливості, місце в правовій системі.

Основні завдання кримінального права та їх відображення в Кримінальному кодексі України 2001 р. Функції кримінального права як галузі права. Поняття принципу права. Система принципів кримінального права України. Особливості закріплення окремих принципів права в КК України 2001 р.

Система кримінального права України. Загальна та Особлива частини кримінального права України, їх особливості та взаємозв'язок. Система Загальної частини кримінального права України.

Кримінальне право в системі права України. Кримінальне право і суміжні галузі права (конституційне право, кримінальне процесуальне право, кримінально-виконавче право, адміністративне право, міжнародне право).

Наука кримінального права як частина юридичної науки і одна із галузей суспільних наук. Розвиток науки кримінального права. Наступність у науці кримінального права. Предмет і завдання науки кримінального права. Зв'язок науки кримінального права із суміжними науками (кримінологією, юридичною статистикою, судовою медициною, психіатрією та ін.). Методи науки кримінального права.

Тема 2

Закон про кримінальну відповідальність

Закон про кримінальну відповідальність як єдине джерело кримінального права. Поняття закону про кримінальну відповідальність, його ознаки й значення. Завдання та функції закону про кримінальну відповідальність. Закони України про кримінальну відповідальність як складові частини КК України.

Структура (будова) Кримінального кодексу України. Загальна й Особлива частини КК України, їх єдність й взаємозв'язок. Структура статей Особливої частини Кримінального кодексу України (диспозиції та санкції). Види диспозицій та санкцій. Кримінально-правові норми. Види кримінально-правових норм: визначальні (дефінітивні), роз'яснювальні, заохочувальні та забороняючі (норми-заборони).

Тлумачення закону про кримінальну відповідальність: поняття та значення. Види тлумачення за суб'єктом: автентичне (легальне); судове; доктринальне; за засобами тлумачення: граматичне, систематичне, історичне; за обсягом тлумачення: буквальне, обмежене й розширене. Заборона застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією.

Чинність законів про кримінальну відповідальність у часі. Вступ закону про кримінальну відповідальність у силу. Поняття часу вчинення кримінального правопорушення. Припинення чинності закону про кримінальну відповідальність. Обставини, внаслідок яких закон втрачає силу. Зупинення чинності законів про кримінальну відповідальність. Зворотна сила закону про кримінальну відповідальність.

Принципи чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі, що закріплені у КК України: територіальний, громадянства, реальний та універсальний.

Зміст територіального принципу чинності закону про кримінальну відповідальність. Поняття території України. Поняття місця вчинення кримінального правопорушення. Вилучення з-під юрисдикції українських судів осіб, які вчинили кримінальне правопорушення на території України, але користуються дипломатичним імунітетом.

Зміст принципу громадянства. Вирішення питання про відповідальність громадян України, які вчинили кримінальне правопорушення закордоном. Правові наслідки засудження особи за межами України.

Зміст універсального принципу дії закону про кримінальну відповідальність. Особливості відповідальності іноземних громадян й осіб без громадянства.

Зміст реального принципу дії закону про кримінальну відповідальність. Особливості відповідальності іноземних громадян й осіб без громадянства. Видача злочинців (екстрадиція).

Тема 3

Кримінальна відповідальність та її підстави

Кримінальна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Поняття кримінальної відповідальності. Родові та «видові» ознаки кримінальної відповідальності. Кримінально-правові відносини: їх юридичний зміст, суб'єкти та об'єкт.

Підстава (підстави) кримінальної відповідальності. Визначення підстави кримінальної відповідальності в КК України. Проблеми визначення підстав кримінальної відповідальності в науці кримінального права.

Форми реалізації кримінальної відповідальності. Підстави виділення окремих форм кримінальної відповідальності. Загальна характеристика окремих форм кримінальної відповідальності, що передбачені КК України (покарання, звільнення від покарання та його відбування).

Тема 4

Поняття кримінального правопорушення

Визначення поняття кримінального правопорушення: 1) формальне; 2) матеріальне; 3) формально-матеріальне, їх суть. Поняття кримінального правопорушення в чинному КК України. Ознаки кримінального правопорушення. Спільна небезпека як матеріальна ознака кримінального правопорушення.

Протиправність як формальна ознака кримінального правопорушення. Винність як ознака кримінального правопорушення, зміст, значення. Караність як невід'ємна ознака кримінального правопорушення.

Значення ч. 2 ст. 11 КК України для визначення поняття кримінального правопорушення.

Кримінальне правопорушення та інші правопорушення: співвідношення, спільні ознаки, відмінності.

Класифікація кримінальних правопорушень в кримінальному праві. Окремі види класифікації кримінальних правопорушень, що використовуються в КК України. Класифікація кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості в КК України та окремі напрями її вдосконалення. Кримінально-правове значення класифікації кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості.

Тема 5

Склад кримінального правопорушення

Поняття складу кримінального правопорушення і його значення.

Співвідношення кримінального правопорушення і складу кримінального правопорушення.

Елементи і ознаки складу кримінального правопорушення. Поділ ознак складу кримінального правопорушення на обов'язкові та факультативні; значення такого поділу.

Види складів кримінальних правопорушень: а) за ступенем суспільної небезпечності (основні; кваліфіковані; особливо кваліфіковані; привілейовані); б) за характером структури складів (прості; складні); в) за особливостями конструкції (кримінальні правопорушення з формальним складом; кримінальні правопорушення з матеріальним складом; кримінальні правопорушення з усіченим складом)

Поняття кваліфікації кримінального правопорушення. Кваліфікація кримінального правопорушення – основний різновид кримінально-правової кваліфікації. Підстави кваліфікації кримінального правопорушення. Етапи кваліфікації кримінального правопорушення. Види кваліфікації кримінального правопорушення.

Тема 6

Об'єкт кримінального правопорушення

Поняття об'єкта кримінального правопорушення. Значення об'єкта кримінального правопорушення в структурі елементів його складу для характеристики суспільної небезпеки кримінального правопорушення і його кваліфікації. Суспільні відносини як об'єкт кримінального правопорушення. Об'єкт кримінального правопорушення й об'єкт кримінально-правової охорони. Структура суспільних відносин: суб'єкти, соціальний зв'язок між ними, предмет суспільних відносин.

Види об'єктів кримінальних правопорушення. Підстави класифікації об'єктів кримінальних правопорушень. Класифікація об'єктів кримінальних

правопорушення «по вертикалі» та «по горизонталі». Загальний об'єкт кримінального правопорушення. Родовий (спеціальний) об'єкт кримінальних правопорушення. Соціальні та юридичні підстави виділення родового об'єкта кримінальних правопорушення. Кримінально-правове значення родового об'єкта кримінальних правопорушення. Безпосередній об'єкт кримінального правопорушення та його кримінально-правове значення. Особливості відображення безпосереднього об'єкта в складі кримінального правопорушення. Основний та додатковий безпосередні об'єкти кримінального правопорушення.

Поняття предмета кримінального правопорушення та його місце у структурі складу кримінального правопорушення. Відмінність предмета кримінального правопорушення від об'єкта кримінального правопорушення. Ознаки предмета кримінального правопорушення.

Тема 7

Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення

Поняття об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Особливості елементів, що утворюють об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення. Кримінально-правове значення об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Діяння як обов'язковий елемент об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Загальні ознаки діяння як прояву поведінки людини. Дія та бездіяльність як окремі форми діяння за кримінальним правом України.

Поняття нездоланної сили, фізичного й психічного примусу та їх значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільно небезпечне діяння (дію чи бездіяльність).

Суспільно небезпечні наслідки кримінального правопорушення: поняття, види, кримінально-правове значення.

Причинний зв'язок між діянням і наслідками як один із видів зв'язку між елементами складу кримінального правопорушення. Основні філософські концепції причинного зв'язку та їх використання в різних кримінально-правових теоріях. Основні різновиди причинного зв'язку, їх кримінально-правовий зміст та значення.

Інші факультативні елементи, що характеризують об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення (спосіб, час, місце, обстановка, знаряддя та засоби вчинення кримінального правопорушення).

Тема 8

Суб'єкт кримінального правопорушення

Поняття суб'єкта кримінального правопорушення в кримінальному праві. Обов'язкові та факультативні ознаки суб'єкта кримінального правопорушення. Загальний і спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення в кримінальному праві. Ознаки та види спеціального суб'єкта, його значення для кваліфіка-

ції кримінального правопорушення. Службові особи як спеціальні суб'єкти кримінальних правопорушень за КК України. Вплив ознак спеціального суб'єкта кримінального правопорушення на кримінальну відповідальність. Загальний та знижений вік кримінальної відповідальності. Особливості визначення віку кримінальної відповідальності за відсутністю офіційних даних, що його підтверджують. Критерії встановлення в законі зниженого віку кримінальної відповідальності. Кримінальні правопорушення, за вчинення яких у кримінальному законі встановлено знижений вік відповідальності.

Осудність суб'єкта кримінального правопорушення як обов'язковий елемент складу кримінального правопорушення. Поняття осудної особи та неосудності за КК України. Формула неосудності за чинним КК України. Критерії неосудності: медичний (біологічний) та юридичний (психологічний). Ознаки медичного критерію неосудності: хронічне психічне захворювання, тимчасовий розлад психічної діяльності, недоумство, інший хворобливий стан психіки (розлад психіки). Значення медичного критерію для визнання особи неосудною. Ознаки юридичного критерію неосудності. Характеристика інтелектуальної та вольової ознак юридичного критерію неосудності та їх співвідношення. Значення юридичного критерію неосудності. Співвідношення юридичного та медичного критеріїв неосудності. Наслідки визнання особи неосудною.

Обмежена осудність за КК України та її кримінально-правове значення.

Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин.

Тема 9

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення

Поняття суб'єктивної сторони кримінального правопорушення та її значення. Ознаки суб'єктивної сторони: обов'язкові й факультативні.

Поняття, зміст, сутність, ступінь і форми вини. Значення вини.

Умисел як форма вини. Умисел і намір. Види умислу за КК України. Особливості змісту інтелектуального та вольового моментів прямого та непрямого (евентуального) умислу. Відмінність непрямого умислу від прямого. Умисел в кримінальних правопорушеннях з формальним складом.

Спеціальні види умислу, їх характеристика й значення (конкретизований та неконкретизований умисел, афектований умисел тощо).

Необережність як форма вини. Види необережності за КК України. Кримінально протиправна самовпевненість, її інтелектуальний та вольовий моменти. Відмінність кримінально протиправної самовпевненості від непрямого умислу. Кримінально протиправна недбалість, її інтелектуальний та вольовий моменти.

Подвійна, складна (змішана) форма вини та її значення для кваліфікації кримінального правопорушення.

Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення Значення мотиву і мети: а) як конститутивних ознак складу кримінального правопорушення; б) як кваліфікуючих ознак; в) як обставин, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність при призначенні покарання.

Поняття та види помилок в кримінальному праві. Юридична помилка, її види та вплив на кримінальну відповідальність. Фактична помилка, її види та вплив на вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Випадок (казус) як невинне заподіяння суспільно небезпечних наслідків, його відмінність від кримінально протиправної недбалості.

Тема 10

Стадії кримінального правопорушення

Поняття й види стадій вчинення кримінального правопорушення за чинним законодавством.

Закінчене кримінальне правопорушення. Поняття закінченого кримінального правопорушення за КК України. Особливості юридичної конструкції складу закінченого кримінального правопорушення. Визначення моменту визнання кримінального правопорушення закінченим щодо окремих різновидів умисних кримінальних правопорушень в залежності від особливостей їх складів.

Незакінчене кримінальне правопорушення. Особливості юридичної конструкції складу незакінченого кримінального правопорушення. Види незакінченого кримінального правопорушення.

Готування до кримінального правопорушення, його поняття, об'єктивні й суб'єктивні ознаки. Види підготовчих діянь за КК України та їх кримінально-правова характеристика. Відмінність готування до кримінального правопорушення від виявлення наміру вчинити кримінальне правопорушення.

Замах на кримінальне правопорушення, його поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види замаху на кримінальне правопорушення: закінчене та незакінчене; замах на непридатний об'єкт та замах непридатними засобами. Значення такого поділу. Відмежування замаху від готування до кримінального правопорушення.

Підстави кримінальної відповідальності за готування та замах на кримінальне правопорушення. Кваліфікація готування та замаху на кримінальне правопорушення. Обставини, що належить враховувати при призначенні покарання за готування та замах на кримінальне правопорушення.

Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні, її поняття та ознаки. Стадії вчинення кримінального правопорушення, на яких можлива добровільна відмова. Наслідки добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця та їх значення. Дійове каяття у вчиненні кримінального правопорушення. Відмінність дійового каяття від добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця.

Тема 11

Співучасть у кримінальному правопорушенні

Поняття і значення співучасті у кримінальному правопорушенні, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

Види співучасників та їх визначення у КК України. Виконавець та співвиконавець кримінального правопорушення. Організатор кримінального правопорушення. Підбурювач до кримінального правопорушення. Способи підбурювання. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки підбурювання. Пособник кримінального правопорушення. Види пособництва. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки пособництва. Відмежування пособництва від підбурювання.

Форми співучасті у кримінальному правопорушенні. Підстави (критерії) поділу співучасті у кримінальному правопорушенні на форми. Кримінально-правова характеристика окремих форм співучасті у кримінальному правопорушенні (вчинення кримінального правопорушення групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою та злочинною організацією).

Підстави та межі відповідальності співучасників. Залежність відповідальності співучасників від дій виконавця. Відповідальність та кваліфікація дій співучасників при різних формах співучасті. Кримінальна відповідальність організаторів та учасників організованої групи та злочинної організації. Призначення покарання співучасникам.

Спеціальні питання відповідальності співучасників. Посереднє виконавство (виконання). Співучасть у кримінальному правопорушенні зі спеціальним суб'єктом. Провокація кримінального правопорушення.

Добровільна відмова співучасників. Особливості юридичного складу добровільної відмови виконавця (співвиконавця), організатора, підбурювача, пособника. Вплив добровільної відмови одного співучасника на кримінальну відповідальність іншого співучасника.

Тема 12

Множинність кримінальних правопорушень

Поняття множинності кримінальних правопорушень. Соціальна та юридична характеристика множинності кримінальних правопорушень та її значення.

Одиничний кримінальне правопорушення як структурний елемент множинності кримінальних правопорушень. Види одиничних кримінальних правопорушень: прості та ускладнені одиничні кримінальні правопорушення (триваючі, продовжувані та складні (складові) кримінальне правопорушення, кримінальні правопорушення з похідними наслідками).

Повторність кримінальних правопорушень та її ознаки.

Види повторності: повторність кримінальних правопорушень, що не пов'язана із засудженням (фактична повторність) та повторність кримінальних правопорушень, що пов'язана із засудженням (рецидив). Види фактичної

повторності: повторність тотожних та однорідних кримінальних правопорушень.

Сукупність кримінальних правопорушень та її ознаки. Види сукупності кримінальних правопорушень: ідеальна та реальна сукупність. Відмежування ідеальної сукупності від одиничного кримінального правопорушення. Відмежування сукупності кримінальних правопорушень від конкуренції норм. Кваліфікація кримінальних правопорушень при ідеальній та реальній сукупності. Значення сукупності кримінальних правопорушень для кваліфікації кримінальних правопорушень та призначення покарання.

Рецидив кримінального правопорушення, його ознаки. Види рецидиву: загальний та спеціальний, простий та складний (багаторазовий); пенітенціарний. Значення рецидиву для кваліфікації кримінального правопорушення й для призначення покарання.

Тема 13

Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

Поняття та юридична природа обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Проблеми класифікації цих обставин в науці кримінального права.

Поняття необхідної оборони відповідно до ч. 1 ст. 36 КК України та її наукове визначення. Поняття та елементи підстави необхідної оборони. Ознаки необхідної оборони, визначені у ст. 36 КК України, які характеризують: мету оборони; спрямованість (об'єкт) заподіяння шкоди; характер дій того, хто захищається; своєчасність оборони; співрозмірність оборони по небезпечності посягання і обстановці захисту. Перевищення меж (ексцес) необхідної оборони. Його поняття та ознаки. Відповідальність за ексцес оборони.

Уявна оборона: поняття за КК України, юридична природа та основні різновиди. Вплив уявної оборони на кримінальну відповідальність особи.

Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, умови правомірності, відмінність від необхідної оборони. Перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення : поняття, ознаки та види. Відповідальність за перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Поняття крайньої необхідності відповідно до ч. 1 ст. 39 КК України та її наукове визначення. Поняття та елементи підстави крайньої необхідності. Ознаки діяння, що вчинюється у стані крайньої необхідності: мета крайньої необхідності; спрямованість (об'єкт) заподіяння шкоди; характер дій; своєчасність заподіяння шкоди; межі заподіяння шкоди. Відмінність крайньої необхідності від необхідної оборони й затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Перевищення меж (ексцес) крайньої необхідності.

Фізичний або психічний примус: поняття та ознаки. Кримінально-правове значення фізичного та психічного примусу.

Виконання наказу або розпорядження: поняття та основний кримінально-правовий зміст. Підстави визнання наказу або розпорядження законним. Поняття та ознаки явно протиправного наказу або розпорядження. Правові наслідки відмови від виконання явно протиправного наказу або розпорядження. Особливості кримінальної відповідальності особи, яка віддала явно протиправний наказ або розпорядження, та особи, яка виконала такий наказ або розпорядження. Особливості кримінально-правової оцінки ситуації, в якій особа виконала наказ або розпорядження за обставин, коли вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати його протиправного характеру.

Діяння, пов'язане з ризиком: поняття та основний кримінально-правовий зміст. Поняття виправданого ризику та його зміст. Умови, за наявності яких ризик є виправданим. Відповідальність за невиправданий ризик.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття протиправної діяльності. Умови звільнення від відповідальності за вимушене заподіяння шкоди. Кримінальна відповідальність за вчинення умисного особливо тяжкого злочину та тяжкого злочину під час виконання спеціального завдання.

Тема 14

Звільнення від кримінальної відповідальності

Поняття та значення звільнення від кримінальної відповідальності. Правові підстави та порядок такого звільнення. Види звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Поняття, умови, правові наслідки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Умови такого звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Умови та строки поручительства.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки. Умови звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності внаслідок закінчення строків давності, розміри цих строків та їх обчислення. Перерва та припинення перебігу строків давності. Застосування строків давності у справах про злочини, за які може бути призначене довічне позбавлення волі, а також про злочини проти миру та безпеки людства.

Тема 15

Поняття і мета покарання. Система і види покарань

Поняття покарання за КК України. Ознаки покарання. Покарання в системі заходів кримінально-правового впливу.

Мета покарання за КК України. Спірні питання щодо мети (цілей) покарання в науці кримінального права. Кара, виправлення засуджених, загальна та спеціальна превенція як окремі цілі (складові мети) покарання. Проблеми ієрархії цілей покарання при застосуванні окремих видів покарань.

Поняття, ознаки та значення системи покарань за кримінальним правом. Система покарань в історії кримінального права та за чинним кримінальним законодавством України. Проблеми вдосконалення системи покарань. Класифікація (види) покарань. Особливості кримінально-правового змісту окремого виду покарання.

Основні покарання.

Громадські роботи. Поняття та зміст громадських робіт. Строки й порядок їх застосування. Особи, яким цей вид покарання не може бути призначений.

Виправні роботи як вид покарання. Зміст цього виду покарання, його строки та види. Підстави та порядок зарахування до трудового стажу засудженого строку відбутих ним виправних робіт. Умови заміни виправних робіт без позбавлення волі іншими видами покарань. Особи, яким цей вид покарання не може бути призначений.

Службове обмеження для військовослужбовців. Умови й підстави застосування та скасування. Вплив службового обмеження на підвищення у посаді, військовому званні та на строк вислуги років для присвоєння чергового військового звання.

Арешт як кримінальне покарання. Поняття й зміст арешту, строки й порядок його застосування. Особи, до яких арешт як вид кримінального покарання не може бути призначений.

Обмеження волі. Поняття, зміст і умови застосування обмеження волі. Строки та порядок застосування обмеження волі. Особи, яким цей вид покарання не може бути призначений.

Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців. Підстави, порядок та строки призначення цього покарання. Особи, які не можуть бути направлені до дисциплінарного батальйону.

Позбавлення волі в історії кримінального права та за чинним кримінальним законодавством України. Поняття, види та строки позбавлення волі.

Довічне позбавлення волі. Поняття та зміст довічного позбавлення волі. Категорія осіб, до яких не може бути застосоване це покарання.

Додаткові покарання.

Позбавлення військових, спеціальних звань, рангу або кваліфікаційного класу за кримінальним правом. Підстави та порядок призначення додаткового покарання у вигляді позбавлення військового та спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Конфіскація майна як вид покарання. Стаття 41 Конституції України про конфіскацію майна. Поняття, сутність конфіскації майна, її види. Підстави та порядок призначення конфіскації майна. Майно, що не підлягає конфіскації. Відмінність конфіскації майна як виду покарання від спеціальної конфіскації.

Покарання, що можуть призначатися і як основні і як додаткові.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як вид покарання. Підстави, порядок та строки призначення позбавлен-

ня права займати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткового покарання. Обчислення строків виконання цього виду покарання за умов приєднання його як додаткової міри до різних видів основних покарань. Підстави, порядок та строки призначення позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю як основного покарання.

Штраф як вид покарання. Поняття штрафу, його розміри та порядок призначення як основного та додаткового покарання. Заміна штрафу іншими видами покарань, та його розстрочка.

Тема 16

Призначення покарання

Поняття законної підстави для призначення покарання.

Принципи призначення покарання: законність покарання; визначеність покарання в судовому вироку; обґрунтованість і обов'язковість його мотивування у вироку; гуманність покарання; індивідуалізація покарання.

Загальні засади призначення покарання за кримінальним правом України. Призначення покарання у межах, встановлених у санкції статті (частини статті) КК України, яка передбачає відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення. Винятки з цього правила, що передбачені в КК України. Дотримання при призначенні покарання положень Загальної частини КК України. Окремі положення Загальної частини КК України як спеціальні правові підстави призначення покарання. Врахування при призначенні покарання ступеня тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особи винного та обставин справи, що пом'якшують та (або) обтяжують покарання. Зв'язок призначення покарання з метою спеціальної та загальної превенції, інші загальні засади призначення покарання, передбачені КК України.

Загальна характеристика обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання. Види обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання, їхня характеристика та класифікація. Межі врахування судом при призначенні покарання обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання.

Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення. Врахування обставин, через які кримінальне правопорушення не було доведено до кінця. Призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті. Вплив характеру та ступеня фактичної участі особи у вчиненні кримінального правопорушення на вид та строки покарання.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Підстави та порядок призначення судом більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Призначення покарання нижче від найнижчої межі, передбаченої законом за певне кримінальне правопорушення. Перехід до іншого, більш м'якого виду покарання. Особливості застосування норми про призначення більш м'якого покарання до додаткових покарань.

Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання та його особливості за КК України.

Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень. Правила призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень. Призначення покарання за окремі кримінальні правопорушення, які входять у сукупність кримінальних правопорушень. Призначення остаточного (загального) покарання за сукупністю шляхом поглинання менш суворого покарання більш суворим. Призначення остаточного покарання за сукупністю шляхом повного чи часткового складання. Межі призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень, якщо хоча б один з них є умисним тяжким або особливо тяжким, або якщо хоча б за один із вчинених кримінальних правопорушень призначено довічне позбавлення волі. Порядок призначення за сукупністю кримінальних правопорушень додаткових покарань. Особливості призначення за сукупністю кримінальних правопорушень різнорідних основних та додаткових покарань. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень за ч. 4 ст. 70 КК України.

Призначення покарання за сукупністю вироків. Правила призначення покарання за сукупністю вироків. Межі застосування повного чи часткового складання покарань за сукупністю вироків, коли хоча б один злочин є особливо тяжким, а також коли має місце покарання у вигляді довічного позбавлення волі. Порядок призначення за сукупністю вироків додаткових покарань. Можливість використання поглинання покарань за сукупністю вироків. Особливості (порядок) призначення різнорідних основних та додаткових покарань за сукупністю вироків. Порядок призначення покарань при одночасному збігу сукупності кримінальних правопорушень та сукупності вироків. Відмінність правил призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та сукупністю вироків.

Обчислення строків покарання за КК України (ст. 73 КК України). Зарахування попереднього ув'язнення до строку покарання, призначеного судом.

Тема 17

Звільнення від покарання та його відбування

Поняття та юридична природа звільнення від покарання та його відбування. Основний кримінально-правовий зміст звільнення від покарання та його відбування, його відмінність від звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від покарання особи, яка перестала бути суспільно небезпечною. Звільнення від відбування покарання за діяння, караність яких усунута законом.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Поняття, юридична природа та види. Іспитовий строк, його тривалість та значення. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.

Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Поняття «давності виконання обвинувального вироку». Строки давності та їх обчислення. Зупинка перебігу давності, обчислення строків давності при зупиненні. Перерва давності, обчислення строків при перерві давності. Питання про застосування давності до осіб, які засуджені до довічного позбавлення волі. Незастосування давності до осіб, які винні у вчиненні злочинів проти миру та безпеки людства.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: поняття та значення. Підстави та умови умовно-дострокового звільнення. Види покарань, при відбуванні яких можливе умовно-дострокове звільнення. Правові наслідки умовно-дострокового звільнення.

Заміна невідбутної частини покарання більш м'яким: поняття й значення. Умови, підстави та порядок такої заміни. Правові наслідки заміни покарання. Відміна заміни покарання від умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.

Звільнення від відбування покарання за хворобою.

Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування.

Тема 18

Судимість

Поняття та кримінально-правове значення судимості. Загальноправові та кримінально-правові наслідки судимості. Особи, які визнаються такими, що не мають судимості.

Погашення судимості як форма припинення стану судимості, умови його застосування. Строки погашення судимості. Обчислення строків погашення судимості. Наслідки вчинення нового кримінального правопорушення протягом цих строків.

Зняття судимості як форма припинення стану судимості, умови її застосування. Відмінність зняття судимості від погашення судимості.

Тема 19

Обмежувальні заходи та інші заходи кримінально-правового характеру

Поняття, ознаки та види обмежувальних заходів, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство відповідно до КК України.

Поняття примусових заходів медичного характеру, їх юридична природа та основний кримінально-правовий зміст. Мета (цілі) примусових заходів медичного характеру. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру. Особливості застосування окремих видів примусових заходів медичного характеру, що передбачені КК України. Продовження, зміна або припинення застосування примусо-

вих заходів медичного характеру. Зарахування часу застосування примусових заходів медичного характеру до строку покарання.

Поняття примусового лікування, його юридична природа та основний кримінально-правовий зміст. Особи, до яких може бути застосоване примусове лікування. Місця примусового лікування, визначені КК України.

Поняття, юридична природа та функціональне призначення спеціальної конфіскації. Відмінність конфіскації майна як виду покарання і спеціальної конфіскації як іншого заходу кримінально-правового характеру. Передумови, підстави та умови визначення спеціальної конфіскації. Випадки застосування спеціальної конфіскації.

Тема 20

Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

Історія розвитку питання про визнання юридичної особи суб'єктом кримінальної відповідальності. Історія розвитку питання про визнання юридичної особи суб'єктом кримінальної відповідальності в Україні. Основні моделі інституту юридичної відповідальності юридичних осіб. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінального-правового характеру. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру. Види заходів кримінально-правового характеру. Правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

Тема 21

Особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх

Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх як вияв гуманізму кримінального законодавства України.

Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Підстави такого звільнення. Види примусових заходів виховного характеру та особливості їх призначення. Наслідки ухилення неповнолітнього від застосування до нього примусових заходів виховного характеру. Особливості звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх, особливості їх застосування. Особливості застосування до неповнолітніх окремих видів покарань (штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, позбавлення волі на певний строк).

Звільнення неповнолітнього від покарання та його відбування. Особливості застосування до неповнолітніх звільнення від відбування покарання з випробуванням; звільнення неповнолітніх від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності; умовно-дострокового звільнення від покарання осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у віці до 18-ти років.

Особливості погашення та зняття судимості щодо осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у віці до 18-ти років.

ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1

Поняття та система кримінального права України.

Наука кримінального права

План

1. Поняття кримінального права, його предмет та метод.
2. Завдання, функції та принципи кримінального права.
3. Система кримінального права.
4. Кримінальне право і суміжні галузі права.

Основні категорії: кримінальне право як галузь права; кримінальне право як галузь науки; кримінальне право як навчальна дисципліна; предмет правового регулювання; метод правового регулювання; функції кримінального права; принципи кримінального права; система кримінального права; предмет науки; методи науки.

Тестові завдання

1. *Кримінальне право розуміють:*
 - а) як науку кримінального права;
 - б) як міжгалузеву дисципліну;
 - в) як правову доктрину.
2. *Кримінальне право регулює відносини, що виникають в зв'язку з:*
 - а) вчиненням кримінального правопорушення;
 - б) вчиненням адміністративного правопорушення;
 - в) провадженням по кримінальній справі.
3. *Функції кримінального права:*
 - а) охоронна; регулятивна; заохочувальна;
 - б) охоронна; економічна;
 - в) правофіксуюча.
4. *Принципи кримінального права:*
 - а) відповідальність лише за вчинення суспільно небезпечного діяння, яке передбачене в законі як кримінальне правопорушення;;
 - б) особистий характер відповідальності, відповідальність лише за наявності вини, індивідуалізація відповідальності та покарання;
 - в) відповідальність особи лише за вчинення суспільно небезпечного діяння, яке передбачене в законі як кримінальне правопорушення;; відповідальність лише за наявності вини; особистий характер відповідальності; індивідуалізація кримінальної відповідальності та покарання.
5. *Що є основним завданням Кримінального кодексу України?*

а) правове забезпечення охорони прав і свобод громадян України, громадського порядку та громадської безпеки від кримінально-протиправних посягань;

б) визначення того, які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушення; та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили;

в) правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, громадського порядку та громадської безпеки, власності, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань;

г) правове забезпечення охорони підприємницької діяльності, громадської безпеки, довкілля, органів державної влади та місцевого самоврядування від кримінально-протиправних посягань, а також розкриття кримінальних правопорушень; та призначення покарання за їх вчинення.

6. *Кримінально-правовий метод застосовується у тому разі, коли:*

а) особа вчинила будь-яке суспільно небезпечне діяння;

б) особі призначається покарання за вчинення кримінального правопорушення;

в) особа вчинила суспільно небезпечне діяння, яке містить ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого кримінальним законом;

г) особа, що досягла встановленого законом віку, у стані осудності вчинила суспільно небезпечне діяння, яке містить склад конкретного кримінального правопорушення;

д) особа, яка була у стані осудності, вчинила суспільно небезпечне діяння, яке містить склад конкретного кримінального правопорушення;

е) особа вчинила адміністративне правопорушення.

7. *Між ким виникають кримінально-правові відносини у результаті дії кримінально-правової норми?*

а) між злочинцем та потерпілим;

б) між державою та потерпілим;

в) між державою та особою, яка вчинила кримінальне правопорушення;.

8. *На чому ґрунтуються спеціальні принципи кримінального права?*

а) на ідеях міжнародного права;

б) на ідеях, які впливають зі змісту правових норм, закріплених у кримінальному законодавстві;

в) на загальних ідеях права;

г) на філософських поглядах.

9. *У чому полягає принцип невідворотності кримінальної відповідальності?*

а) особиста відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення можлива лише при встановленні в діянні конкретної особи вини у формі умислу чи необережності;

б) ніхто не може відповідати за діяння, які на час вчинення не визнавалися законом як правопорушення;

в) кримінальний закон заперечує жорсткі, страждальницькі та тілесні покарання, не має на меті помститися особі, яка вчинила кримінальне правопорушення;

г) кожна особа, в протиправних діях якої є склад кримінального правопорушення, повинна понести кримінальну відповідальність;

д) у відповідальності навіть третіх осіб.

10. Кримінальне право як наука – це:

а) система кримінально-правових норм;

б) система теорій, поглядів, ідей;

в) наука про протиправність та її попередження.

Практичні завдання або кейси

1. Наведіть положення кримінально-правового характеру:

а) Конституції України;

б) міжнародних договорів;

в) рішень Конституційного Суду України.

Визначте, у чому полягає кримінально-правовий зміст наведених положень та як вони співвідносяться з відповідними положеннями КК України.

Вирішіть питання про можливість або неможливість безпосереднього застосування зазначених положень при розгляді конкретних кримінальних проваджень.

Тема 2

Закон про кримінальну відповідальність

План

1. Поняття закону про кримінальну відповідальність.

2. Структура Кримінального кодексу України. Структура кримінально-правової норми.

3. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність.

4. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі.

5. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі та за колом осіб.

Основні категорії: закон про кримінальну відповідальність; диспозиція; проста диспозиція; описова диспозиція; банкетна диспозиція; відсилочна диспозиція; санкція; абсолютно-визначена санкція; відносно-визначена санкція; альтернативна санкція; тлумачення закону; територіальний принцип, принцип громадянства, реальний принцип, універсальний принцип.

Тестові завдання

1. *Усі норми кримінального права поділяються:*
 - а) на норми Загальної частини;
 - б) на норми Особливої частини;
 - в) на Загальну і Особливу частини.

2. *Закон про кримінальну відповідальність – це:*
 - а) письмовий правовий акт, що має вищу юридичну силу, приймається Верховною Радою України і вміщує кримінально-правові норми, які встановлюють підстави і принципи кримінальної відповідальності, визначають, які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушення і які покарання належить застосовувати до осіб, винних у їх вчиненні;
 - б) письмовий національний законодавчий акт України, який імплементує положення міжнародних договорів, що містять норми різних галузей права;
 - в) це письмовий акт, що містить правові норми, прийняті Кабінетом Міністрів України, які встановлюють підстави визнання особи винною у вчиненні кримінального правопорушення, принципи кримінального права та елементи складу кримінального правопорушення;
 - г) це письмовий акт, що містить правові норми, які прийняті Кабінетом Міністрів України і встановлюють правила безпеки праці.

3. *Описова диспозиція:*
 - а) називає злочинне діяння, не конкретизуючи його зміст;
 - б) відсилає до певної статті або частини статті Кримінального кодексу, де описуються ознаки, зазначені в диспозиції;
 - в) описує найбільш суттєві ознаки кримінального правопорушення;
 - г) не називає конкретних ознак кримінального правопорушення, відсилаючи особу, що порушила закон, до нормативних актів, які не є Кримінальним законом.

4. *Простою визнається диспозиція, в якій:*
 - а) описуються основні ознаки кримінального правопорушення;
 - б) лише називається кримінальне правопорушення і не розкривається його зміст;
 - в) розкриваються основні поняття, що вживаються в Особливій частині КК України.

5. *Бланкетною називається диспозиція, яка:*
 - а) тільки називає кримінальне правопорушення;
 - б) описує основні ознаки кримінального правопорушення;
 - в) не визначає ознак кримінального правопорушення, а відсилає до інших нормативних актів, що не є кримінальними законами.

6. *Відсилочною вважається диспозиція, яка:*
- а) описує основні ознаки кримінального правопорушення;
 - б) тільки називає кримінальне правопорушення;
 - в) відсилає до іншої статті чи частини статті КК.
7. *Загальна частина Кримінального кодексу України складається:*
- а) з шести розділів;
 - б) з чотирьох розділів;
 - в) з п'яти розділів.
8. *Особлива частина Кримінального кодексу України складається:*
- а) з десяти розділів;
 - б) з п'ятнадцяти розділів;
 - в) з двадцяти розділів.
9. *Відносно визначеною називається санкція, яка:*
- а) вказує вид покарання і його мінімальні межі;
 - б) вказує вид покарання і його максимальні межі;
 - в) вказує вид покарання і його мінімальні та максимальні межі.
10. *Альтернативними називаються санкції, в яких:*
- а) вказується один вид покарань;
 - б) вказується два чи більше основних видів покарань;
 - в) пояснюються підстави звільнення від кримінального покарання.
11. *Кримінальна протиправність і караність діяння визначаються законом, який:*
- а) діяв під час вчинення кримінального правопорушення;
 - б) є новим, прийнятим після вчинення діяння;
 - в) є новим, який обтяжує відповідальність за вчинене діяння.
12. *Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі визначається на підставі таких принципів:*
- а) територіального; громадянства; космополітичного;
 - б) територіального; космополітичного;
 - в) універсального.
13. *Територіальний принцип:*
- а) означає, що усі особи, які вчинили кримінальне правопорушення на території України, підлягають відповідальності на підставі КК України;
 - б) усі особи, які вчинили кримінальне правопорушення за межами території України підлягають відповідальності на підставі Кримінального кодексу України.

14. *Іноземні громадяни, які користуються дипломатичним імунітетом, мають:*

- а) повний дипломатичний імунітет;
- б) обмежений дипломатичний імунітет;
- в) повний і обмежений дипломатичний імунітет.

15. *Принцип громадянства:*

а) громадяни України, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають кримінальній відповідальності за законодавством України, якщо вони притягнуті до кримінальної відповідальності або віддані до суду на території України;

б) громадяни України, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають кримінальній відповідальності за законодавством місця вчинення кримінального правопорушення.

16. *Територією України визнається:*

- а) український риболовний сейнер в порту Владивостоку;
- б) військовий український крейсер в порту Сан-Франциско;
- в) цивільний «ТУ-154», приписаний до аеропорту Жуляни (м. Київ), знаходиться на аеродромі в Москві.

17. *Зворотна сила кримінального закону:*

- а) закон, який обтяжує відповідальність;
- б) закон, який усуває кримінальну відповідальність або встановлює кримінальну протиправність діяння, або посилює кримінальну відповідальність; частково посилює кримінальну відповідальність;
- в) жодна з відповідей не є вірною.

18. *Громадяни Франції в м. Дрезден захопили заручників і на автомобілі вирушили до Китаю. В Україні їх було затримано. Чи визнаватиметься це кримінальне правопорушення (захоплення заручників) вчиненим на території України?*

- а) так, за умови, що правоохоронні органи Німеччини не вимагатимуть повернення цих осіб;
- б) ні;
- в) так.

19. *Порядок опублікування і вступу в силу закону про кримінальну відповідальність регламентується:*

- а) Кримінальним кодексом України;
- б) Кримінальним процесуальним кодексом України;
- в) Конституцією України.

20. За територіальним принципом дії кримінального закону у просторі суб'єктом злочину може бути:

- а) громадяни України;
- б) особи;
- в) громадяни України і особи без громадянства.

Практичні завдання або кейси

1. Назвіть дві-три статті Особливої частини КК України, які мають просту, описову, відсылну та бланкетну диспозиції.

2. Назвіть дві-три статті Особливої частини КК України, які мають відносно визначені або (та) альтернативні санкції.

3. Мешканець Жмеринки Козлов надіслав прокуророві міста анонімного листа, в якому зробив завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення Гавриленком, звинувативши його у незаконному збуті наркотичних засобів.

Ознайомтеся зі ст. 383 КК України та коментарем до неї.

Визначте місце і час вчинення кримінального правопорушення.

4. Штурман закордонного танкера – громадянин Франції – систематично збував на Кіпрі наркотичні засоби. У Судаку штурмана затримали за хуліганство, вчинене групою осіб.

Як вирішиться питання про відповідальність штурмана?

5. Сомов, який мешкає в Чернівцях, декілька разів виїжджав до Молдови та Румунії, де вчинив 5 квартирних крадіжок: 2 – на території Молдови, а 3 – на території Румунії. Під час спроби продати крадені речі в Чернівцях на базарі він був затриманий працівниками поліції.

Чи буде Сомов притягнутий до кримінальної відповідальності за законами України?

6. Турецький громадянин у Стамбулі заподіяв українському громадянину нові умисне тяжке тілесне ушкодження. Згодом цього громадянина було затримано в Ялті за незаконний збут зброї. За кримінальне правопорушення, вчинене у Туреччині, він відповідальності не поніс.

Ознайомтеся зі статтями 121 і 263 КК України.

За що повинен відповідати цей громадянин згідно з КК України?

7. Громадянин України Байка, який ніде не працював, «заробляв» гроші шляхом пограбувань касирів молочних магазинів у різних містах України. Останнє пограбування він вчинив у Вільнюсі, де і був затриманий.

Ознайомтеся зі ст. 186 КК України.

Як має вирішуватись питання про відповідальність Байки?

Тема 3

Кримінальна відповідальність

План

- 1. Поняття кримінальної відповідальності.
- 2. Підстави кримінальної відповідальності.

3. *Форми реалізації кримінальної відповідальності.*

Основні категорії: кримінальна відповідальність; підстави кримінальної відповідальності; форми реалізації кримінальної відповідальності

Тестові завдання

1. Кримінальна відповідальність – це:

а) вимушене перетерплювання особою, що вчинила кримінальне правопорушення, державного засудження, а також позбавлення особистого, майнового або іншого характеру, які передбачені кримінальним законом і покладаються на винного спеціальними органами держави;

б) відбування покарання;

в) застосування примусових заходів медичного та виховного характеру.

2. Підстави кримінальної відповідальності:

а) наявність в діях особи ознак конкретного складу кримінального правопорушення;

б) наявність суб'єкта і суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;

в) наявність об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення та суб'єкта кримінального правопорушення.

3. Кримінальна відповідальність передбачає застосування наступних обмежень для винного у вчиненні кримінального правопорушення;

а) особистого характеру; майнового характеру;

б) майнового характеру; морального характеру;

в) особистого характеру; майнового характеру; морального характеру.

4. Кримінальна відповідальність виникає з моменту:

а) вчинення кримінального правопорушення;

б) набрання вироком суду законної сили;

в) затримання або арешту підозрюваного (обвинуваченого);

г) відкриття кримінального провадження.

5. Моментом закінчення кримінальної відповідальності є:

а) момент припинення кримінально-правових відносин;

б) момент відбуття покарання;

в) момент погашення або зняття судимості.

6. Які форми реалізації кримінальної відповідальності створюють для особи судимість як правовий наслідок її засудження до певної міри покарання:

а) відбування винним призначеного йому судом покарання;

б) засудження винного, що виражається в обвинувальному вирокі суду, непов'язаному із призначенням йому кримінального покарання;

в) засудження особи, поєднане з призначенням їй певної міри покарання, від реального відбування якого засуджена особа звільняється.

7. *Фактична сторона підстави кримінальної відповідальності:*

а) передбаченість вчиненого суспільно небезпечного діяння в КК України;

б) вчинення в реальній дійсності суспільне небезпечного діяння;

в) обвинувальний вирок суду.

8. *Юридична сторона підстави кримінальної відповідальності:*

а) передбаченість вчиненого суспільно небезпечного діяння в КК України;

б) вчинення в реальній дійсності суспільне небезпечного діяння.

9. *Матеріальна підстава кримінальної відповідальності:*

а) кримінальне правопорушення;

б) обвинувальний вирок суду;

в) Кримінальний кодекс України.

10. *Процесуальна підстава кримінальної відповідальності:*

а) кримінальне правопорушення;

б) обвинувальний вирок суду;

в) Кримінальний кодекс України.

Практичні завдання або кейси

1. Художник Гричук у вересні 2020 р. виготовив кліше для друкування гривень номіналом 20 гривень. Після цього він запропонував Горіну виготовити прес для друкування підроблених гривень. Той виготовив і передав Грищуку прес. У кінці жовтня 2020 р. Гричук у себе на квартирі надрукував 50 банкнот на суму 200 гривень і наступного дня розплатився ними за покупки в магазині, але касир виявила, що гривні підроблені, і Грищука було затримано.

Чи повинні нести кримінальну відповідальність Гричук й Горін та за що саме?

2. Носік, не зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності, за виконання робіт з ремонту квартири Павлова отримав від останнього 5 тис. доларів США.

Ознайомтесь зі ст. 212 КК України. Чи підлягає Носік кримінальній відповідальності?

3. Мазур у знайомого Молованюка попросив для тимчасового користування телевізор та відеомагнітофон японського виробництва, а потім продав їх. Через 10 днів у цьому самому селі Мазур через вікно проник до будинку

Лазаревої і вкрав радіоприймач, пральну машину і телевізор японського виробництва.

Якою має бути кримінально-правова оцінка дій Мазура?

Тема 4

Поняття кримінального правопорушення

План

1. Поняття кримінального правопорушення та його ознаки.
2. Поняття та ознаки малозначного діяння, що формально містить ознаки кримінального правопорушення.
3. Відмінність кримінального правопорушення від інших правопорушень.
4. Класифікація кримінальних правопорушень.

Основні категорії: кримінальне правопорушення; малозначне діяння, що формально містить ознаки кримінального правопорушення; суспільна небезпечність; винність; протиправність; караність; класифікація кримінальних правопорушень.

Тестові завдання

1. *Кримінальне правопорушення – це:*
 - а) визначене Основним законом України суспільно небезпечне діяння, яке посягає на права та законні інтереси особи;
 - б) суспільно небезпечне діяння, передбачене виключно в кримінальному законі, яке вчинюється протиправно і є караним;
 - в) суспільно небезпечне, винне, кримінально-протиправне, каране діяння.
2. *Поняття кримінального правопорушення визначене (законодавчо):*
 - а) в кримінальному процесуальному законі;
 - б) в керівних роз'ясненнях пленуму Верховного суду України;
 - в) в наукових джерелах;
 - г) в Кримінальному кодексі України.
3. *Суспільна небезпечність полягає в тому, що:*
 - а) діяння або заподіює істотну шкоду (збитки) відносинам, що охороняються кримінальним законом, або містить в собі реальну загрозу заподіяння такої шкоди;
 - б) шкода від кримінального правопорушення може бути значною;
 - в) кримінальне правопорушення є особливо небезпечним.
4. *Кримінальна протиправність означає:*
 - а) передбачення діяння в законі;
 - б) передбачення діяння в Кримінальному кодексі України;
 - в) передбачення діяння в Кримінальному процесуальному кодексі України;

5. *Караність означає, що:*
- а) кримінальним правопорушенням визнається тільки таке суспільно небезпечне діяння, за яке передбачене покарання;
 - б) за діяння завжди є покарання;
 - в) лише суспільно небезпечне діяння, вчинене протиправно (умисно або з необережності), яке може бути визнане кримінальним правопорушенням;
6. *Винність означає:*
- а) лише суспільно небезпечне діяння, вчинене протиправно (умисно або з необережності), яке може бути визнане кримінальним правопорушенням;
 - б) лише суспільно небезпечне діяння, вчинене особою, може бути визнане кримінальним правопорушенням;
 - в) кримінальним правопорушенням визнається тільки таке суспільно небезпечне діяння, за яке передбачене покарання.
7. *Кримінальним правопорушенням є тільки:*
- а) умисне діяння особи;
 - б) винне діяння особи;
 - в) суспільно небезпечне, кримінально-протиправне, винне та каране діяння.
8. *Малозначність діяння головним чином характеризується:*
- а) прямою вказівкою на це в Особливій частині Кримінального кодексу України;
 - б) характером та ступенем суспільної небезпеки;
 - в) ставленням винуватого до об'єкта посягання.
9. *Ознаки кримінального правопорушення виводяться:*
- а) виходячи із аналізу ряду статей кримінального закону;
 - б) на підставі лише ст. 11 КК України;
 - в) з урахуванням положень Кримінального кодексу та керівних роз'яснень Пленуму Верховного суду України.
10. *За ступенем тяжкості злочини поділяються на:*
- а) нетяжкі, тяжкі, особливо тяжкі;
 - б) малозначні, нетяжкі, тяжкі, особливо тяжкі;
 - в) невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі, особливо тяжкі.

Практичні завдання або кейси

1. Кобиляк серед ночі проник у приміщення аптеки, звідки таємно викрав 6 літрів спирту і ліки, після чого пригощав спиртом свого друга Козарика. У розмові Козарик просив Кобиляка повернути ліки до аптеки, а сам хотів наступно-

го дня повідомити про цей злочин у поліцію. Щодо Козарика було відкрите кримінальне провадження за несвоєчасне повідомлення про кримінальне правопорушення.

Чи є дії Козарика кримінально-протиправними?

2. Колун в стані сп'яніння повертався опівночі додому і був затриманий працівниками поліції, які хотіли перевірити в нього документи. Колун зрозумів, що буде затриманий працівниками поліції, і тому вирішив тікати. Поліцейський Титар наздогнав Колуна, схопив його за руку і запропонував їхати з ним. Колун відмовився і вчинив опір, але працівники поліції посадили його в коляску мотоцикла і повезли до медвितверезника.

Які правопорушення вчинив Колун?

3. Кордун продав Храпову автомобіль за 2000 доларів США, з яких Храпов заплатив 500 доларів одразу, а решту пообіцяв віддати через 10 днів, але не зміг цього зробити, оскільки гроші у нього вкрали. Кордун протягом двох місяців вимагав від Храпова повернути борг, погрожував побити і забрати автомобіль. Через два місяці після продажу автомобіля Кордун зі своїм знайомим Матковим прийшов до Храпова, який ремонтував у гаражі автомобіль, з вимогою повернути борг, але Храпов пообіцяв зробити це пізніше. Тоді Кордун і Матков побити Храпова, заподіявши йому середньої тяжкості тілесні ушкодження, і забрали автомобіль.

Кордуна та Маткова було визнано винними в самоправстві та заподіянні умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження.

Ознайомтеся зі статтями 122, 185, 186, 187, 189, 355 та 356 КК України.

Якою має бути кримінально-правова оцінка дій Кордуна і Маткова?

Тема 5

Склад кримінального правопорушення

План

1. Поняття та значення складу кримінального правопорушення.
2. Кримінальне правопорушення та склад кримінального правопорушення: співвідношення понять.
3. Конструкція складу кримінального правопорушення.
4. Види складів кримінальних правопорушень.

Тестові завдання

1. *Що таке склад кримінального правопорушення?*

- а) сукупність об'єктивних ознак;
- б) суспільно небезпечне діяння, яке передбачене кримінальним законом;
- в) сукупність встановлених кримінальним законом об'єктивних та суб'єктивних ознак, які характеризують суспільно небезпечне діяння як кримінальне правопорушення.

2. Назвіть елементи складу кримінального правопорушення:
- а) об'єктивна сторона, предмет кримінального правопорушення, діяння (дія, бездіяльність), суб'єкт кримінального правопорушення;
 - б) об'єктивна сторона, об'єкт, суб'єкт кримінального правопорушення, суб'єктивна сторона;
 - в) об'єкт, об'єктивна сторона, мотив, мета кримінального правопорушення.
3. Назвіть підстави кримінальної відповідальності:
- а) кримінальній відповідальності підлягає особа, яка вчинила протиправне діяння;
 - б) кримінальній відповідальності підлягає особа, в діях якої є склад кримінального правопорушення;
 - в) кримінальній відповідальності підлягає особа, що вчинила умисно чи необережно будь-яке протиправне діяння.
4. Що таке ознаки складу кримінального правопорушення?
- а) вказівка на ту чи іншу суттєву властивість кримінального правопорушення;
 - б) поняття тотожне ознакам кримінального правопорушення;
 - в) суспільно небезпечні наслідки кримінального правопорушення.
5. Де вказані ознаки складу кримінального правопорушення?
- а) в диспозиції статті Особливої частини КК України;
 - б) в статтях Загальної частини КК України;
 - в) в диспозиції норм Особливої частини КК України;
 - г) в статтях Загальної частини КК України.
6. Склади кримінальних правопорушень класифікуються:
- а) за ступенем суспільної небезпечності;
 - б) за ступенем суспільної небезпечності, за характером їх структури, за способом описування ознак складу кримінального правопорушення в законі;
 - в) за способом описування ознак складу кримінального правопорушення в законі.
7. Триваюче кримінальне правопорушення злочин вважається закінченим:
- а) з моменту вчинення дії або бездіяльності;
 - б) з моменту затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;
 - в) з моменту явки з повинною.

8. *Продовжуване кримінальне правопорушення – це кримінальне правопорушення, яке:*
- а) складається з кількох самостійних відокремлених діянь, кожне з яких має всі ознаки закінченого кримінального правопорушення;
 - б) складається з одного діяння, яке має безперервний характер;
 - в) складається тільки із кримінально-протиправної бездіяльності.
9. *Під час розвантажування вагону Сахаров приховав 4 ящики рибних консервів, а потім частинами за 4 дні виніс непомітно з території складу. За особливостями об'єктивної сторони це:*
- а) складне кримінальне правопорушення;
 - б) триваюче кримінальне правопорушення;
 - в) продовжуване кримінальне правопорушення.
10. *Які ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення?*
- а) вина, мотив, мета, емоційний стан;
 - б) вина, умисел, необережність;
 - в) вина, діяння, мотив та мета.

Практичні завдання або кейси

1. Визначте елементи та ознаки трьох окремих складів кримінальних правопорушень, передбачених розділом VI Особливої частини КК України.
2. Наведіть статті КК України, в яких передбачена відповідальність за кримінальне правопорушення з основним складом, склади кримінальних правопорушень за пом'якшуючих, обтяжуючих і особливо обтяжуючих обставин.
3. Які зі складів кримінальних правопорушень, передбачених розділами IV і V Особливої частини КК України, є простими і які складними?
4. Які зі складів кримінальних правопорушень, передбачених розділами II-V Особливої частини КК України, є складними, зокрема:
 - а) посягають на два об'єкти;
 - б) складаються з двох дій;
 - в) мають два наслідки і більше;
 - г) мають дві форми вини?
5. Наведіть по 3-5 статей КК України, в яких передбачена відповідальність за кримінальні правопорушення з матеріальним складом, кримінальні правопорушення з формальним складом, кримінальні правопорушення з усіченим складом. Визначте їх елементи та ознаки.
6. Кандидат медичних наук, висококваліфікований лікар-хірург Компан після проведення операцій приймав від родичів оперованих «подарунки» (спиртні напої, гроші тощо).
Чи є в діях Компаня ознаки кримінальне правопорушення «одержання неправомірної вигоди»?

Тема 6
Об'єкт кримінального правопорушення
План

1. Поняття об'єкта кримінального правопорушення.
2. Види об'єктів кримінального правопорушення.
3. Предмет кримінального правопорушення.

Основні категорії: об'єкт кримінального правопорушення; об'єкт кримінального правопорушення родовий (груповий); об'єкт кримінального правопорушення загальний; об'єкт кримінального правопорушення безпосередній; об'єкт кримінального правопорушення безпосередній основний; об'єкт кримінального правопорушення безпосередній додатковий; об'єкт кримінального правопорушення додатковий обов'язковий; об'єкт кримінального правопорушення додатковий факультативний; предмет кримінального правопорушення; предмет кримінального протиправного впливу

Тестові завдання

1. *Що є об'єктом кримінального правопорушення?*
 - а) предмети;
 - б) гроші, матеріальні інтереси;
 - в) суспільні відносини.

2. *Яка існує класифікація об'єктів по «вертикалі»?*
 - а) загальний, родовий, безпосередній;
 - б) визначений, невизначений;
 - в) конкретизований, неконкретизований.

3. *Яка існує класифікація об'єктів по «горизонталі»?*
 - а) загальний, родовий, безпосередній;
 - б) основний, додатковий, обов'язковий, факультативний;
 - в) конкретизований, неконкретизований.

4. *З яких елементів складаються суспільні відносини?*
 - а) моральних, матеріальних;
 - б) суб'єкти, предмет, зміст (соціальний зв'язок);
 - в) основних, додаткових, факультативних.

5. *Який принцип покладений в основу розподілу законів на розділи в Особливій частині КК?*
 - а) принцип безпосереднього об'єкта;
 - б) принцип родового об'єкта;
 - в) принцип загального об'єкта.

6. *Предмет кримінального правопорушення є:*
- а) обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення;
 - б) факультативною ознакою складу кримінального правопорушення;
 - в) основною ознакою складу кримінального правопорушення.
7. *Види об'єктів кримінальних правопорушень, їх класифікація:*
- а) загальний, родовий та безпосередній;
 - б) родовий, безпосередній;
 - в) лише безпосередній об'єкт.
8. *Загальним об'єктом кримінального правопорушення є:*
- а) сукупність суспільних відносин, які поставлені під охорону кримінального законодавства;
 - б) об'єкт, яким охоплюється певне коло тотожних або однорідних відносин, які поставлені під охорону кримінального закону.
 - в) конкретні суспільні відносини, на які посягає конкретне кримінальне правопорушення.
9. *Родовим об'єктом кримінального правопорушення є:*
- а) сукупність суспільних відносин, які поставлені під охорону кримінального законодавства;
 - б) об'єкт, яким охоплюється певне коло тотожних або однорідних суспільних відносин, які охороняються єдиним комплексом взаємопов'язаних кримінально-правових норм;
 - в) конкретні суспільні відносини, на які посягає конкретне кримінального правопорушення.
10. *Безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення є:*
- а) сукупність суспільних відносин, які поставлені під охорону кримінального законодавства;
 - б) об'єкт, яким охоплюється певне коло тотожних або однорідних суспільних відносин, які охороняються єдиним комплексом взаємопов'язаних кримінально-правових норм;
 - в) конкретні суспільні відносини, на які посягає конкретне кримінального правопорушення.

Практичні завдання або кейси

1. Визначте родовий і безпосередній об'єкти дев'яти окремих складів кримінальних правопорушень, передбачених розділами I, II, VIII Особливої частини КК України.
2. Які зі кримінальних правопорушень, передбачених розділами II– VI Особливої частини КК України, посягають на два об'єкти?
3. 17-річний Яремчук в стані сп'яніння вчинив у кінотеатрі бешкет: нецензурно лаявся, перевернув стільці, образив контролера, а одному громадя-

нину розбив обличчя до крові. За вчиненні дії Яремчук був притягнений до відповідальності за ст. 296 КК України.

Визначте об'єкт цього складу кримінального правопорушення.

4. Костюк, знаходячись на варті, проник до сховища з військовим майном, яке він охороняв, звідки викрав військового майна на суму 18 тис. грн., п'ять автоматів та 500 набоїв до них, а також особисті речі прапорщика Романця вартістю 6 тис. грн., які той зберігав у сховищі, та його гладкоствольну мисливську рушницю вартістю 2 тис. грн.

Ознайомтеся із статтями 185, 262, 410, 418 КК України.

Чи є в діях Костюка ознаки кримінальних правопорушень, передбачених зазначеними статтями?

Предметами яких кримінальних правопорушень є викрадені Костюка речі?

Тема 7

Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення

План

1. Поняття, ознаки і значення об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

2. Суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність).

3. Значення нездоланної сили, фізичного і психічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність.

4. Суспільно небезпечні наслідки: поняття, види та значення.

5. Причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням (дією або бездіяльністю) і суспільно небезпечними наслідками.

6. Факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Основні категорії: об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення; кримінально-протиправна бездіяльність; кримінально-протиправна дія; суспільно небезпечні наслідки; причинний зв'язок у кримінальному праві; засоби і знаряддя вчинення кримінального правопорушення; місце вчинення кримінального правопорушення; обстановка вчинення кримінального правопорушення; спосіб вчинення кримінального правопорушення; час вчинення кримінального правопорушення; непереборна сила; непереборний фізичний примус; психічний примус.

Тестові завдання

1. *Визначте сукупність яких ознак утворює об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення:*

а) дія, наслідок, причинний зв'язок, спосіб, обстановка вчинення кримінального правопорушення, особа, що скоїла кримінальне правопорушення;

б) дія (бездіяльність), наслідок, причинний зв'язок, спосіб, можлива мета, обстановка вчинення кримінального правопорушення;

в) дія (бездіяльність), наслідок, причинний зв'язок, спосіб, знаряддя, засоби, місце, час, обстановка вчинення кримінального правопорушення.

2. Які обов'язкові ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення?

- а) діяння (дія або бездіяльність);
- б) діяння і наслідки;
- в) діяння, наслідки, причинний зв'язок.

3. До якого виду наслідків відноситься смерть людини?

- а) майнові;
- б) моральні;
- в) фізичні.

4. В яких випадках спосіб буде обов'язковою ознакою кримінального правопорушення?

- а) в разі його встановлення;
- б) якщо він вказаний в диспозиції закону;
- в) в разі виконання діяння певними особами.

5. Чи може бути обстановка вчинення кримінального правопорушення обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення?

- а) не може;
- б) може, якщо вона буде встановлена;
- в) може, якщо вона передбачена в диспозиції закону.

6. Дайте визначення знарядь вчинення кримінального правопорушення:

- а) це предмети і речі, на які направлене протиправне діяння;
- б) це предмети і речі, за допомогою яких вчиняється кримінальне правопорушення;
- в) це предмети і речі, процеси зовнішнього світу, які використовуються для дії на предмет кримінально протиправного посягання.

7. Дайте визначення суспільно небезпечних наслідків:

- а) спричинення шкоди предмету кримінального правопорушення;
- б) знищення або пошкодження предмета кримінального правопорушення;
- в) як шкода (збитки), що заподіюються злочинним діянням суспільним відносинам, які охороняються кримінальним законом, або небезпека (загроза) спричинення такої шкоди.

8. Діяння, вчинені під впливом нездоланної сили:

- а) є підставою кримінальної відповідальності;

- б) виключають кримінальну відповідальність;
- в) виключають кримінальну відповідальність у випадку скоєння кримінального проступку та нетяжкого злочину.

Практичні завдання або кейси

1. Назвіть кримінальні правопорушення, передбачені розділом II Особливої частини КК України, які можуть бути вчинені:

- а) тільки шляхом дії;
- б) шляхом дії і бездіяльності;
- в) лише шляхом бездіяльності.

2. Назвіть 5–6 статей Особливої частини КК України, в яких ознаками об'єктивної сторони кримінального правопорушення зазначені місце, час, спосіб, обстановка, засоби і знаряддя вчинення кримінального правопорушення.

3. Які з передбачених розділами II–IV Особливої частини КК України є кримінальними правопорушеннями з матеріальним складом, які є кримінальними правопорушеннями з формальним складом, а які – з формально-матеріальним складом?

4. Які з передбачених розділами IV–VII Особливої частини КК України кримінальні правопорушення є триваючими, продовжуваними і складними (складеними)?

5. Сторож магазину Богуславський ввечері повертався додому із зарядженою рушницею. Проходячи повз двір Прокопця, він почув крик жінки, а підійшовши ближче, побачив, що п'яний Мазур намагається побити Прокопця. Щоб не допустити цього, Богуславський вирішив вистрілити вгору. Мазур, побачивши Богуславського, кинувся до нього і несподівано ударив його ногою в живіт. Від удару Богуславський впав на землю, мимоволі натиснувши на спусковий гачок рушниці. Стався постріл, яким Мазура було вбито.

Чи є причинний зв'язок між діями Богуславського і смертю Мазура?

6. Чечур, працюючи на м'ясокомбінаті водієм, протягом двох років у середньому двічі на тиждень вивозив викрадені ним шинку, ковбасу та інші м'ясопродукти, які передавав для реалізації директорові магазину продовольчих товарів. Усього за зазначений період він викрав м'ясопродуктів на суму понад 30 тис. грн.

Чечур був засуджений за крадіжку чужого майна в особливо великих розмірах за ч. 5 ст. 185 КК України, оскільки суд дійшов висновку, що ним вчинено єдине продовжуване кримінальне правопорушення.

Чи правильно кваліфіковано дії Чечур?

Що слід розуміти під єдиним продовжуваним кримінальним правопорушенням?

7. Студент Колотило під час перерви між лекціями в інституті запропонував іншому студенту Вакарову в туалеті викурити цигарку із наркотичним засобом, що вони й зробили по черзі. Дії Колотило судом були кваліфіковані за ч. 1 ст. 307 та ч. 1 ст. 316, а Вакарова – за ч. 1 ст. 309 та ч. 1 ст. 316 КК України. За вживання наркотичного засобу Вакаров Колотилу не платив.

Чи правильно судом визначені спосіб і місце вчинення кримінальним правопорушенням Колотилом і Вакаровим?

Тема 8

Суб'єкт кримінального правопорушення

План

1. Поняття і ознаки суб'єкта кримінального правопорушення.
2. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення.
3. Поняття та критерії неосудності.
4. Обмежена осудність та її критерії.
5. Відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені в стані сп'яніння.

Основні категорії: суб'єкт кримінального правопорушення; суб'єкт кримінального правопорушення загальний; суб'єкт кримінального правопорушення спеціальний; службова особа; неосудна особа; обмежено осудна особа; осудність; неосудність; медичний критерій неосудності; юридичний критерій неосудності; стан сп'яніння;

Тестові завдання

1. *Хто може визнаватися суб'єктом складу кримінальне правопорушення?*
 - а) особа, що вчинила кримінальне правопорушення;
 - б) особа, що підлягає кримінальній відповідальності;
 - в) фізична осудна особа у віці, з якого настає кримінальна відповідальність.
2. *Якій особі одночасно з покаранням може бути призначене примусове лікування від алкоголізму?*
 - а) особі, що вчинила кримінальне правопорушення у стані алкогольного сп'яніння;
 - б) особі, яка визнана хронічним алкоголіком;
 - в) особі, яка вчинила кримінальне правопорушення на ґрунті алкоголізму.
3. *З якого віку настає кримінальна відповідальність за загальним правилом?*
 - а) з 14 років;
 - б) з 16 років;
 - в) з 18 років.
4. *Осудність особи – це:*
 - а) здатність особи усвідомлювати свої діяння і керувати ними;

- б) здатність особи розуміти значення своїх дій і нездатність керувати своїми діями;
- в) здатність особи розуміти значення своїх дій або керувати ними.
5. *За наявності яких ознак особу можна визнати неосудною?*
- а) наявність хронічної психічної хвороби;
- б) нездатність керувати своїми діями;
- в) нездатність розуміти значення своїх дій внаслідок тимчасового розладу душевної діяльності.
6. *Які ознаки суб'єкта кримінального правопорушення визначені в КК України?*
- а) осудність, вік;
- б) вік, осудність, фізична особа;
- в) вік, осудність, фізична особа, судимість.
7. *Де визначений перелік кримінальне правопорушень, за які кримінальна відповідальність настає з 14 років?*
- а) в Загальній частині КК України;
- б) в Особливій частині КК України;
- в) у постанові Пленуму Верховного Суду України.
8. *Які є критерії неосудності?*
- а) юридичний і медичний;
- б) моральний і медичний;
- в) матеріальний і фізичний.
9. *Хто з перелічених осіб відповідно до чинного законодавства може бути визнаний суб'єктом складу кримінальне правопорушення:*
- а) фізична особа;
- б) юридична особа;
- в) як фізична особа, так і юридична особа;

Практичні завдання або кейси

1. 15-річні учні Храмов і Лубенець вирішили прогуляти заняття у школі й зателефонували до поліції, що школу заміновано. Заняття в школі було відмінено. Мінери кілька годин обстежували всі приміщення школи, але вибухівки не виявили.

Ознайомтеся зі статтями 259 і 296 КК України.

Чи можуть Храмов і Лубенець нести відповідальність за вчинені дії за цими статтями КК України?

2. Зубій півроку не проживав зі своєю дружиною Оленою Зубій, яка з двома дітьми перебувала у своєї сестри Павлюк. Зубій знав, що дружина постійно зустрічається з Бартюком. У стані сп'яніння він прийшов у квартиру Павлюків і почав виганяти Бартюка, який відмовлявся залишити квартиру.

Виникла сварка, під час якої Зубій, вихопивши з-за халяви чобота кухонний ніж, наніс Бартюку 16 колото-різаних ран у груди, живіт та інші частини тіла, від чого той помер.

На досудовому слідстві захисник порушив клопотання про направлення Зубія на судово-психіатричну експертизу, оскільки він хворіє на епілепсію й у нього бувають напади. Відхиляючи це клопотання, слідчий, не витребувавши відповідних документів і не призначивши судово-психіатричної експертизи, зазначив, що матеріалами слідства достатньо повно встановлено, що Зубій – психічно здорова людина й осудний щодо вчинених ним дій. На суді ці дані також не перевірялися. Зубій засуджено за умисне вбивство за обтяжуючих обставин.

Чи правильно вирішено справу?

3. За відкрите викрадення чужого майна, не поєднане з насильством, щодо Собова було відкрито кримінальне провадження. Під час її розслідування він захворів на психічне захворювання, яке позбавило його можливості усвідомлювати свої дії. Сובהа направили на лікування до психіатричної лікарні. Через 2 роки вінвилікувався.

Чи може Собов бути притягнутий до кримінальної відповідальності?

Тема 9

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення

План

1. Поняття, ознаки і значення суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
2. Поняття, зміст, сутність, ступінь і форми вини.
3. Умисел та його види.
4. Необережність та її види.
5. Змішана (подвійна) форма вини.
6. Факультативні ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
7. Помилка та її вплив на кримінальну відповідальність.
8. Випадок як невинне вчинення суспільно небезпечного посягання.

Основні категорії: суб'єктивна сторона кримінального правопорушення; вина; зміст вини; сутність вини; ступінь вини; форми вини; умисел; умисел прямий; умисел непрямий; умисел заздалегідь обдуманий; умисел, що виник раптово; умисел визначений (конкретизований); умисел визначений (конкретизований) альтернативний; умисел визначений (конкретизований) простий; умисел невизначений; кримінально-протиправна недбалість; кримінально-протиправна самовпевненість; змішана (подвійна) форма вини; мотив кримінального правопорушення; мета кримінального правопорушення; помилка; помилка фактична; помилка юридична; випадок (казус).

Тестові завдання

1. *Форми вини:*
 - а) умисел і необережність;
 - б) умисел прямий і побічний;
 - в) кримінально-протиправна самовпевненість і кримінально-протиправна недбалість.

2. *За якими ознаками головним чином слід розмежовувати кримінально-протиправну самовпевненість та непрямий умисел?*
 - а) ознаками вольового моменту;
 - б) ознаками інтелектуального моменту;
 - в) ознаками інтелектуального та вольового моменту.

3. *Які є види помилок у кримінальному праві?*
 - а) фактична і теоретична;
 - б) юридична і фактична;
 - в) загальна і спеціальна.

4. *Вкажіть кримінальне правопорушення, в якому мотив не є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони кримінального правопорушення:*
 - а) умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання;
 - б) хуліганство;
 - в) крадіжка.

5. *Вина характеризується:*
 - а) сутністю вини, змістом вини;
 - б) формою вини, видом вини, ступенем вини;
 - в) всіма компонентами разом узятими (п. а, б).

6. *Факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення:*
 - а) вина;
 - б) мотив, мета, емоції;
 - в) мотив, мета.

7. *Випадок (казус) – це:*
 - а) невинне заподіяння будь-якої шкоди;
 - б) невинне заподіяння смерті та тілесних ушкоджень;
 - в) невинне заподіяння майнової шкоди.

8. *Кримінально-протиправна самовпевненість – це:*
 - а) форма вини;
 - б) вид необережності;
 - в) ступінь вини.

9. Юридичне значення має помилка в предметах:

- а) однорідних;
- б) різнорідних;
- в) тотожних.

10. Прямий і непрямий умисел відрізняються лише за ознаками:

- а) інтелектуального моменту;
- б) вольового моменту;
- в) інтелектуального та вольового моментів.

Практичні завдання або кейси

1. Вкажіть, які із кримінальних правопорушень, передбачених розділом II Особливої частини КК України, характеризуються:

- а) умисною формою вини;
- б) необережною формою вини;
- в) змішаною формою вини.

2. Колона машин повільно рухалася по вулиці міста. Водій автобуса Колотюк відкрив книгу, почав її читати і не помітив різкої зупинки транспортного засобу, який їхав попереду. Внаслідок наїзду одному з пасажирів були спричинені середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Визначте форму і вид вини. Назвіть ознаки інтелектуального і вольового моментів, якими характеризується вина Колотюка.

3. Устюк з друзями Прокопцем та Васюкіною розпивали спиртні напої. Потім Устюк та Васюкіна вийшли на балкон, де між ними виникла сварка. Устюк звинуватив Васюкіну в крадіжці грошей у Прокопця. Під час сварки Устюк підняв Васюкіну над перилами балкона. Та ухопилася руками за них, але Устюк відірвав Васюкіну від перил і викинув її з балкона другого поверху. При падінні Васюкіна дістала середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Ознайомтеся зі статтями 122 та 128 КК України.

Визначте форму і вид вини даного кримінального правопорушення.

4. Брати Корські у стані сп'яніння опівночі прийшли до будинку, де проживав їхній знайомий Чубарев, щоб дізнатися, чи немає в квартирі Чубарева Столяра і Марчука, з якими вони весь день пиячили. Коли Чубарев відкрив двері і сказав, що нікого у нього немає, Корські вдерлися до квартири, збили Чубарева з ніг, зв'язали і почали бити ногами і пляшкою, наносячи удари в голову і груди. Всього було нанесено 45–50 ударів. Чубарев на місці події помер.

Ознайомтеся зі ст. 115 КК України.

Визначте, які елементи (ознаки) суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення впливають на його кваліфікацію.

Тема 10
Стадії кримінального правопорушення
План

1. Поняття і види стадій кримінального правопорушення.
2. Закінчене кримінальне правопорушення.
3. Незакінчене кримінального правопорушення і його види.
4. Готування до кримінального правопорушення. Відмежування готування до кримінального правопорушення від виявлення наміру.
5. Замах на кримінальне правопорушення та його види.
6. Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення
7. Добровільна відмова від вчинення кримінального правопорушення та її відмінність від дійового каяття.

Основні категорії: стадії кримінального правопорушення; закінчене кримінальне правопорушення; склад кримінального правопорушення матеріальний; склад кримінального правопорушення формальний; склад кримінального правопорушення усічений; триваюче кримінальне правопорушення; продовжуване кримінальне правопорушення; незакінчене кримінальне правопорушення; готування до кримінального правопорушення; підшукування засобів чи знарядь для вчинення кримінального правопорушення; пристосування засобів чи знарядь для вчинення кримінального правопорушення; підшукування співучасників; змова на вчинення кримінального правопорушення; усунення перешкод; інше умисне створення умов для вчинення кримінального правопорушення; виявлення умислу; замах на кримінальне правопорушення; замах незакінчений на кримінальне правопорушення; замах закінчений на кримінальне правопорушення; замах на непридатний об'єкт; замах із непридатними засобами; добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця; дійове каяття.

Тестові завдання

1. *Стадіями кримінального правопорушення є:*
 - а) замах, добровільна відмова, діяльне каяття;
 - б) готування, замах, виявлення наміру;
 - в) готування, замах, закінчене кримінальне правопорушення.
2. *Замах вчиняється шляхом:*
 - а) дії;
 - б) бездіяльності;
 - в) дії або бездіяльності.
3. *З яких причин замах на кримінальне правопорушення не доводиться до кінця?*
 - а) з причин, що не залежать від волі винного;
 - б) у зв'язку з добровільною відмовою;

в) у зв'язку з відсутністю потреби закінчувати кримінальне правопорушення.

4. *Готуванням до кримінального правопорушення є:*

- а) змова на вчинення кримінального правопорушення;
- б) оприлюднення наміру вчинити кримінальне правопорушення;
- в) наявність умислу на вчинення кримінального правопорушення.

5. *Замахом на кримінальне правопорушення не є:*

- а) діяння особи, вчинене з прямим умислом;
- б) діяння у формі дії або бездіяльності;
- в) діяння особи, що перебувала у стані необхідної оборони.

6. *Момент закінчення кримінального правопорушення з матеріальним складом:*

- а) з моменту вчинення суспільно небезпечної дії;
- б) з замаху на кримінальне правопорушення;
- в) з моменту настання наслідків, яких прагнув винний.

7. *Триваюче кримінальне правопорушення вважається закінченим:*

- а) з моменту вчинення дії або бездіяльності;
- б) з моменту затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;
- в) з моменту явки з повинною.

8. *Момент закінчення кримінальне правопорушення з усіченим складом:*

- а) з моменту вчинення суспільно небезпечної дії;
- б) з моменту замаху або готування до кримінального правопорушення;
- в) з моменту настання наслідків кримінального правопорушення.

9. *Кримінальне правопорушення з формальним складом вважається закінченим:*

- а) з моменту готування до кримінального правопорушення;
- б) з моменту скоєння кримінально-протиправного діяння;
- в) з моменту настання хоча б частини кримінально-протиправних наслідків.

10. *Продовжуване кримінальне правопорушення вважається закінченим:*

- а) з моменту вчинення дії або бездіяльності;
- б) з моменту затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;
- в) з моменту вчинення останнього кримінально-протиправного діяння.

Практичні завдання або кейси

1. Для того щоб позбутися дружини і дочки, Грибов виготовив вибуховий пристрій з годинниковим механізмом, поклав його у валізу з продуктами, яку ті брали з собою в Москву для родичів, і здав разом з іншими речами у вантажний відсік літака, яким дружина і дочка мали летіти з Києва до родичів. На борту літака було 168 пасажирів і вісім членів екіпажу. Пристрій мав спрацювати в той час, коли літак буде в повітрі. Проте оскільки в аеропорту вантажники необережно, грубо кидали речі, у вибуховому пристрої було порушено електродотиск і він не спрацював.

Яка стадія вчинення кримінального правопорушення в діях Грибова?

2. У медсестри Сазонюк мати була паралізованою і потребувала постійного догляду. Бажаючи позбутись її, Сазонюк підсипала тій у їжу повільно діючу отруту для гризунів. Наступного дня вона почала себе картати за скоєне, а потім викликала лікаря і розповіла йому, чому стан матері погіршився. Своєчасне надання медичної допомоги відвернуло настання смерті.

Чи можна Сазонюк вважати такою, що добровільно відмовилася від доведення кримінального правопорушення до кінця?

3. Ковтов, який мав великий досвід роботи у виготовленні цінних паперів, вирішив виготовити гроші. Для цього він протягом двох років розробляв технологію, а також зробив обладнання і пристосування та експериментальні зразки грошових купюр.

Якось до нього випадково зайшов співробітник поліції, і це насторожило Ковтова. Він склав усі вказані речі, ретельно упакував їх і заховав на дачі з наміром через деякий час продовжити спробу виготовлення грошей.

Визначте стадію вчинення кримінального правопорушення.

4. Водій Логвин був звільнений з автопідприємства за зловживання спиртними напоями. Через це він виготовив вибухівку, яку переслав поштою як посилку директору автопідприємства Пронову. Коли останній відкрив посилку, то вибуху не сталося, випадково не спрацював детонатор.

Якою стадією охоплюються дії Логвина?

5. Мотрюк за попередньою домовленістю з Гніданом з метою угону транспортного засобу стали запускати двигун автомобіля, але всі спроби залишились невдалими. Тоді вони стали штовхати машину і перекотили її на 30 м. від будинку, де їх було затримано.

З'ясуйте стадію вчинення кримінального правопорушення.

Тема 11

Співучасть у кримінальному правопорушенні

План

1. Поняття і ознаки співучасті у кримінальному правопорушенні.
2. Види співучасників.
3. Форми співучасті.
4. Відповідальність співучасників.
5. Спеціальні питання відповідальності за співучасть.

б. Причетність до кримінального правопорушення.

Основні категорії: співучасть у кримінальному правопорушенні; виконавець (співвиконавець); організатор; підбурювач; пособник; форми співучасті; форма співучасті проста; форма співучасті складна; кримінальне правопорушення вчинене групою осіб; кримінальне правопорушення вчинене за попередньою змовою групою осіб; кримінальне правопорушення вчинене організованою групою; організована група; кримінальне правопорушення вчинене злочинною організацією; злочинна організація; безнаслідкова співучасть; співучасть у кримінальному правопорушенні із спеціальним суб'єктом; провокація кримінального правопорушення; ексцес виконавця; причетність до кримінального правопорушення; приховування кримінального правопорушення; придбання чи збут майна, здобутого кримінальним протиправним шляхом; потурання кримінальному правопорушенню; недонесення про кримінальне правопорушення.

Тестові завдання

1. *Співучасть – це:*

- а) вчинення кримінального правопорушення двома або більше особами;
- б) навмисна спільна участь двох або більше осіб у вчиненні кримінального правопорушення;
- в) причетність до кримінального правопорушення.

2. *Назвіть форми співучасті:*

- а) проста, складна;
- б) проста, складна, злочинна організація;
- в) проста, складна, причетність до кримінального правопорушення, злочинна організація, співучасть.

3. *Які види співучасників передбачені кримінальним законодавством?*

- а) виконавець, ініціатор, приховувач, підмовник;
- б) виконавець, організатор, підбурювач;
- в) виконавець, організатор, підбурювач, пособник.

4. *Вкажіть об'єктивні ознаки співучасті:*

- а) участь в одному й тому самому кримінальному правопорушенні двох і більше осіб;
- б) сумісність дій, вчинення кримінального правопорушення шляхом дії, кримінально-протиправні наслідки є спільним результатом дій кожного співучасника, причинний зв'язок між діями співучасників і скоєнням кримінального правопорушення виконавцем;
- в) взаємна погодженість між співучасниками про здійснення кримінального правопорушення.

5. *Вкажіть суб'єктивні ознаки співучасті:*

а) взаємна погодженість між співучасниками про здійснення кримінального правопорушення, наявність як двобічного, так і одnobічного суб'єктивного зв'язку між співучасниками, усвідомленість про вчинення кримінального правопорушення спільно з іншими співучасниками;

б) взаємна погодженість між співучасниками про здійснення кримінального правопорушення;

в) сумісність дій, вчинення кримінального правопорушення шляхом дії, кримінально-протиправні наслідки є спільним результатом дій кожного співучасника, причинний зв'язок між діями співучасників і скоєнням кримінального правопорушення виконавцем;

6. *Чи можлива співучасть у необережних кримінальних правопорушеннях?*

а) можлива, якщо один із співучасників діє навмисно;

б) співучасть можлива лише в умисних кримінальних правопорушеннях;

в) можлива, якщо дії виконавця навмисні.

7. *На якій стадії можлива співучасть?*

а) в процесі вчинення кримінального правопорушення виконавцем;

б) на стадії попередньої діяльності, в процесі вчинення кримінального правопорушення виконавцем;

в) на стадії попередньої кримінально-протиправної діяльності.

8. *Причетність до кримінального правопорушення:*

а) одна із форм співучасті;

б) причетність – це заздалегідь обіцяне переховування, недонесення чи потурання;

в) причетність – це дії, пов'язані із кримінальним правопорушенням, але які не сприяли його вчиненню, не обумовили його підготовку і вчинення.

9. *Назвіть форми причетності до кримінального правопорушення:*

а) проста і складна форми;

б) заздалегідь обіцяне переховування і недонесення;

в) заздалегідь не обіцяне переховування, недонесення і потурання.

10. *У чому відмінність причетності до кримінального правопорушення від співучасті в кримінальному правопорушенні?*

а) причетність утворюють необережні кримінальні правопорушення, а співучасть лише навмисні;

б) за співучасті кримінальне правопорушення вчиняється зусиллями всіх співучасників, а при причетності лише стосується кримінального правопорушення, участі у вчиненні кримінального правопорушення не приймають;

в) причетність до кримінального правопорушення – це спеціальна форма співучасті.

Практичні завдання або кейси

1. Петрова проживала спільно з сином Антощуком та його дружиною. У неї склалися неприємні взаємовідносини з невісткою, і вона намагалася створити для тієї нестерпні умови: відмовляла в їжі, примушувала виконувати важку роботу, забороняла спілкуватися з сусідами і щоденно скаржилася на неї синові. Тому Антощук часто сварився з дружиною, бив її, а після чергової сварки застрелив з пістолета.

Чи можна Петрова визнати підбурювачем вбивства?

2. Дмитров, тренер з кікбоксингу, за плату тренував членів озброєної організованої злочинної групи, яка здійснювала розбійні напади на заможних громадян, займалася вимаганням майна та «вибиванням» боргів. Він же підмовив свого товариша Онуфрика, майстра спорту зі стендової стрільби, проводити тренування цієї групи зі стрільби з різних видів зброї. Про те, що вони тренують членів злочинної організації, Дмитров та Онуфрик знали.

Якою має бути кримінально-правова оцінка дій Дмитрова та Онуфрика?

3. Блудчак звернулася до Фойчука з проханням побити Люброва, за що обіцяла щиро віддячити. Фойчук залучив до участі у виконанні кримінального правопорушення свого сусіда Громова, сказавши йому про обіцянку Блудчак. Остання пояснила Фойчуку і Громову як проникнути в дім, порадила спровокувати сварку, а сама залишилася на вулиці. Побиття Люброва продовжувалося 10 хвилин. Смерть настала внаслідок великої кількості тілесних ушкоджень.

Визначте форму співучасті і види співучасників.

4. З метою перевірки документів інспектор патрульної поліції зупинив автомашину, що рухалася на великій швидкості. З неї вийшли два пасажери. Один з них зненацька вдарив автоінспектора ножом у груди, а другий – по голові пляшкою. Інспектор знепритомнів і впав. Нападники зі словами «готов» сіли в автомашину і зникли. Автоінспектору були спричинені тяжкі тілесні ушкодження. Внаслідок вжитих заходів зазначені особи були затримані та притягнуті до кримінальної відповідальності.

Визначте форму співучасті та види співучасників.

5. Толмачов розповів Чепелю про те, що він побив Доброва і забрав у нього гроші. Про погрозу потерпілому ножом Толмачову не сказав.

Чи можна Чепеля притягнути до кримінальної відповідальності за недонесення?

Тема 12

Множинність кримінальних правопорушень

План

1. Поняття множинності кримінальних правопорушень.
2. Одиначне кримінальне правопорушення як складовий елемент множинності кримінальних правопорушень. Види одиначних кримінальних правопорушень.
3. Повторність кримінальних правопорушень.
4. Сукупність кримінальних правопорушень.
5. Рецидив кримінальних правопорушень.

Основні категорії: множинність кримінальних правопорушень; одиначне кримінальне правопорушення; одиначне кримінальне правопорушення просте; одиначне кримінальне правопорушення ускладнене; триваюче кримінальне правопорушення; одиначне кримінальне правопорушення складене; кримінальне правопорушення з похідними наслідками; продовжуване кримінальне правопорушення; повторність кримінальних правопорушень; повторність тотожних кримінальних правопорушень; повторність однорідних кримінальних правопорушень; повторність, не пов'язана із засудженням особи; повторність, пов'язана із засудженням особи за раніше вчинене кримінальне правопорушення; сукупністю кримінальних правопорушень; сукупність ідеальна; сукупність реальна; рецидив кримінальних правопорушень; рецидив загальний; рецидив спеціальний; рецидив простий (одноразовий); рецидив складний (багаторазовий); рецидив пенітенціарний; рецидив непенітенціарний; рецидив тяжких і особливо тяжких злочинів.

Тестові завдання

1. *Множинність кримінальних правопорушень – це:*
 - а) скоєння особою двох або більше кримінальних правопорушень, якщо хоч два з них мають юридичне значення;
 - б) вчинення особою двох або більше кримінальних правопорушень, за які вона не була засуджена;
 - в) вчинення двома особами двох або більше кримінальних правопорушень, за умови засудження за попереднє кримінальне правопорушення.
2. *Види множинності кримінальних правопорушень:*
 - а) повторність, сукупність, рецидив;
 - б) продовжувані кримінальні правопорушення, тривалі, складні;
 - в) рецидив, загальний рецидив, спеціальний рецидив.
3. *Сукупність кримінальних правопорушень – це:*
 - а) вчинення особою двох або більше кримінальних правопорушень, за жоден з яких особу не було засуджено;

б) вчинення двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених різними статтями КК України, за жоден з яких особу не було засуджено;

в) вчинення в різний час двох або більше кримінальних правопорушень, за жоден з яких особу не було засуджено.

4. *Види одиничних кримінальних правопорушень:*

а) розпочатий, продовжуваний, триваючий;

б) продовжуваний, закінчений, незакінчений;

в) продовжуваний, триваючий.

5. *Повторність кримінальних правопорушень – це:*

а) вчинення двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених однією частиною статті Особливої частини КК України;

б) вчинення двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених однією статтею або частиною статті Особливої частини КК України;

в) вчинення в різний час тотожних кримінально-протиправних діянь.

6. *Сукупність кримінальних правопорушень прийнято поділяти на:*

а) фактичну, бажану, ідеальну;

б) загальну, ідеальну, реальну, спеціальну;

в) ідеальну, реальну.

7. *Рецидив кримінальних правопорушень – це:*

а) скоєння двох або більше кримінальних правопорушень, за кожен з яких особа засуджена;

б) скоєння нового умисного кримінального правопорушення особою, яка має судимість;

в) скоєння нового умисного кримінального правопорушення особою, яка має судимість за умисне кримінальне правопорушення.

8. *Чи може рецидив бути врахований як обтяжуюча покарання обставина?*

а) ні;

б) так;

в) у передбачених законом випадках.

9. *Кримінальне правопорушення, що входять до сукупності, вчиняються:*

а) водночас;

б) з певним проміжком часу між першим і наступним кримінальним правопорушенням;

в) водночас або з певним проміжком часу між першим і наступним кримінальним правопорушенням.

10. Чи створює множинність наявність ознак закінченого кримінального правопорушення та приготування або замаху на кримінальне правопорушення?

а) так;

б) ні;

в) так, за умови, що незакінчений кримінальне правопорушення має ознаки самостійного складу кримінальне правопорушення.

Практичні завдання або кейси

1. Кирилюк вибив двері продовольчого складу, заволодів декількома пляшками коньяку, цукерками і тортами. Викрадене він відніс додому. Через деякий час знову проник у торговий зал цього складу, але був затриманий. Усього ним викрадено товарів на суму в особливо великих розмірах.

Одиничне кримінальне правопорушення чи множинність кримінальних правопорушень в діях Кирилюка має місце?

2. Баранов, раніше засуджений за крадіжку, викрав зі свиноферми радгоспу чотирьох поросят, а через декілька днів – ще двох.

Дайте характеристику виду множинності кримінальних правопорушень, які вчинив Баранов.

3. Маврін, працюючи трактористом на посівній, викрав 300 кг. насінної пшениці. Через три дні із хуліганських мотивів він побив незнайомого йому Іванова.

Визначте вид множинності кримінальних правопорушень в його діях.

4. Коваль прийшовши на дискотеку в нетверезому стані, почав чіплятися до Мойси. Знайомий Піц зробив йому зауваження. За це Коваль вдарив його в обличчя, заподіявши легке тілесне ушкодження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я, а потім, щоб уникнути затримання, пішов з дискотеки. На автобусній зупинці, побачивши незнайомих йому неповнолітніх Воронюка і Сердюка, він підійшов і запитав, звідки вони. Дізнавшись, що хлопці не місцеві, побив їх, заподіявши обом легкі тілесні ушкодження, що не спричинили короткочасного розладу здоров'я.

Ознайомтеся зі ст. 296 КК України. Скільки кримінальних правопорушень вчинив Коваль? Яке кримінально-правове значення кожного з наведених в умовах задачі епізодів?

Тема 13

Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

План

1. Поняття і види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння.

2. Необхідна оборона та умови її правомірності.

3. Уявна оборона.

4. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення.

5. Крайня необхідність.

6. Фізичний або психічний примус.
7. Виконання наказу або розпорядження.
8. Діяння, пов'язане з ризиком.
9. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації.
10. Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України

Основні категорії: обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння; необхідна оборона; перевищення меж необхідної оборони; уявна оборона; вибачальна помилка при уявній обороні; невибачальна помилка при уявній обороні; правомірне затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, потерпілими або іншими особами; перевищення меж заподіяння шкоди особі, яка вчинила кримінальне правопорушення при її затриманні; крайня необхідність; перевищення меж крайньої необхідності; фізичний примус (насильство); фізичний примус неперекорний; фізичний примус перекорний; психічний примус; виконання законного наказу; виправданий ризик; перевищення меж заподіяння шкоди при виправданому ризику.

Тестові завдання

1. *Крайня необхідність може відбуватися:*
 - а) тільки в активних діях;
 - б) тільки в бездіяльності;
 - в) як в діях, так і в бездіяльності.
2. *Хто повинен відшкодувати збитки, заподіяні в стані крайньої необхідності?*
 - а) особа, яка завдала шкоду;
 - б) особа, в інтересах якої завдано шкоду;
 - в) держава.
3. *За загальним правилом, заподіяння шкоди в стані уявної оборони:*
 - а) виключає кримінальну відповідальність;
 - б) не виключає кримінальної відповідальності.
4. *Перевищення меж необхідної оборони можливе:*
 - а) тільки умисно;
 - б) тільки необережно;
 - в) зі змішаною формою вини.
5. *У стані необхідної оборони можна захистити:*
 - а) тільки свої інтереси;
 - б) свої та інтереси третіх осіб;
 - в) свої інтереси, інтереси третіх осіб, а також суспільні та державні інтереси.

6. *Відповідальність особи, яка завдала надмірну шкоду особі, яку затримувала:*
- а) не настає;
 - б) настає на загальних підставах;
 - в) настає лише у випадках, передбачених статтями 118, 124 КК України.
7. *Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення може бути вчинене:*
- а) в будь-який час;
 - б) під час кримінально-протиправного посягання чи одразу після його вчинення;
 - в) лише після вчинення кримінально-протиправного посягання.
8. *Об'єктом заподіяння шкоди при виконання наказу або розпорядження є:*
- а) тільки свої інтереси;
 - б) свої та інтереси третіх осіб;
 - в) свої інтереси, інтереси третіх осіб, а також суспільні та державні інтереси.
9. *Які обставини закон передбачає такими, що виключають кримінальну протиправність діянь?*
- а) необхідна оборона, крайня необхідність, виконання службового обов'язку;
 - б) необхідна оборона, крайня необхідність, затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;
 - в) необхідна оборона, крайня необхідність, професійний ризик.

Практичні завдання або кейси

1. Іванов, Ібова і Бабюк, які відбували покарання за тяжкі злочини, вдерлися до медпункту колонії, де захопили як заручниць двох медсестер. Погрожуючи загостреними металевими штирями, вони поставили вимогу надати їм зброю з набоями та автомобіль. Переговори із правопорушниками нічого не дали, вони почали знущатися над заручницями, заподіявши одній з них тяжке поранення. Тоді за наказом керівника оперативної групи були викликані снайпери, які застосували зброю, внаслідок чого двоє правопорушників були вбиті, а третій поранений.

Як вирішити справу?

2. Сташкун почув уночі, що хтось ходить по горищу його будинку. Він зарядив рушницю, вийшов на подвір'я крикнув: «Хто там?» Невідомий зіскочив з горища і сховався за рогом будинку, а потім кинувся на Сташкуна. Останній вистрілив у нього і вбив. Убитим виявився Моховик, неодноразово раніше судимий за крадіжки.

Чи є в діях Сташкуна перевищення меж необхідної оборони?

3. Домбров, перебуваючи у нетверезому стані, близько 12-ої години ночі помилково заліз через вікно до будинку Сухарева, вважаючи, що це будинок його знайомої Ковальчук. Сухарева, який також був у нетверезому стані, Домбров здався злодієм, і Сухарев почав його бити дерев'яною підставкою для квітів, а потім схопив мисливську рушницю і зробив два постріли у Домбровського, який від одержаних травм помер.

Якою має бути кримінально-правова оцінка дій Сухарева?

4. При проведенні оперативно-розшукових заходів працівники поліції затримали одного із членів злочинної організації Котова, який вчинив умисне вбивство, і запропонували йому співробітничати з ними у розкритті діяльності організації, пообіцявши, що він не буде притягнутий до кримінальної відповідальності за вчинені злочини. Котов погодився і його було звільнено з-під варти. Після цього Котов виконував завдання співробітників поліції, але при цьому взяв участь ще у декількох розбійних нападах. Діяльність злочинної організації завдяки співробітництву Котова була розкрита.

Чи підлягає Котов кримінальній відповідальності за злочини, вчинені ним як до його згоди на співробітництво з працівниками поліції, так і після цього?

5. Альпіністи Стромов і Ромов заблукали в горах. Почався буря, це ускладнило орієнтування, і Ромов звалився у прірву. Він повис на мотузці, яка зв'язувала його зі Стромовим. Той спробував витягти Ромова, але не зміг цього зробити і перерізав мотузку, побоюючись, що загине разом з Ромовим. Останній упав в ущелину і загинув.

Чи можна вважати дії Стромова вчиненими у стані крайньої необхідності?

Тема 14

Звільнення від кримінальної відповідальності

План

1. Поняття і види звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 КК).
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК).
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки (ст. 47 КК).
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки (ст. 48 КК).
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 49 КК).

Основні категорії: звільнення від кримінальної відповідальності; дійове каяття; примирення винного з потерпілим; давність у кримінальному пра-

ві; зупинення давності; переривання давності; переховуванням від слідства або суду; з'явлення із зізнанням; затримання особи.

Тестові завдання

1. *Визначте початок перебігу строків давності притягнення до кримінальної відповідальності:*
 - а) з дня вчинення особою кримінального правопорушення ;
 - б) з дня виявлення правоохоронними органами кримінального правопорушення ;
 - в) з дня відкриття кримінального провадження.

2. *Після звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим останній передумав миритися і написав заяву про притягнення винного до кримінальної відповідальності. Яке рішення має бути прийнято?*
 - а) заява потерпілого не може тягнути правових наслідків для винного і його до кримінальної відповідальності не притягнуть;
 - б) винний може бути притягнутим до кримінальної відповідальності;
 - в) притягнення винного до кримінальної відповідальності можливе за умови підтримки заяви прокурором.

3. *Однією з умов звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею її на поруки є те, що ця особа:*
 - а) протягом 6 місяців з дня передачі її на поруки виправдає довіру, не ухилятиметься від заходів виховного характеру та не порушуватиме громадський порядок;
 - б) протягом року з дня передачі її на поруки виправдає довіру, не ухилятиметься від заходів виховного характеру та не порушуватиме громадський порядок;
 - в) протягом 2 років з дня передачі її на поруки виправдає довіру, не ухилятиметься від заходів виховного характеру та не порушуватиме громадський порядок;

4. *Особа, яка звільнена від кримінальної відповідальності з передачею на поруки, порушує умови передачі її на поруки. Така особа:*
 - а) не може бути притягнутою до кримінальної відповідальності за вчинене нею кримінальне правопорушення;
 - б) притягується до кримінальної відповідальності за вчинене нею кримінальне правопорушення;
 - в) піддається більш суворим заходам виховного характеру.

5. *Чи буде вважатися обтяжуючою обставиною при вчиненні нового кримінального правопорушення факт звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям?*

- а) обов'язково;
б) буде, але лише за умови, що нове кримінальне правопорушення вчинено протягом одного року після звільнення;
в) не буде.
6. Ковтюк, який має судимість, вчинив кримінальний проступок. На час розгляду кримінального провадження в суді, внаслідок зміни обстановки, Ковтюк перестав бути суспільно небезпечним. Чи може бути Ковтюк звільнений від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки?
а) може, за умови усунення заподіяної шкоди;
б) може, якщо сам Ковтюк проти цього не заперечує;
в) не може.
7. Визначте кінцевий момент перебігу строків давності притягнення до кримінальної відповідальності:
а) з дня вчинення особою кримінального правопорушення ;
б) з дня набрання законної сили обвинувальним вироком суду;
в) з дня відкриття кримінального провадження.
8. Перебіг строків давності притягнення до кримінальної відповідальності зупиняється:
а) особа ухиляється від слідства або суду;
б) особа вчинила новий злочин: нетяжкий, тяжкий або особливо тяжкий;
в) особа вчинила новий кримінальний проступок.
9. Перебіг строків давності притягнення до кримінальної відповідальності переривається:
а) особа ухиляється від слідства або суду;
б) особа вчинила новий злочин: нетяжкий, тяжкий або особливо тяжкий;
в) особа вчинила новий кримінальний проступок;
10. Давність не застосовується до осіб, що вчинили:
а) злочини проти життя і здоров'я особи;
б) військові злочини;
в) злочини проти миру і безпеки людства.

Практичні завдання або кейси

1. Через 1 рік 9 місяців після вчинення Поліповим кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 225 КК України, щодо нього було відкрито кримінальне провадження. У ході досудового слідства було встановлено, що за рік до вчинення цього кримінального правопорушення Поліпов при

одержанні квартири здійснив підроблення документа та його використання, а також дав неправомірну вигоду начальнику відділу райдержадміністрації. Водночас було встановлено, що з боку останнього мало місце вимагання неправомірної вигоди, а за підроблення документа та його використання Поліпов підлягав звільненню від кримінальної відповідальності на підставі закону України про амністію, який набув чинності через два місяці після вчинення цих кримінальних правопорушень.

Ознайомтеся зі статтями 358 і 369 КК України.

Як має бути вирішене питання про кримінальну відповідальність Поліпов за вчинені ним кримінальні правопорушення, якщо досудове слідство тривало 3 місяці?

2. Федоров прийшов на квартиру своєї колишньої дружини і запропонував знову жити разом. Дружина йому відмовила, після чого виникла сварка. У процесі сварки колишня дружина тяжко образила Федорова. У нього виник стан сильного душевного хвилювання, в якому Федоров наніс колишній дружині кілька ударів у голову та груди. Цими ударами їй було спричинено тяжке тілесне ушкодження. Була порушена кримінальна справа. У ході досудового слідства Федоров щиро покався, помирився з колишньою дружиною, повністю оплатив витрати на її лікування.

Ознайомтеся зі статтею 121 КК України.

Чи може бути Федоров звільнений від кримінальної відповідальності на підставі статей 45, 46 КК України? Якщо таке звільнення можливе, яка із зазначених статей повинна мати пріоритет у застосуванні?

3. Бовкун за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК, був звільнений від кримінальної відповідальності з передачею його на поруки колективу житлово-експлуатаційної контори (ЖЕК) № 307 Дарницького району м. Києва, де він працював слюсарем-сантехніком. Протягом перших 6 місяців з дня передачі на поруки він поводить себе належним чином, але потім кілька разів з'являвся на роботу в стані сп'яніння, допустив прогул, а за 2 місяці до закінчення річного строку поручительства вчинив ще одну крадіжку.

У зв'язку з цим колектив ЖЕКу прийняв рішення про відмову від поручительства за Бовкуна і направив це рішення до відповідного суду.

Яке рішення щодо Бовкуна має прийняти суд? Чи може вчинена ним друга крадіжка розглядатись як повторна?

Тема 15

Поняття і мета покарання. Система і види покарань

План

1. Поняття та ознаки покарання.
2. Сутність, зміст, форма та функції покарання.
3. Мета покарання.
4. Система покарань.
5. Основні покарання.
6. Додаткові покарання.

7. Покарання, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові.

Основні категорії: покарання; мета покарання; абсолютні теорії мети покарання; відносні теорії мети покарання; змішані теорії мети покарання; система покарань; основні покарання; громадські роботи; виправні роботи; службові обмеження для військовослужбовців; арешт; обмеження волі; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі; додаткові покарання; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; конфіскація майна; покарання, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові; штраф; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Тестові завдання

1. *Прихильниками абсолютної теорії мети покарання були:*
 - а) Кант, Гегель та їх послідовники;
 - б) А. Фейєрбах, І. Бентам та їх послідовники;
 - в) М.С. Таганцев, С.В. Познишев, М.Д. Сергієвський, І.Я. Фойницький, А.Ф. Кістяківський та ін.

2. *Прихильниками відносної теорії мети покарання були:*
 - а) І. Кант, Г.В.Ф. Гегель та їх послідовники;
 - б) А. Фейєрбах, І. Бентам та їх послідовники;
 - в) М.С. Таганцев, С.В. Познишев, М.Д. Сергієвський, І.Я. Фойницький, А.Ф. Кістяківський та ін.

3. *Прихильниками змішаної теорії мети покарання були:*
 - а) І. Кант, Г.В.Ф. Гегель та їх послідовники;
 - б) А. Фейєрбах, І. Бентам та їх послідовники;
 - в) М.С. Таганцев, С.В. Познишев, М.Д. Сергієвський, І.Я. Фойницький, А.Ф. Кістяківський та ін.

4. *Покарання в системі заходів, які держава використовує для профілактики кримінальних правопорушень, зниження злочинності, усунення її причин та умов відіграє:*
 - а) допоміжну роль;
 - б) визначальну роль;
 - в) не відіграє ніякої ролі.

5. *Визначення поняття покарання дано у:*
 - а) Конституції України;
 - б) постановках Пленуму Верховного Суду України;
 - в) КК України.

6. *Ознаки покарання:*

а) захід державного примусу; караність; протиправність; обмеження прав і свобод засудженого; застосування від імені держави;

б) захід державного примусу; караність; протиправність; суспільна небезпечність; винність; обмеження прав і свобод засудженого; застосування від імені держави;

в) захід державного примусу; караність; обмеження прав і свобод засудженого; застосування від імені держави до особи визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення; особистий характер; тягне за собою судимість.

7. Кара як мета покарання виражається у:

а) не тільки у санкції статті та відповідній нормі Загальної частини КК України, де передбачено конкретний вид покарання, описано його характерні ознаки, а й застосуванні покарання;

б) тільки в призначенні та реалізації конкретної міри покарання до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;

в) самому відбуванню покарання.

8. Досягнення мети виправлення забезпечується:

а) самим призначенням покарання;

б) призначенням покарання, режимом його відбування, залученням до праці, організацією навчання професії, переконанням, заходами виховного характеру;

в) самим відбуванням покарання.

9. Досягнення мети загального запобігання забезпечується:

а) самим оприлюдненням законів, санкції яких попереджають про покарання кожного, хто порушить ці закони, засудженням винного, призначенням покарання та його відбування;

б) призначенням покарання, режимом його відбування, залученням до праці, організацією навчання професії, переконанням, заходами виховного характеру;

в) самим відбуванням покарання.

10. Що таке покарання за КК?

а) застосування примусових заходів кримінально-правового характеру до винних у вчиненні кримінального правопорушення осіб;

б) захід примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого;

в) засіб оцінки суспільством скоєного кримінального протиправного діяння та особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

11. Покарання застосовується до особи, яка:

- а) вчинила суспільно небезпечне діяння;
- б) визнана судом винною у скоєнні кримінального правопорушення;
- в) визнала себе винною у скоєнні кримінального правопорушення і є суб'єктом кримінального правопорушення.

12. За одне кримінальне правопорушення можна призначити:

- а) декілька додаткових та основних покарань;
- б) лише додаткове покарання;
- в) виключно основне покарання
- г) основне та додаткове покарання.

13. На який строк можуть встановлюватися громадські роботи?

- а) від п'ятдесяти до двохсот сорока годин;
- б) від тридцяти до ста двадцяти годин;
- в) від двадцяти до ста годин.

14. До кого не можуть бути призначені громадські роботи за КК України?

- а) до неповнолітніх, яким не виповнилося 16 років;
- б) до військовозобов'язаних поза навчальними та іншими зборами;
- в) до адвокатів.

15. Арешт не може бути застосований:

- а) до 15-річної особи;
- б) до жінки, яка має дитину 8 років;
- в) до особи, що досягла пенсійного віку.

16. Актом про помилування довічне позбавлення волі може бути замінене на позбавлення волі строком:

- а) не менше 20 і не більше 30 років;
- б) не менше 25 років;
- в) не більше 35 років.

17. Кримінальним кодексом України передбачені наступні види конфіскації майна:

- а) повна, часткова, спеціальна;
- б) повна;
- в) повна; часткова.

18. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання може бути призначено:

- а) у випадку, коли воно прямо передбачено в санкції статті Особливої частини КК України за якою кваліфіковано кримінальне правопорушення;

б) у випадку, коли воно непередбачено в санкції статті Особливої частини КК України за якою кваліфіковано кримінальне правопорушення;

в) як у випадку, коли воно прямо передбачено в санкції статті Особливої частини КК України за якою кваліфіковано кримінальне правопорушення, так і тоді коли воно не передбачено;

19. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу може бути призначено за:

а) за тяжкі та особливо тяжкі злочини;

б) за нетяжкі, тяжкі і особливо тяжкі злочини;

в) за особливо тяжкі злочини.

Практичні завдання або кейси

1. Суддею місцевого суду Печерського району м. Києва за дрібне розкрадання державного майна Продана піддано штрафу на суму 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Через два місяці в Солом'янському районі м. Києва його було затримано за таємне викрадення гаманця у Соколової. За це Продана було засуджено до штрафу у розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ознайомтеся зі ст. 51 КУпАП та ст. 185 КК України і визначте юридичну природу штрафу у кожному з цих випадків.

2. Кротова, що працював заступником декана одного з факультетів медичного інституту, визнано винним у одержанні неправомірної вигоди, вчиненому повторно. За ч. 2 ст. 368 КК України його засуджено до позбавлення волі на строк 6 років з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виховними функціями, на строк 3 роки. Одночасно за вироком суду його позбавлено звання капітана медичної служби запасу, вченого звання доцента та наукового ступеня кандидата медичних наук.

Дайте оцінку рішення суду щодо позбавлення Кротова військового звання, вченого звання та наукового ступеня.

3. За привласнення чужого майна в особливо великих розмірах Гаркуба засуджено до позбавлення волі на строк 8 років з конфіскацією всього майна, яке є його власністю. Серед майна був жилий будинок у сільській місцевості, в якому Гаркуб та його сім'я постійно проживали.

Вважаючи, що жилий будинок не підлягає конфіскації, Гаркуб подав апеляцію на вирок місцевого суду в цій частині. Чи підлягає апеляція задоволенню?

4. Після святкування свого дня народження Козур, якому в цей день виповнилося 18 років, узяв участь у груповій хуліганській бійці. Під час бійки Козур наніс два удари ножем в груди Федова і один удар в живіт Шпарюка. Федов помер у лікарні наступного дня, а Шпарюк – за п'ять днів.

Козуру пред'явлено обвинувачення за п.п. 1, 7 ч. 2 ст. 115 КК України.

Чи може суд у разі визнання Козура винним за пред'явленим звинуваченням призначити йому покарання у виді довічного позбавлення волі?

Тема 16

Призначення покарання

План

1. Загальні засади призначення покарання.
2. Спеціальна засади (правила) призначення покарання:
 - 2.1. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення і за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті.
 - 2.2. Призначення більш м'якого покарання ніж передбачено законом.
 - 2.3. Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання.
 - 2.4. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.
 - 2.5. Призначення покарання за сукупністю вироків.
3. Правила складання покарань і зарахування строку ув'язнення.

Основні категорії: загальні засади призначення покарання; обставини, які пом'якшують та обтяжують покарання; незакінчене кримінальне правопорушення, готування до злочину; замах на кримінальне правопорушення; замах на кримінальне правопорушення незакінчене; замах на кримінальне правопорушення закінчене; співучасть у кримінальному правопорушенні; призначення покарання, нижче від найнижчої межі; перехід до іншого, більш м'якого виду покарання; сукупність кримінальних правопорушень; сукупність вироків.

Тестові завдання

1. *18-річний Максим, перебуваючи в стані наркотичного сп'яніння, вчинив крадіжку в особливо великих розмірах (ч. 5 ст. 185 КК України). Яка обставина, що обтяжує покарання, може бути поставлена у вину Максиму?*
 - а) заподіяння кримінальним правопорушенням тяжких наслідків;
 - б) вчинення кримінального правопорушення у стані наркотичного сп'яніння;
 - в) всі вказані обставини.
2. *Відповідно до ч. 1 ст. 66 КК обставиною, що пом'якшує покарання, визнається:*
 - а) вчинення кримінального правопорушення особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння;
 - б) вчинення кримінального правопорушення з перевищенням меж необхідної оборони;
 - в) вчинення кримінального правопорушення внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин.

3. *Однією із загальних засад призначення покарання є те, що:*
- а) суд призначає покарання відповідно до положень Загальної частини КК України;
 - б) суд призначає покарання, керуючись міжнародно-правовими нормами;
 - в) суд призначає покарання, керуючись своєю правосвідомістю.
4. *У вирокі суду однією з обставин, що пом'якшують покарання, було зазначено вчинення особою кримінального правопорушення вперше. Чи може суд при призначенні покарання визнавати пом'якшуючими інші обставини, не зазначені в ч. 1 ст. 66 КК України?*
- а) не може, оскільки їх перелік є вичерпним;
 - б) може, оскільки цей перелік є орієнтовним;
 - в) суд може розширено тлумачити перелік обставин, що пом'якшують, та обставин, що обтяжують покарання.
5. *Яку обставину, що обтяжує покарання, суд обов'язково повинен врахувати?*
- а) вчинення крадіжки двома особами без попередньої змови;
 - б) повторність крадіжки, якщо судимість за попереднє кримінальне правопорушення;
 - в) вчинення крадіжки з використанням 13-річної особи.
6. *Бордун вчинив умисне вбивство з хуліганських мотивів (ч. 2 ст. 115 КК України) та зґвалтування (ч. 1 ст. 152 КК). Суд призначив покарання у вигляді позбавлення волі на 19 років. Чи може суд призначити більш суворе покарання, ніж передбачене відповідними статтями Особливої частини КК України?*
- а) суд призначає покарання, виходячи тільки з максимального розміру цього виду покарання, встановленого в Загальній частині КК України;
 - б) суд не може призначити таке покарання згідно з положеннями Конституції України;
 - в) суд може призначити таке покарання за сукупністю вироків.
7. *Призначення покарання ґрунтується на наступних принципах:*
- а) законності; справедливості; гуманізму; обґрунтованості; індивідуалізації;
 - б) законності; справедливості; обґрунтованості; індивідуалізації;
 - в) законності; справедливості; особистий характер обґрунтованості; індивідуалізації;
8. *Перелік обставин, що пом'якшують покарання:*
- а) є вичерпним;

б) не є вичерпним.

9. *Перелік обставин, що обтяжують покарання:*

а) є вичерпним;

б) не є вичерпним.

10. *Чи зобов'язаний суд враховувати при призначенні покарання обставини, що пом'якшують покарання, які прямо передбачені в ч. 1 ст. 66 КК України:*

а) ні;

б) так;

в) залежно від конкретного провадження.

11. *При призначенні покарання за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті, суд насамперед враховує:*

а) ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, розмір завданих збитків;

б) термін перебування співучасників у змові;

в) характер та ступінь участі у вчиненні кримінального правопорушення кожного зі співучасників.

12. *За які кримінальне правопорушення суд може призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено законом?*

а) кримінальний проступок;

б) нетяжкий злочин;

в) при призначенні більш м'якого покарання суд не враховує тяжкість кримінального правопорушення.

13. *Які відмінності при призначенні покарання за сукупністю вироків та за сукупністю кримінальних правопорушень?*

а) у звільненні від кримінальної відповідальності;

б) у правилах призначення покарання;

в) у суб'єктах покарання.

14. *За загальним правилом строки покарання обчислюються у:*

а) роках та місяцях;

б) роках, місяцях та годинах;

в) роках, місяцях, днях та годинах.

15. *Особа, що видала кримінально-протиправний наказ, підлягає кримінальній відповідальності:*

а) як виконавець;

б) як підбурювач;

в) як виконавець або організатор.

16. Особа, яка виконує спеціальне завдання – це:

- а) штатний працівник оперативного підрозділу правоохоронних органів або розвідувальних органів;
- б) особа, що веде співробітництво з оперативним підрозділом та має спеціальне завдання;
- в) правильні відповіді а) і б).

17. При призначенні покарання за незакінчене кримінальне правопорушення суд насамперед враховує:

- а) ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, розмір завданих збитків;
- б) ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, ступінь здійснення кримінально протиправного наміру та причини, внаслідок яких кримінальне правопорушення не було доведено до кінця;
- в) характер та ступінь участі у вчиненні кримінального правопорушення кожного зі співучасників.

18. При складанні покарань остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень визначається:

- а) в межах встановлених в санкції статті Особливої частини КК України, яка передбачає більш суворе покарання;
- б) в межах встановлених в Загальній частині КК України для даного виду покарання.

19. При складанні покарань остаточне покарання за сукупністю вироків визначається:

- а) в межах встановлених в санкції статті Особливої частини КК України, яка передбачає більш суворе покарання;
- б) в межах встановлених в Загальній частині КК України для даного виду покарання.

Практичні завдання або кейси

1. Підготуйте ІНДЗ на тему «Співвідношення загальних засад і принципів призначення покарання».

2. Носяк, перебуваючи у стані сп'яніння, зустрів дев'ятирічного Олега Максюка, який кілька днів тому образив його сина, і почав бити його армійським ременем. При цьому один удар він наніс пряжкою по голові, що призвело до перелому потиличної кістки черепа і струсу мозку III ступеня. Це за висновком судово-медичної експертизи є тяжким тілесним ушкодженням, небезпечним для життя в момент заподіяння. У результаті одержаних ушкоджень Максюк на довгий час втратив свідомість, близько місяця лежав у лікарні. Внаслідок травми голови у нього виникли дефекти мови, нетримання сечі, кровотеча з носа, судоми ніг.

Вироком місцевого суду за ч. 1 ст. 121 КК України Носюка було засуджено до позбавлення волі на строк 5 років. На цей вирок прокурор подав апеляцію, в якій поставив питання про невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого.

Чи підлягає апеляція задоволенню? Які обставини справи повинні бути враховані судом при призначенні покарання Носюку?

3. Раніше судимий за крадіжку Титов, перебуваючи у стані сп'яніння, знову здійснив крадіжку. За ч. 2 ст. 185 КК України його було засуджено до обмеження волі на строк 2 роки. Призначаючи це покарання, суд послався на сумлінне ставлення Титова до праці, позитивну характеристику за місцем роботи і проживання.

На вирок місцевого суду прокурор подав апеляцію, поставивши питання про скасування вироку у зв'язку з невідповідністю призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого, оскільки Титов раніше судимий за такий самий злочин, на шлях виправлення не став, злочин вчинив за обтяжуючих обставин.

Чи обґрунтовані доводи апеляції? Які обставини з тих, що наведені в умовах задачі, мав урахувати суд при призначенні покарання Титову?

4. Процюка було визнано винним у привласненні чужого майна, вчиненому організованою групою, в особливо великих розмірах, і засуджено за ч. 5 ст. 191 КК України до позбавлення волі на строк 5 років. Призначаючи більш м'яке покарання, ніж передбачено законом, суд послався на те, що Процюк визнав вину, щиро розкався, раніше не судимий, позитивно характеризується, вживав заходів щодо відшкодування збитків, має на утриманні малолітню дитину.

На вирок суду прокурор подав апеляцію, в якій вказав: Процюк вчинив особливо тяжкий злочин у складі організованої групи, привласнення здійснювалося систематично протягом 2 років, заподіяло тяжкі наслідки у вигляді особливо великої майнової шкоди (214 620 грн.). Оскільки ці обставини не були належним чином враховані судом, прокурор просив апеляційний суд скасувати вирок у зв'язку з невідповідністю призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого.

Чи підлягає задоволенню апеляція прокурора?

5. Лозова визнана винною у викраденні та збуті наркотичних засобів у великих розмірах. За ч. 2 ст. 308 КК України її засуджено до 5 років позбавлення волі, за ч. 2 ст. 307 КК України – до 6 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна, яке є її власністю.

В яких межах може бути визначене остаточне покарання Лозовій?

6. Горбова визнано винним у вчиненні трьох кримінальних правопорушень і засуджено: за ч. 1 ст. 185 КК України – до штрафу у розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; за ч. 2 ст. 186 КК України – до 5 років позбавлення волі; за ч. 2 ст. 187 КК України – до 10 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна, яке є його власністю.

Який порядок призначення остаточного покарання за сукупністю трьох і більше кримінальних правопорушень? В яких межах може бути призначене остаточне покарання Горбову?

7. Власова було засуджено за ч. 1 ст. 185 КК України до виправних робіт на строк 2 роки з відрахуванням 20% із заробітку в доход держави. Під час відбування покарання (через рік) стало відомо, що після вчинення крадіжки, але до постановлення вироку за неї Власов брав участь у грабежі, вчиненому за попередньою змовою групою осіб. За ч. 2 ст. 186 КК України його засуджено до 5 років позбавлення волі. Остаточне покарання, яке реально має відбувати Власов за сукупністю вчинених ним кримінальних правопорушень, визначено у вигляді 5 років 6 місяців позбавлення волі.

Чи правильно суд призначив Власову остаточне покарання?

8. Миронюка було засуджено за ч. 2 ст. 187 КК України до 10 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна, яке є його власністю. Відбуваючи покарання, він через 3 роки заподіяв іншому засудженому Котову умисне тяжке тілесне ушкодження способом, що мав характер особливого мучення. За ч. 2 ст. 121 КК України його засуджено до 10 років позбавлення волі. До цього покарання суд повністю приєднав невідбуту частину покарання за попереднім вироком і визначив остаточне покарання – 17 років позбавлення волі.

Чи правильно суд призначив Миронюку остаточне покарання?

9. Гаврилюка засуджено за умисне вбивство за обтяжуючих обставин до довічного позбавлення волі. Це покарання в порядку помилування замінено йому на 25 років позбавлення волі. Відбуваючи покарання, Гаврилюк через 2 роки на ґрунті особистих неприязних стосунків заподіяв іншому засудженому Павлюку умисне тяжке тілесне ушкодження. За це кримінальне правопорушення його засуджено до 6 років позбавлення волі.

Яким чином можна визначити остаточне покарання Гаврилюку?

Тема 17

Звільнення від покарання та його відбування

План

1. Поняття звільнення від покарання та його види.
2. Звільнення від призначеного судом покарання особи, засудженої за діяння, караність якого усунена законом.
3. Звільнення від покарання у зв'язку з втратою особою суспільної небезпечності.
4. Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності, встановлених в ст. 49 КК України.
5. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
6. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.
7. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.

8. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
9. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.
10. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.
11. Звільнення від покарання за хворобою.
12. Амністія і помилування.

Основні категорії: звільнення від покарання; звільнення від відбування покарання; іспитовий строк; давність виконання обвинувального вироку; помилування; амністія.

Тестові завдання

1. Одним з видів звільнення від покарання та його відбування є:
 - а) примирення винного з потерпілим;
 - б) заміна невідбутої частини покарання більш м'яким;
 - в) виправлення засудженого без відбування покарання.
2. Тривалість іспитового строку при звільненні засудженої особи від відбування призначеного покарання з випробуванням:
 - а) до 1 року;
 - б) від 1 до 3 років;
 - в) до 3 років.
3. Який обов'язок може бути покладений на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням?
 - а) публічно попросити пробачення у потерпілого;
 - б) відшкодувати заподіяну шкоду;
 - в) не змінювати місця проживання на час іспитового строку.
4. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання суд може застосувати до осіб, що відбувають покарання:
 - а) у вигляді громадських робіт;
 - б) у вигляді виправних робіт;
 - в) жодна з відповідей не є правильною.
5. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким за нетяжкий злочин, за наявності інших умов, може бути застосована після фактичного відбуття:
 - а) не менше третини строку;
 - б) не менше половини строку;
 - в) не менше двох третин строку.
6. Закон про амністію Верховна Рада України приймає:
 - а) не частіше одного разу на рік;

- б) за вимогою Міністерства юстиції України;
- в) на розсуд Верховної Ради України.

7. Помилування здійснюється:

- а) стосовно певної категорії осіб;
- б) стосовно співучасників одного кримінального правопорушення;
- в) стосовно індивідуально визначеної особи.

8. Після закінчення іспитового строку засуджений, який виконав покладення на нього обов'язки та не вчинив нового кримінального правопорушення, звільняється від призначеного покарання:

- а) органом виконання покарань;
- б) спостережною комісією за місцем проживання засудженого;
- в) судом.

9. Яке з додаткових покарань не може бути призначене особі у разі звільнення її від відбування покарання з випробуванням?

- а) штраф;
- б) конфіскація майна;
- в) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

10. У разі вчинення засудженим, якого звільнили від відбування покарання з випробуванням, в період іспитового строку нового кримінального правопорушення, суд призначає йому покарання:

- а) за сукупністю кримінальних правопорушень з урахуванням правил складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення;
- б) за сукупністю вироків з урахуванням правил складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення;
- в) на розсуд суду, з урахуванням строку попереднього ув'язнення.

Практичні завдання або кейси

1. За ч. 2 ст. 185 КК України Чижевського і Сірого було засуджено за крадіжку, вчинену за попередньою змовою групою осіб, до позбавлення волі на строк 2 роки кожного зі звільненням від відбування покарання з випробуванням. У період іспитового строку стало відомо, що до постановлення вироку вони здійснили викрадення шляхом демонтажу електричних мереж.

За цей злочин суд засудив їх за ч. 1 ст. 188 КК до позбавлення волі на строк 2 роки кожного, а за сукупністю кримінальних правопорушень до позбавлення волі на строк 2 роки 6 місяців.

Чи може суд застосувати звільнення від відбування покарання з випробуванням за другим вироком?

2. Колесніченко, мати 5-річної дитини, вчинила привласнення чужого майна в особливо великих розмірах і була засуджена за ч. 5 ст. 191 КК Украї-

ни із застосуванням ч. 1 ст. 69 КК України до позбавлення волі на строк 5 років з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з безпосереднім обслуговуванням товарно-матеріальних цінностей, на строк 3 роки та з конфіскацією всього майна, яке є її власністю.

Чи може бути Колесніченко звільнена від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 79 КК України?

3. Слюсар був засуджений за ст. 116 КК України до обмеження волі на строк 5 років. Через 1 рік після початку відбування покарання він захворів на психічну хворобу, що позбавляла його можливості усвідомлювати свої дії. У зв'язку з цим до Слюсара були застосовані примусові заходи медичного характеру у вигляді госпіталізації до психіатричного закладу з посиленням наглядом. Через 2 роки Слюсар одужав.

Яке рішення щодо Слюсара має прийняти суд після його одужання?

Тема 18

Судимість

План

1. Поняття та ознаки судимості.
2. Правові наслідки судимості.
3. Погашення судимості.
4. Зняття судимості.

Основні категорії: судимість; погашення судимості; зняття судимості.

Тестові завдання

1. *Правовим наслідком судимості є те, що вона:*
 - а) враховується при виборі окремих видів покарання;
 - б) не є підставою для відмови в амністії;
 - в) не враховується при характеристиці особи винного.
2. *Моментом погашення судимості є:*
 - а) факт відбуття основного покарання;
 - б) сплив останнього дня строку судимості;
 - в) припинення всіх негативних наслідків кримінального правопорушення.
3. *На підставі акта про амністію або у зв'язку з помилуванням засудженого строк погашення покарання починається:*
 - а) з моменту, зазначеного в законі про амністію або в акті про помилування;
 - б) з моменту звільнення від покарання;
 - в) за рішенням суду, виходячи з обставин справи і особи засудженого.
4. *Судимість достроково може бути знята:*

а) Верховною Радою України;
б) судом;
в) адміністрацією кримінально-виконавчої установи за умови зразкової поведінки засудженого.

5. *Зняття судимості достроково допускається (за наявності інших умов):*

- а) якщо особа довела своє виправлення;
- б) після закінчення не менше ніж третини строку погашення судимості;
- в) після закінчення не менше ніж половини строку погашення судимості.

6. *Підставою судимості є:*

а) наявність обвинувального вироку суду, що набрав законної сили, яким особа засуджується до певного покарання;

б) вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить ознаки кримінального правопорушення, передбаченого Особливою частиною КК України;

в) наявність обвинувального вироку суду.

7. *Головною умовою погашення судимості є:*

а) закінчення встановлених у законі строків;

б) не вчинення нового кримінального правопорушення.

8. *Строк погашення судимості починає обчислюватися:*

а) з дня набрання обвинувальним вироком суду законної сили, яким особа засуджується до певного покарання;

б) з дня відбуття основного і додаткового покарання;

в) з дня відбуття основного покарання.

9. *Зняття судимості достроково допускається (за наявності інших умов) у разі відбуття особою покарання у виді:*

а) громадських робіт, виправних робіт, арешту, обмеження волі, позбавлення волі;

б) обмеження волі, позбавлення волі;

в) арешту, обмеження волі, позбавлення волі;

10. *При наявності відповідних умов для зняття судимості суд:*

а) зобов'язаний зняти з особи судимість;

б) має право зняти з особи судимість.

Практичні завдання або кейси

1. Ковальчук був засуджений за ч. 1 ст.383 КК України до позбавлення волі на строк 2 роки, за ч. 1 ст. 398 КК України – до обмеження волі на строк

3 роки і за сукупністю вчинених кримінальних правопорушень – до позбавлення волі на строк 2 роки 6 місяців.

Через який строк після відбуття покарання Ковальчук буде визнаватися таким, що не має судимості?

2. Проти Прокопенко було відкрито кримінальне провадження за ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 191 КК України і щодо нього був обраний запобіжний захід у виді тримання під вартою. Досудове слідство і судовий розгляд тривали понад рік, але пособництво з боку Прокопенка у привласненні чужого майна, вчиненого за попередньою змовою групою осіб, так і не було доведено. У результаті суд засудив його за ч. 2 ст. 367 КК України із застосуванням ст. 69 КК України до штрафу у розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на підставі ч. 5 ст. 72 КК України повністю звільнив від відбування покарання.

Чи буде Прокопенко визнаватися таким, що має судимість, після набрання вироком законної сили?

3. Лосюк був засуджений за ч. 3 ст. 368 КК України до позбавлення волі на строк 10 років з позбавленням права обіймати певні посади на строк 3 роки та з конфіскацією всього майна, яке є його власністю. Через 7 років 8 місяців він був умовно-достроково звільнений від відбування як основного, так і додаткового покарання. Через 4 роки після звільнення Лосюк звернувся до суду з клопотанням про зняття з нього судимості.

Чи може суд зняти з Лосюка судимість, якщо він довів своє виправлення?

4. За умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, заподіяне в стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло внаслідок тяжкої образи з боку потерпілого, Гакман був засуджений за ст. 103 КК 1960 р. до виправних робіт на строк 2 роки. Після набрання вироком законної сили, але до початку відбування покарання Голубом набрав чинності КК 2001 р.

Ознайомтеся зі ст. 123 КК 2001 р.

Чи повинен Гакман визнаватися таким, що має судимість, після набрання чинності КК 2001 р.?

Тема 19

Обмежувальні заходи та інші заходи кримінально-правового характеру

План

1. Поняття, ознаки та види заходів кримінально-правового характеру щодо фізичних осіб.

2. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.

3. Примусові заходи медичного характеру.

3.1. поняття примусових заходів медичного характеру;

3.2. примусові заходи медичного характеру і покарання: співвідношення понять;

3.3. примусові заходи медичного характеру та інші схожі інститути цивільного та цивільного процесуального права;

- 3.4. підстави для призначення примусових заходів медичного характеру;
- 3.5. види примусових заходів медичного характеру;
- 3.6. порядок застосування примусових заходів медичного характеру.
4. Примусове лікування.
5. Спеціальна конфіскація.

Основні категорії: обмежувальні заходи; програма для кривдників; спеціальна конфіскація; примусове лікування; покарання; інші заходи кримінально правового характеру; примусові заходи медичного характеру; надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку; госпіталізація до психіатричного закладу із звичайним наглядом; госпіталізація до психіатричного закладу з посиленням наглядом; госпіталізація до психіатричного закладу із суворим наглядом; спеціальна конфіскація.

Тестові завдання

1. *Примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані:*
 - а) слідчим;
 - б) прокурором;
 - в) судом.
2. *Примусові заходи медичного характеру реалізуються:*
 - а) амбулаторно, у виправній установі або за місцем проживання засудженого;
 - б) лише госпіталізацією особи до психіатричного закладу (стаціонарно);
 - в) як амбулаторно, так і стаціонарно.
3. *При призначенні певного виду примусових заходів медичного характеру суд має враховувати:*
 - а) характер і тяжкість захворювання, ступінь небезпечності психічно хворого для себе та інших осіб;
 - б) тяжкість вчиненого діяння;
 - в) правильними є обидві відповіді.
4. *Чи є перелік видів примусових заходів медичного характеру, зазначених в п. 1-4 ч. 1 ст. 94 КК України вичерпним?*
 - а) так, цей перелік не підлягає розширеному тлумаченню;
 - б) ні, оскільки суд призначає вид примусових заходів медичного характеру в залежності від обставин кожної конкретної справи;
 - в) ні, оскільки додаткові заходи зазначені в законодавстві про охорону здоров'я.
5. *Чи обов'язковим є для суду висновок судово-психіатричної експертизи про встановлення типу лікувального закладу?*
 - а) ні;

- б) так;
 - в) так, з підстав, указаних у законі.
6. *В своєму вирокі суд не має права зазначати:*
- а) вид психіатричного закладу, в якому особа має пройти лікування;
 - б) строк примусового лікування;
 - в) строк примусового лікування та назву конкретної психіатричної лікарні.
7. *Примусові заходи медичного характеру застосовуються:*
- а) точний термін в КК України не встановлено;
 - б) на строк до 5 років;
 - в) на строк до 10 років.
8. *Продовження застосування примусових заходів медичного характеру проводиться кожного разу на строк, який не може перевищувати:*
- а) року;
 - б) шести місяців;
 - в) строк встановлюється висновком комісії лікарів-психіатрів, виходячи зі стану психічного здоров'я особи.
9. *Питання про продовження, зміну або припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється:*
- а) психіатричним закладом, де надається допомога;
 - б) судом;
 - в) наглядовою комісією.
10. *Особа, до яких застосовані примусові заходи медичного характеру, підлягають огляду для вирішення питання про наявність підстав для звернення до суду із заявою про припинення або про зміну застосування примусових заходів медичного характеру:*
- а) не рідше одного разу на 6 місяців;
 - б) не рідше одного разу на рік;
 - в) за висновком лікаря-психіатра про необхідність такого огляду.
11. *Іван попросив у свого батька Михайла його мисливську рушницю та автомобіль, щоб полювати з другом Миколою «на фару». Батько погодився. Під час полювання Іван з мисливської зброї застрелив козулю (ч. 2 ст. 248 КК України). Що може бути предметом спеціальної конфіскації у цій ситуації:*
- а) лише мисливська зброя;
 - б) лише мисливська зброя та здобич;
 - в) лише транспортний засіб та здобич;
 - г) мисливська зброя, транспортний засіб та здобич.

Практичні завдання або кейси

1. Чопик був засуджений за ч. 3 ст. 133 КК України до позбавлення волі на строк 3 роки. На підставі ч. 1 ст. 96 КК України до нього застосоване примусове лікування від сифілісу. Через 1 рік 7 місяців до суду було внесено подання про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання Чопика на підставі п. 1 ч. 3 ст. 81 КК України. Суд відмовив у такому звільненні, мотивуючи це тим, що Чопик не закінчив лікування від сифілісу.

Чи обґрунтоване таке рішення суду?

2. За умисне заподіяння тяжкого тілесного ушкодження при перевищенні меж необхідної оборони щодо Титова було відкрите кримінальне провадження за ст. 124 КК України. На стадії досудового слідства судово-психіатрична експертиза встановила, що він страждає на шизофренію в параноїдальній формі, а тому щодо вчиненого ним суспільно небезпечного діяння є неосудним. У зв'язку з надмірною агресивністю й озлобленістю хворого комісія лікарів-психіатрів визнала, що стосовно Титова необхідно застосувати примусовий захід медичного характеру у виді госпіталізації до психіатричного закладу з суворим наглядом.

Як має вирішити справу суд?

3. Головний лікар державного закладу охорони здоров'я Охрименко за проведення операції хворій особі отримав від її родича неправомірну вигоду для себе. Дії кваліфіковано за ч.3 ст. 354 КК України і як покарання суд застосував спеціальну конфіскацію.

Чи правильно вирішив справу суд?

Тема 20

Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

План

1. Поняття заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.

2. Підстави й умови застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

3. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.

Основні категорії: заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб; строк давності; штраф; конфіскація майна; ліквідація.

Тестові завдання

1. Кого за чинним Кримінальним кодексом України слід визнавати уповноваженими особами юридичної особи при встановленні підстав застосування до останньої заходів кримінально-правового характеру?

а) усіх службових осіб юридичної особи;

б) службових осіб юридичної особи, а також інших осіб, які вчиняють правопорушення від імені юридичної особи;

в) службових осіб юридичної особи, а також інших осіб, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи;

г) виключно службових осіб юридичної особи, які вчиняють корупційне кримінальне правопорушення від імені юридичної особи.

2. Які заходи кримінально-правового характеру лише як основні можуть бути застосовані до юридичних осіб?:

- а) штраф;
- б) штраф та ліквідація;
- в) конфіскація;
- г) штраф та конфіскація.

3. Які заходи кримінально-правового характеру лише як додаткові можуть бути застосовані до юридичних осіб?:

- а) штраф;
- б) штраф та ліквідація;
- в) конфіскація;
- г) штраф та конфіскація.

4. Яка із зазначених нижче обставин не є підставою для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру?

а) незабезпечення виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених у статтях 209 і 306, частинах першій і другій статті 368-3, частинах першій і другій статті 368-4, статтях 369 і 369-2 КК України;

б) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених у статтях 209 і 306, частинах першій і другій статті 368-3, частинах першій і другій статті 368 -4, статтях 369 і 369-2 КК України;

в) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 109, 110, 113, 146, 147, частинами другою - четвертою статті 159-1, статтями 160, 260, 262, 436, 437, 438, 442, 444, 447 КК України;

г) незабезпечення виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення будь-якого із корисливих кримінальних правопорушень.

5. Як за чинним Кримінальним кодексом України застосовуються заходи кримінально-правового характеру до юридичної особи за наявності невиконаного заходу за попереднім вироком?

- а) до нового заходу повністю або частково приєднується попередній захід;
- б) новим заходом повністю або частково поглинається попередній;
- в) кожен із них виконується самостійно, крім випадків застосування судом ліквідації юридичної особи згідно з КК України;
- г) застосовуються за розсудом суду.

6. Яким органом держави, відповідно до КК України, застосовуються заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб?

- а) судом;
- б) прокуратурою;
- в) Державною судовою адміністрацією;
- г) органами пробації.

7. Що повинно бути покладено в основу визначення судом розміру штрафу стосовно юридичної особи за чинним КК України?

- а) трикратний розмір незаконно одержаної неправомірної вигоди;
- б) чотирикратний розмір незаконно одержаної неправомірної вигоди;
- в) двократний розмір незаконно одержаної неправомірної вигоди;
- г) п'ятикратний розмір незаконно одержаної неправомірної вигоди.

8. Від чого, згідно Кримінального кодексу України, повинно залежати визначення розміру штрафу щодо юридичної особи у разі коли неправомірну вигоду не було одержано?

- а) від розміру неправомірної вигоди, що передбачалась у результаті вчинення кримінального правопорушення в інтересах юридичної особи;
- б) від розміру шкоди потерпілим, що передбачалась у результаті вчинення кримінального правопорушення в інтересах юридичної особи;
- в) від ступеня тяжкості кримінального правопорушення, вчиненого уповноваженою особою юридичної особи;
- г) від розміру шкоди близького родича потерпілого, що передбачалась у результаті вчинення кримінального правопорушення в інтересах юридичної особи.

9. З урахуванням якої обставини, згідно КК України, суд може застосувати щодо юридичної особи штраф із розстрочкою його виплати певними частинами?

- а) з урахуванням майнового стану фізичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення в інтересах юридичної особи;
- б) з урахуванням майнового стану юридичної особи;
- в) з урахуванням майнового стану потерпілої особи;
- г) з врахування позитивної посткримінальної поведінки фізичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення від імені юридичної особи.

Практичні завдання або кейси

1. Олексій, будучи уповноваженою особою суб'єкта господарювання, встановив завищення вартості виконаних робіт по об'єктах бюджетної сфери. Як наслідок, безпідставно отримав 270,0 тис. грн. державних коштів. В подальшому ці кошти були легалізовані в господарській діяльності підприємства. Відкрито кримінальне провадження за ч. 1 ст. 209 КК України «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом».

Чи є підстави для застосування до суб'єкта господарювання заходів кримінально-правового характеру?

2. 30 червня 2014 року голова обласної ради Гнат від імені ради публічно закликав громаду області до від'єднання і створення автономної республіки. За такі дії йому громадянином сусідньої держави Владиславом було обіцяно виділення коштів на область у сумі річного бюджету ч. 2 ст. 110 КК України).

Коли спливають строки давності притягнення до кримінальної відповідальності Гната та строки давності застосування заходів кримінально-правового характеру щодо обласної ради?

Тема 21

Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх План

1. Особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.
2. Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх і особливості їх призначення.
3. Особливості звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.
4. Погашення і зняття судимості.

Основні категорії: звільнення від кримінальної відповідальності; примусові заходи виховного характеру; строки давності; штраф; громадські роботи; виправні роботи; арешт; позбавлення волі на певний строк; звільнення від покарання; звільнення від відбування покарання; погашення судимості; зняття судимості.

Тестові завдання

1. *Неповнолітнього може бути звільнено від кримінальної відповідальності у разі вчинення ним:*
 - а) будь-якого кримінального правопорушення – вперше;
 - б) кримінального проступку – вперше;
 - в) будь-якого, але лише необережного кримінального правопорушення.
2. *З якого віку можливе застосування заходів виховного характеру?*
 - а) з 11 років;
 - б) з 14 років;
 - в) з 16 років.

3. Чи виключає закон можливість застосування заходів виховного характеру до неповнолітнього, стосовно якого вони вже застосовувались?
- а) так;
 - б) так, за вказаних у законі умов;
 - в) ні.
4. Який із основних видів покарань не може бути застосовано до неповнолітнього?
- а) штраф;
 - б) обмеження волі;
 - в) позбавлення волі на певний строк.
5. За загальним правилом, покарання у вигляді позбавлення волі неповнолітнім може бути призначено на строк:
- а) не більше десяти років;
 - б) не більше п'ятнадцяти років;
 - в) не більше 25 років – лише при призначенні покарання за сукупністю вироків, коли хоча б один із злочинів є особливо тяжким.
6. Неповнолітні відбувають громадські роботи:
- а) не більше 6 годин на день;
 - б) не більше 4 годин на день;
 - в) не більше 2 годин на день.
7. Виправні роботи призначаються неповнолітньому у віці:
- а) не призначаються взагалі;
 - б) від 14 до 16 років;
 - в) від 16 до 18 років.
8. Арешт щодо неповнолітнього призначається на строк:
- а) від 1 до 6 місяців;
 - б) від 25 до 65 діб;
 - в) від 15 до 45 діб.
9. Давність притягнення особи, яка вчинила злочин у віці до вісімнадцяти років, не може перевищувати:
- а) п'яти років;
 - б) десяти років;
 - в) п'ятнадцяти років.
10. Умовно-дострокове звільнення неповнолітнього від покарання за наявності інших умов залежить від:
- а) тяжкості вчиненого кримінального правопорушення;

б) того, чи застосовувалося до нього умовно-дострокове звільнення раніше;

в) жодна з відповідей не є правильною.

Практичні завдання або кейси

1. 13-річний Назарук систематично тікав із дому, роз'їжджав по різних містах країни і займався дрібними крадіжками. У другому і третьому класах він залишався на другий рік, а потім зовсім покинув школу. У 12-річному віці Назарук викрав у своєї старшої сестри сережки, але при спробі виїхати з Києва його було затримано на вокзалі.

Які заходи кримінально-правового впливу можуть бути застосовані до Назарука?

2. 17-річний Бруник, який ніде не вчився і не працював, а також не мав самостійного доходу, власних коштів та іншого майна, на яке може бути звернене стягнення, вчинив кримінальні правопорушення, передбачені ч. 1 ст. 190; ч. 2 ст. 185; ч. 3 ст. 289 КК України.

Які види покарань можуть бути призначені Брунику за кожний із вчинених ним кримінальних правопорушень без застосування ст. 69 КК України? В яких межах йому може бути призначене остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень?

3. За вчинені у 17-річному віці кримінальні правопорушення Рудик був засуджений: за ч. 1 ст. 308 КК України – до позбавлення волі на строк 4 роки; за ч. 3 ст. 307 КК України – до позбавлення волі на строк 8 років; за ч. 2 ст. 309 КК України – до позбавлення волі на строк 3 роки; за сукупністю кримінальних правопорушень – до позбавлення волі на строк 10 років.

Через який строк Рудик може бути умовно-достроково звільнений від відбування покарання, якщо доведе своє виправлення? Який строк має пройти після такого звільнення для того, щоб Рудик визнавався таким, що не має судимості за кожне із вчинених ним кримінальних правопорушень?

4. 16-річний Скуляк був засуджений за п. 7 ч. 2 ст. 115 КК України до позбавлення волі на строк 12 років. Через рік після початку відбування покарання він у виховній колонії на ґрунті особистих неприязних стосунків здійснив умисне вбивство двох інших засуджених. За цей злочин його було засуджено за п.п. 1, 13 ч. 2 ст. 115 КК України до позбавлення волі на строк 15 років.

В яких межах може бути призначене остаточне покарання Скуляку за сукупністю вироків?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1

Поняття і система кримінального права України.

Наука кримінального права

1. Назвіть загальні ознаки, що характеризують кримінальне право як галузь права.
2. Які основні кримінально-правові інститути містить Загальна частина Кримінального кодексу.
3. Дайте визначення предмету кримінального права.
4. Розкрийте зміст завдань кримінального права як галузі права.
5. Визначить сутність взаємозв'язку конституційного, міжнародного та кримінального права, рівень їх співвідношення.
6. Визначить місце та значення кримінального права стосовно інших галузей права кримінально-правового циклу (кримінального процесуального, кримінально-виконавчого).
7. Чим різняться поняття «наука кримінального права» та поняття «кримінальне право як законодавство».
8. Чим різняться предмет та методи науки кримінального права від предмета та метода кримінального права як галузі права.
9. Надайте соціально-правовий зміст принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання.
10. Правова природа та зміст невідворотності кримінальної відповідальності, як принципу кримінального права.

Тема 2

Закон про кримінальну відповідальність

1. Що складає законодавство України про кримінальну відповідальність?
2. У чому полягає територіальний принцип чинності закону про кримінальну відповідальність?
3. Які є види диспозицій у Законі про кримінальну відповідальність?
4. Які є види санкцій у Законі про кримінальну відповідальність?
5. Чи є поява тексту закону у мережі Інтернет офіційним оприлюднення закону?
6. У чому полягає універсальний принцип дії Закону про кримінальну відповідальність?
7. У чому полягає принцип громадянства Закону про кримінальну відповідальність?
8. Які є особливі риси Закону про кримінальну відповідальність?
9. У якому році Закон про кримінальну відповідальність набув чинності?

Тема 3

Кримінальна відповідальність та її підстави

1. Що мається на увазі під кримінальною відповідальністю?
2. З якого моменту виникає кримінальна відповідальність?
3. З якого моменту припиняється кримінальна відповідальність?
4. Які існують форми реалізації кримінальної відповідальності?

5. Що є підставою кримінальної відповідальності?

Тема 4

Поняття кримінального правопорушення

1. Яке визначення кримінального правопорушення дається у Кримінальному кодексі України?
2. Які ознаки характеризують кримінальне правопорушення?
3. Що таке суспільна небезпека кримінального правопорушення?
4. Чим визначаються характер і ступінь суспільної небезпеки?
5. Що означає протиправність діяння?
6. Що таке малозначність діяння?
7. Чим відрізняються кримінальні правопорушення від інших правопорушень?
8. Що таке класифікація кримінальних правопорушень?
10. Яке значення має класифікація кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості для правильного застосування КК?

Тема 5

Склад кримінального правопорушення

1. Поняття складу кримінального правопорушення у кримінальному праві.
2. Характерні риси поняття складу кримінального правопорушення.
3. Види та зміст функцій складу кримінального правопорушення.
4. Відмежування кримінального правопорушення від складу кримінального правопорушення.
5. Кримінально-правова характеристика видів складів кримінальних правопорушень: за ступенем суспільної небезпечності кримінального правопорушення; за характером структури складів кримінальних правопорушень, тобто залежно від способу описання кримінального правопорушення в законі про кримінальну відповідальність; за особливостями законодавчої конструкції.
6. Поняття та види об'єкта складу кримінального правопорушення. Поняття предмета складу кримінального правопорушення.
7. Поняття об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Обов'язкові та факультативні ознаки.
8. Поняття, ознаки та види суб'єкта складу кримінального правопорушення.
9. Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.
10. Поняття обов'язкових та факультативних ознак суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Тема 6

Об'єкт кримінального правопорушення

1. Дайте визначення поняттю «об'єкт кримінального правопорушення»?
2. Розкрийте зміст об'єкта кримінального правопорушення як необхідного елемента складу кримінального правопорушення?

3. Яке значення у складі кримінально-караного діяння відводиться об'єкту кримінального правопорушення?

4. Назвіть види об'єктів кримінальних правопорушень і дайте їх характеристику?

5. Наведіть поняття «предмет кримінального правопорушення» та розкрийте його зміст?

6. В чому відмінність «предмета кримінального правопорушення» від «об'єкта кримінального правопорушення»?

Тема 7

Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення

1. Поняття та значення об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

2. Ознаки об'єктивної сторони (обов'язкові та факультативні) та значення їх встановлення для кваліфікації кримінальних правопорушень.

3. Поняття суспільно небезпечного діяння (дії та бездіяльності) та зміст цієї ознаки.

4. Суспільно небезпечний наслідок як ознака об'єктивної сторони та його сутність.

5. Поняття причинного зв'язку в кримінальному праві та значення його встановлення для кваліфікації кримінальних правопорушень.

6. Поняття та сутність факультативних ознак об'єктивної сторони складу: місця, часу, способу, знарядь, засобів, обстановки кримінального правопорушення.

Тема 8

Суб'єкт кримінального правопорушення

1. Які ознаки суб'єкта кримінального правопорушення?

2. Які види суб'єкта кримінального правопорушення?

3. З якого віку настає кримінальна відповідальність?

4. Чи може особа у віці з 14 до 16 років нести кримінальну відповідальність за необережне кримінальне правопорушення?

5. Які критерії неосудності?

6. Що таке осудність?

7. Чи підлягає покаранню особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у стані осудності, але до постановлення вироку захворіла на психічну хворобу?

8. Які є критерії обмеженої осудності?

10. Як впливає на відповідальність вчинення кримінального правопорушення у стані сп'яніння?

11. Хто є спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення?

Тема 9

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення

1. Що таке суб'єктивна сторона кримінального правопорушення?

2. Які існують форми та види вини та в чому їх зміст?
3. Що таке умисел та які його види існують в кримінальному праві?
4. Що таке необережність та які його види існують в кримінальному праві?
5. Що таке обов'язкові та факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення?
6. Що таке випадок (казус)?
7. Що таке мотив кримінального правопорушення та які види його бувають?
8. Що таке мета кримінального правопорушення?
9. Що таке емоційний стан?
10. Що таке помилка в кримінальному праві та які види помилок бувають?

Тема 10

Стадії кримінального правопорушення

1. Що таке стадії вчинення кримінального правопорушення?
2. Що таке готування до кримінального правопорушення?
3. Що таке замах на кримінальне правопорушення?
4. Для якого виду вини характерне готування до кримінального правопорушення?
5. Готування до якого кримінального правопорушення не тягне за собою кримінальної відповідальності?
6. З якою формою вини вчиняється замах на кримінальне правопорушення?
7. Які є види замаху?
8. З яких причин замах на кримінальне правопорушення не доводиться до кінця?
9. Що таке добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця?
10. Коли замах вважається незакінченим?

Тема 11

Співучасть у кримінальному правопорушенні

1. Поняття та ознаки співучасті у кримінальному правопорушенні.
2. Об'єктивні ознаки співучасті у кримінальному правопорушенні.
3. Суб'єктивні ознаки співучасті у кримінальному правопорушенні.
4. Види співучасників.
5. Форми співучасті.
6. Кримінальна відповідальність співучасників.
7. Особливості відповідальності організатора та учасників злочинної організації.
8. Експес виконавця та його види.
9. Особливості відповідальності співучасників у разі добровільної відмови від вчинення кримінального правопорушення.
10. Поняття та види причетності до кримінального правопорушення.

Тема 12

Множинність кримінальних правопорушень

1. Розкрийте ознаки одиничного кримінального правопорушення.
2. Визначте види одиничних кримінальних правопорушень.
3. Охарактеризуйте ознаки триваючого кримінального правопорушення.
4. Дайте характеристику ознак продовжуваного кримінального правопорушення.
5. Охарактеризуйте ознаки складного (складеного) кримінального правопорушення.
6. Що таке повторність кримінальних правопорушень та в чому її відмінність від продовжуваного кримінального правопорушення
7. Надайте характеристику видів повторності кримінальних правопорушень та окресліть її значення для кваліфікації.
8. Охарактеризуйте поняття та ознаки сукупності кримінальних правопорушень.
9. Охарактеризуйте види сукупності кримінальних правопорушень та відмежуйте їх від повторності.
10. Дайте визначення рецидиву кримінальних правопорушень, його видів, та значення для кваліфікації та для кримінальної відповідальності.

Тема 13

Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

1. Дайте поняття обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння?
2. Які існують види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння?
3. Як співвідносяться між собою необхідна оборона та уявна оборона?
4. Назвіть ознаки необхідної оборони?
6. Які межі правомірності при затриманні особи, що вчинила кримінально протиправне діяння?
7. Дайте поняття та ознаки крайньої необхідності?
8. У чому відмінність фізичного від психічного примусу?
9. Що розуміється під правомірним та злочинним наказом або розпорядженням?
10. Які існують види діяння, пов'язаних із ризиком?
11. Які межі правомірності при виконанні спеціального завдання з попередження чи розкриття діяльності організованої групи чи злочинної організації?
12. Які умови правомірності захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України?

Тема 14

Звільнення від кримінальної відповідальності

1. В чому полягає сутність та значення звільнення від кримінальної відповідальності?

2. На якій підставі всі види звільнення від кримінальної відповідальності поділяються на умовні та безумовні?

3. Визначте основні підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям?

4. В чому полягає сутність та зміст звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

5. Які кримінально-правові та кримінально-процесуальні ознаки звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки є основними?

9. Надайте кримінально-правову характеристику звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки?

10. Надайте кримінально-правову характеристику звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності?

Тема 15

Поняття і мета покарання. Система і види покарань

1. Дайте визначення кримінального покарання?
2. Зазначте мету та ознаки кримінального покарання.
3. Які цілі покарання визначені у кримінальному законі?
4. Які можуть бути наслідки ухилення від покарання, призначеного вироком суду?
5. У чому полягає кара як мета покарання ?
6. У чому полягає виправлення як мета покарання?
7. У чому сутність попередження як мети покарання?
8. Що таке система покарань, назвіть її ознаки.
9. Дайте визначення основного покарання.
10. Назвіть покарання, які можуть застосовуватися лише як додаткові.
11. Охарактеризуйте арешт, як окремий вид покарання.
12. Охарактеризуйте штраф як вид покарання.
13. Охарактеризуйте громадські роботи як вид покарання.
14. Охарактеризуйте виправні роботи як вид покарання.
15. Охарактеризуйте конфіскацію майна як вид кримінального покарання.
16. Охарактеризуйте позбавлення волі на певний строк як вид кримінального покарання.

Тема 16

Призначення покарання

1. Поняття загальних засад призначення покарання.
2. Види та кримінально-правова характеристика загальних засад призначення покарання.
3. Види, класифікація та кримінально-правова характеристика обставин, які пом'якшують чи обтяжують покарання.
4. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті.

5. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
6. Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання.
7. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.
8. Призначення покарання за сукупністю вироків.
9. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення.
10. Обчислення строків покарання.

Тема 17

Звільнення від покарання та його відбування

1. В чому полягає сутність та значення звільнення від покарання та його відбування?
2. Назвіть підстави та умови звільнення від відбування покарання з випробуванням та його види?
3. В чому полягає сутність та зміст звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку?
4. Визначте матеріальні та формальні підстави умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.
5. В чому полягають основні відмінності між заміною не відбутої частини покарання більш м'яким та умовно-достроковим звільненням від відбування покарання?
6. Які існують види звільнення від покарання за хворобою?
7. Назвіть однакові та відмінні ознаки звільнення від відбування покарання на підставі амністії та помилування?
8. В чому полягають особливості звільнення від відбування покарання засуджених жінок, які є вагітними або мають малолітніх дітей?

Тема 18

Судимість

1. Поняття судимості. Підстава судимості. Істотні ознаки судимості.
2. Загально-правові наслідки судимості.
3. Кримінально-правові наслідки судимості.
4. Особи, які визнаються такими, що не мають судимості.
5. Поняття та строки погашення судимості. Обчислення строків погашення судимості.
6. Зняття судимості. Порядок зняття судимості.

Тема 19

Обмежувальні заходи та інші заходи кримінально-правового характеру

1. Поняття, ознаки та види заходів кримінально-правового характеру щодо фізичних осіб.
2. Обмежувальні заходи: поняття, види, порядок застосування.

3. Поняття примусових заходів медичного характеру. Мета примусових заходів медичного характеру та їх юридична природа.
4. Види примусових заходів медичного характеру.
5. Підстави, умови та порядок застосування примусових заходів медичного характеру.
6. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.
7. Поняття, цілі примусового лікування та його юридична природа.
8. Поняття спеціальної конфіскації.
9. Випадки застосування спеціальної конфіскації.

Тема 20

Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

Питання для самоконтролю:

1. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.
2. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру.
4. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру.
5. Обчислення строків давності звільнення юридичної особи від застосування до неї заходів кримінально-правового характеру.
6. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.
7. Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.
8. Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю кримінальних правопорушень.

Тема 21

Особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх

1. До яких категорій неповнолітніх можуть бути застосовані примусові заходи виховного характеру?
2. Які основні види покарань застосовуються до неповнолітніх?
3. Які обставини, крім загальних, суд враховує при призначенні покарання неповнолітньому?
4. У яких формах знаходить свій вияв кримінальна відповідальність щодо неповнолітнього, який вчинив суспільно небезпечне діяння?
5. Які види покарання не застосовуються до неповнолітніх?

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

До теми 1.

1. Наука кримінального права як частина юридичної науки і одна з галузей суспільних наук.

2. Конституція України та її значення для кримінального права.

До теми 2.

1. Завдання та функції закону про кримінальну відповідальність.

2. Структура Кримінального кодексу України. Загальна й Особлива частини КК, їх єдність і взаємозв'язок.

3. Правові наслідки засудження особи за межами України.

4. Видача особи, яка обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, та особи, засудженої за вчинення кримінального правопорушення.

До теми 3.

1. Місце вчинення кримінального правопорушення в системі ознак кримінального правопорушення.

2. Значення законодавчої категоризації кримінальних правопорушень (ст. 12 КК).

До теми 4.

1. Кримінальна відповідальність як один із видів юридичної відповідальності.

2. Кримінально-правові відносини: їх юридичний зміст, суб'єкти та об'єкт.

До теми 5.

1. Співвідношення кримінального правопорушення і складу кримінального правопорушення.

2. Конкретний склад кримінального правопорушення і кваліфікація кримінального правопорушення.

До теми 6.

1. Об'єкт кримінального правопорушення в реальній дійсності.

2. Поняття предмету кримінального правопорушення та його місце в структурі складу кримінального правопорушення.

До теми 7.

1. Непереборна сила, непереборний фізичний примус, психічний примус та їх значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільно небезпечну дію або бездіяльність.

2. Причинний зв'язок між діянням (дією чи бездіяльністю) і суспільно небезпечними наслідками.

До теми 8.

1. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин.

2. Поняття неосудності за кримінальним правом.

До теми 9.

1. Значення мотиву і мети та їх вплив на кримінальну відповідальність і покарання.

2. Юридична помилка, її види і вплив на кримінальну відповідальність.

До теми 10.

1. Відмінність діяльного каяття від добровільної відмови від вчинення кримінального правопорушення.

2. Поняття замаху на кримінальне правопорушення та його вплив на його об'єктивні та суб'єктивні ознаки

До теми 11.

1. Форми співучасті: поняття та критерії поділу.

2. Причетність до кримінального правопорушення.

До теми 12.

1. Правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву кримінальних правопорушень.

2. Одиначне кримінальне правопорушення як структурний елемент множинності кримінальних правопорушень.

До теми 13.

1. Виконання законного наказу або розпорядження як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.

2. Виправданий ризик як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.

До теми 14.

1. Правові підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності згідно зі ст. 45 КК України.

2. Питання про застосування давності до особи, що вчинила особливо тяжкий злочин, за який згідно із законом може бути призначено довічне позбавлення волі.

До теми 15.

1. Значення та ознаки покарання.

2. Мета покарання в науці кримінального права.

3. Класифікація покарань за суб'єктом, до якого застосовується покарання.

2. Службові обмеження для військовослужбовців як вид кримінального покарання.

До теми 16.

1. Принципи призначення покарання та їх співвідношення із загальними засадами призначення покарання.

2. Загальна характеристика та значення для призначення покарання обставин, які пом'якшують (ст. 66 КК України) чи обтяжують (ст. 67 КК України) покарання, їх види та характеристика.

3. Етапи призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.

4. Етапи призначення покарання за сукупністю вироків.

До теми 17.

1. Поняття звільнення від покарання, його підстави, умови та види відповідно до ч. 1 ст. 74 КК України.

2. Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.

До теми 18.

1. Правові наслідки судимості

2. Зняття судимості та умови його застосування.

До теми 19.

1. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру

2. Види примусових заходів медичного характеру та критерії їх призначення.

3. Спеціальна конфіскація як інститут кримінального права України.

До теми 20.

1. Юридична особа як суб'єкт кримінальної відповідальності.

2. Основні моделі інституту юридичної відповідальності юридичних осіб

До теми 21.

1. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх як вияв гуманізму кримінального законодавства України.

2. Особливості застосування до неповнолітніх звільнення від відбування покарання з випробуванням.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Семінарські заняття

Семінарські заняття поглиблюють знання студентів із принципових положень учбового предмету, розвивають творчу самостійність, цікавість до науки та наукових досліджень, допомагають поєднати науково-теоретичні положення з практикою життя.

На семінарських заняттях студенти оволодівають науковим апаратом, здобувають навички оформлення наукових праць, уміння усного та письмового викладу матеріалу, а також публічного захисту тих наукових положень та висновків, які ними висуваються.

Основною формою проведення семінарів та практичних занять є обговорення найбільш проблемних та складних питань з окремих тем, а також вирішення завдань та ситуацій.

Активність на практичних заняттях оцінюється за такими критеріями:

- відповіді на запитання, запропоновані викладачем;
- участь у дискусіях;
- виконання проектних та інших завдань.

На заняттях перевіряється ступінь володіння теоретичним матеріалом, а також коректність та суворість міркувань.

2. Самостійна робота

Самостійна робота здобувачів вищої освіти – це процес активного, цілеспрямованого набуття здобувачем вищої освіти нових знань, умінь без безпосередньої участі викладача.

Завданням самостійної роботи студента є поглиблення знань, що одержані під час лекційних занять, з метою всебічного та повного їх застосування при різноманітних засобах контролю знань.

Студент, який виконує самостійну роботу, отримує досвід самостійного аналізу використаної літератури, розвиває спроможність творчого наукового мислення, поглиблює свої теоретичні знання, щоб використати їх у подальшій своїй професії.

Самостійна робота студентів охоплює: підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних тощо); виконання завдань з навчальної дисципліни протягом року; роботу над окремими темами навчальної дисципліни; підготовку до всіх видів контрольних випробувань; підготовку до підсумкової державної атестації; роботу в студентських наукових товариствах; участь у науковій та науково-методичній роботі кафедр (для магістрів); участь у науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах, олімпіадах тощо.

Самостійна робота студентів над засвоєнням навчального матеріалу з дисципліни «Кримінальне право. Частина 1» включає різні види робіт, які визначаються робочою навчальною програмою дисципліни, зокрема:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації;
- конспектування матеріалу з основних та додаткових джерел;
- опрацювання та підготовка огляду опублікованих статей;
- систематизація вивченого матеріалу дисципліни перед написанням контрольних робіт та екзаменом;
- виконання домашніх завдань (розв'язання і письмове оформлення задач, схем, інших робіт графічного характеру, складання ділових документів, підготовка презентацій);
- аналіз конкретної виробничої ситуації та підготовка аналітичної записки (Case study);
- виконання індивідуальних завдань.

Методичне забезпечення самостійної роботи студентів передбачає засоби самоконтролю (тестові завдання, набір контрольних завдань, питання та завдання для самоконтролю).

2.1. ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми дисципліни «Кримінальне право України. Частина 1», яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських, практичних занять, охоплює декілька тем або зміст навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Частина 1» в цілому.

Метою ІНДЗ є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення і практичне застосування знань студента з навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Частина 1» та розвиток навичок самостійної роботи.

Структура індивідуальних навчально-дослідних завдань:

вступ (зазначається тема, мета та завдання роботи);

теоретичне обґрунтування (виклад базових теоретичних положень, законів, принципів, алгоритмів тощо, на основі яких виконується завдання);

методи (під час виконання практичних, розрахункових, моделюючих робіт вказуються і коротко характеризуються методи роботи);

основні результати роботи та їх обговорення (подаються статистичні або якісні результати роботи, схеми, малюнки, моделі, описи, систематизована реферативна інформація та її аналіз тощо);

висновки;

список використаної літератури.

Види індивідуальних навчально-дослідних завдань:

підготовка реферативних матеріалів з теми або вузької проблематики з елементами наукового дослідження;

розв'язування та складання практичних (наприклад ситуативних) задач різного рівня з теми або дисципліни;

дослідження практичних ситуацій;
збір та узагальнення статистичної інформації;
підготовка й опублікування статей та тез на науково-практичні конференції.

Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді реферату з титульною сторінкою стандартного зразка і внутрішнім наповненням із зазначенням усіх позицій змісту завдання (об'єм від 10 до 24 аркушів).

2.2. Для успішного проходження поточного та підсумкового контролю освоєння дисципліни здобувачі вищої освіти можуть самостійно практикуватися, виконуючи різні тестові завдання:

- вибір одного правильного варіанта відповіді з кількох;
- вибір кількох правильних варіантів відповідей із кількох;
- введення відповіді як тексту;
- введення відповіді як числа;
- встановлення відповідності між елементами;
- класифікація елементів за групами;
- вибудовування послідовності елементів.

2.3. Вирішення кейсів

Вирішення кейсів дає можливість студентам розвинути навички самостійного творчого підходу до розв'язання поставленого завдання, вміння логічно мислити та здатність перевірити глибину своїх знань.

Ефективним та доцільним стосовно відображення матеріалу, виду отримання й обробки інформації, процесу прийняття рішення, рішення проблеми й оцінки рішення є використання таких варіантів кейс-методу: 1) метод навчання за допомогою ситуаційних вправ (окрім опису ситуації надається і весь обсяг інформаційного матеріалу, яким можуть користуватися студенти, а основний наголос в роботі над кейсом робиться на аналізі і синтезі проблеми і на прийнятті рішення); 2) метод проблемних ситуацій (під час опису кейса чітко називається і проблема, що дозволяє залишити більше часу на розробку варіантів рішення та їх детальне обговорення); 3) метод ситуацій-випадків (в центрі уваги знаходиться процес отримання інформації, у зв'язку з чим ситуація часто відображається не в повному обсязі, що потребує багато часу); 4) метод визначених проблем (передбачає надання готових рішень та їх обґрунтування, що зумовлює необхідність ознайомлення зі структурою процесу прийняття рішення на практиці, критичній оцінці прийнятих рішень і по можливості у розробці альтернативних рішень).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка «5» (відмінно) – здобувач вищої освіти вільно орієнтується в теоретичному матеріалі та без помилок застосовує теоретичні знання при розв’язанні практичних задач.

Оцінка «4» – здобувач вищої освіти знає основний масив теоретичного матеріалу, але або плутається при його поясненні, або застосовує його на практиці з помилками (при розв’язанні практичних задач).

Оцінка «3» (задовільно) – здобувач вищої освіти має лише уривчасті теоретичні знання та розв’язує лише 50 відсотків практичних задач.

Оцінка «2» (незадовільно) – здобувач вищої освіти не орієнтується в теоретичному матеріалі та виконує менше 50 відсотків практичних задач або не може розв’язувати практичні задачі взагалі.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І ВИЗНАЧЕННЯ

Амністія – це акт Верховної Ради України про повне або часткове звільнення від відбування покарання як щодо певної категорії осіб, так і щодо конкретно визначеної особи (індивідуальна амністія), визнаних винними у вчиненні кримінального правопорушення, або кримінальні справи стосовно яких розглянуті судами, але вирок стосовно цих осіб не набрали законної сили.

Арешт – це основний вид покарання, який виражається в триманні засудженого в умовах ізоляції на строк від одного до шести місяців.

Безнаслідкова співучасть має місце там, де виконавцю не вдалося вчинити закінчене кримінальне правопорушення і він здійснив лише готування до кримінального правопорушення чи замах на кримінальне правопорушення, на стадії яких його протиправна діяльність була припинена (перервана). В даному випадку виконавець несе відповідальність за готування до кримінального правопорушення або замах на кримінальне правопорушення, інші співучасники – за співучасть у готуванні до кримінального правопорушення чи за співучасть у замаху на кримінальне правопорушення залежно від того, на якій стадії припинена (перервана) протиправна діяльність виконавця.

Вибачальною помилкою при уявній обороні визнається помилка, при якій обстановка, що склалася, давала особі достатні підстави вважати, що мало місце реальне посягання, і вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати помилковості свого припущення.

Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція) – це передача таких осіб однією державою (що запитується), на території якої вони знаходяться, іншій державі (що запитує), на території якої було вчинене кримінальне правопорушення або громадянами якої вони є.

Виконавцем (співвиконавцем) є особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами кримінального правопорушення безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, що відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне, вчинила кримінальне правопорушення, передбачене КК України.

Виконання законного наказу як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння – це правомірне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам особи, суспільства або держави особою, зобов'язаною виконати цей наказ.

Вина – це психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності.

Випадок (казус) має місце тоді, коли наслідки, що настали, перебувають у причинному зв'язку з дією (або бездіяльністю) особи, котра, однак, не тільки не передбачила можливості їх настання, а й не могла їх передбачити.

Виправданий ризик як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння – це вчинення діяння (дії або бездіяльності), пов'язаного із

заподіянням шкоди правоохоронюваним інтересам особи, суспільства або держави для досягнення значної суспільно корисної мети, якщо ця мета у даній обстановці не могла бути досягнута неризикованою дією (бездіяльністю) і вжиті особою запобіжні заходи давали достатні підстави розраховувати на відвернення шкоди правоохоронюваним інтересам.

Виправні роботи – це основний вид покарання, який застосовуються до особи за місцем роботи на строк, визначений за вироком суду (від 6 місяців до 2-х років), з відрахуванням у доход держави в межах від 10 до 20 % заробітку.

Виявлення умислу – прояв особою в той чи інший спосіб (усно, письмово, іншим шляхом) наміру вчинити певне кримінальне правопорушення.

Готуванням до кримінального правопорушення – це підшукування або пристосування засобів знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення кримінального правопорушення, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення кримінального правопорушення.

Громадські роботи – це основний вид покарання, який полягає у виконанні засудженим у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування протягом строку, встановленого вироком суду (від шістдесяти до двохсот сорока годин і відбуваються не більш як чотири години на день).

Давністю у кримінальному праві називається витік встановленого законом часу, після якого особа не може бути притягнутою до кримінальної відповідальності або застосовано покарання.

Давність виконання обвинувального вироку – закінчення встановлених у законі строків з дня набрання обвинувальним вироком законної сили, у зв'язку з чим засуджений звільняється від виконання призначеної судом міри покарання.

Диспозиція – це частина кримінально-правової норми, в якій визначається кримінально протиправне діяння.

Диспозиція банкетна – диспозиція, яка не називає конкретних ознак кримінального правопорушення або називаючи тільки частину із них, відсилає для встановлення змісту ознак кримінального правопорушення до інших нормативних актів, які не є законами про кримінальну відповідальність.

Диспозиція відсилочна – диспозиція, яка відсилає до кримінально-правової норми або її окремого положення, які містяться в іншій статті або іншій частині цієї ж статті, де називається відповідне кримінальне правопорушення або описуються його ознаки.

Диспозиція описова – диспозиція, в якій розкриваються найбільш істотні ознаки кримінально протиправного діяння.

Диспозиція проста – диспозиція, в якій називається кримінально протиправне діяння без розкриття його ознак.

Дійове каяття – це такі дії особи, які свідчать про осуд нею вчиненого кримінального правопорушення і про прагнення загладити його наслідки.

Добровільною відмовою від доведення кримінального правопорушення до кінця є остаточне припинення особою за своєю волею готування до

кримінального правопорушення або замаху на кримінальне правопорушення, якщо при цьому вона усвідомлювала можливість доведення кримінального правопорушення до кінця.

Довічне позбавлення волі – це основний вид покарання, який може бути застосоване за вчинення особливо тяжких злочинів, коли це спеціально передбачено в санкції статті Особливої частини КК і за умови, якщо суд визнає неможливим застосування до засудженого позбавлення волі на певний строк.

Додаткові покарання – це такі покарання, що призначаються лише разом з основними покараннями і не мають самостійного значення, а лише доповнюють основні покарання. До них належать: 1) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; 2) конфіскація майна.

Ексцес виконавця має місце там, де виконавцем вчинені такі протиправні дії, що не охоплювалися ні прямим, ні непрямим умислом інших співучасників, тобто дії, що виходять за межі угоди, що відбулася між співучасниками. Співучасники при ексцесі виконавця за ексцес відповідальності не несуть, оскільки це кримінальне правопорушення не охоплювався їх умислом. Вони відповідають лише в межах змови, що відбулася між ними, тобто за те кримінальне правопорушення, що ними спільно було задумано, а виконавець відповідає на загальних підставах у повному обсязі за все ним скоєне.

Елемент «об'єкт злочину» – це ті суспільні відносини, що охороняються кримінальним законом; це те, на що завжди посягає кримінальне правопорушення і чому завжди завдається певна шкода. Елемент «об'єкт кримінальне правопорушення» може включати: 1) безпосередній об'єкт; 2) предмет кримінального правопорушення; 3) характеристика потерпілого від кримінального правопорушення.

Елемент «об'єктивна сторона кримінального правопорушення» характеризує зовнішню сторону кримінального правопорушення, яка виражається у вчиненні передбаченого законом діяння (дії чи бездіяльності), що заподіює чи створює загрозу заподіяння шкоди об'єкту кримінального правопорушення. Елемент «об'єктивна сторона кримінального правопорушення» може включати: 1) суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність); 2) суспільно небезпечний наслідок; 3) причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням та суспільно небезпечним наслідком; 4) спосіб вчинення кримінального правопорушення; 5) знаряддя і засоби вчинення кримінального правопорушення; 6) місце вчинення кримінального правопорушення; 7) час вчинення кримінального правопорушення; 8) обстановка вчинення кримінального правопорушення.

Елемент «суб'єкт кримінального правопорушення» характеризує особу, яка вчинила кримінальне правопорушення. Елемент «суб'єкт кримінального правопорушення» може включати: 1) фізична особа; 2) осудність; 3) вік; 4) спеціальні ознаки суб'єкта.

Елемент «суб'єктивна сторона кримінального правопорушення» характеризує внутрішню сторону кримінального правопорушення, яка включає ті психічні процеси, що характеризують свідомість і волю особи в момент вчинення кримінального правопорушення. Елемент «суб'єктивна сторона кримінального правопорушення» може включати: 1) вина; 2) мотив; 3) мета; 4) емоційний стан.

Елементи складу кримінального правопорушення – це основні частини складу кримінального правопорушення. Ними є: об'єкт кримінального правопорушення, об'єктивна сторона кримінального правопорушення (їх сукупність називають об'єктивними ознаками складу), суб'єкт і суб'єктивна сторона кримінального правопорушення (вони в сукупності називаються суб'єктивними ознаками складу).

З'явлення із зізнанням – це добровільне особисте з'явлення особи, яка переходить від слідства або суду, до прокурора, органу досудового розслідування або суду з усною або письмовою заявою про обставини вчинення кримінального правопорушення і переходування від слідства або суду.

Загальні засади призначення покарання – це ті встановлені законом критерії, якими повинен керуватися суд при призначенні покарання в кожній конкретній справі.

Закінченим кримінальним правопорушенням визнається діяння, яке містить всі ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України.

Закон про кримінальну відповідальність (кримінальний закон) – це правовий акт, що має вищу юридичну силу, приймається Верховною Радою України або всеукраїнським референдумом і містить кримінально-правові норми, які встановлюють підстави і принципи кримінальної відповідальності, визначають, які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями і які покарання належить застосовувати до осіб, винних у їх вчиненні, формулюють інші кримінально-правові наслідки вчинення кримінального правопорушення.

Замах із непридатними засобами має місце тоді, коли особа помилково чи через незнання застосовує такі засоби, за допомогою яких, внаслідок їх об'єктивних властивостей, неможливо закінчити кримінальне правопорушення.

Замах на вчинення кримінального правопорушення є закінченим, якщо особа виконала усі дії, які вважало необхідними для доведення кримінального правопорушення до кінця, але кримінальне правопорушення не було закінчено з причин, які не залежали від її волі.

Замах на вчинення кримінального правопорушення є незакінченим, якщо особа з причин, що не залежали від її волі, не вчинила усіх дій, які вважала необхідними для доведення кримінального правопорушення до кінця.

Замах на непридатний об'єкт має місце тоді, коли об'єкт не має необхідних властивостей (ознак) або він зовсім відсутній, внаслідок чого винний не може довести кримінальне правопорушення до кінця.

Замахом на кримінальне правопорушення є вчинення особою з прямим умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі.

Засоби і знаряддя вчинення кримінального правопорушення – це предмети, які призначені для безпосереднього виконання дій, що утворюють об'єктивну сторону складу закінченого кримінального правопорушення.

Звільнення від кримінальної відповідальності – це реалізація державою в особі суду свого повноваження, згідно з яким вона відмовляється за наявності підстав, передбачених КК України, від державного осуду особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, а також від покладання на неї обмежень особистого, майнового або іншого характеру, встановлених законом за вчинення цього кримінального правопорушення.

Звільнення від покарання – це відмова держави від застосування покарання до особи, яку обвинувальним вироком суду було визнано винною у вчиненні кримінального правопорушення.

Кримінальне правопорушення – це передбачене КК України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення.

Кримінальне правопорушення визнається вчиненим групою осіб, якщо у ньому брали участь декілька (два або більше) виконавців без попередньої змови між собою.

Кримінальне правопорушення визнається вчиненим за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку кримінального правопорушення, домовилися про спільне його вчинення.

Кримінальне правопорушення визнається вчиненим злочинною організацією, якщо він вчинений стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени чи структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп.

Кримінальне правопорушення визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) кримінальних правопорушень, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

Кримінальне правопорушення з похідними наслідками – це таке одиничне кримінальне правопорушення, яке з об'єктивної сторони становить

одне діяння, що тягне за собою два наслідки, які настають послідовно один за одним, і при цьому перший з наслідків спричиняє другий.

Кримінально протиправна бездіяльність – це пасивна форма поведінки особи забороненої кримінальним законом, що полягає у невчиненні нею конкретної дії (дій), які вона повинна була і могла вчинити в даних конкретних умовах.

Кримінально протиправна дія – це активна, свідома, суспільна небезпечна поведінка суб'єкта заборонена кримінальним законом.

Злочинна організація – це форма співучасті, яке характеризується: 1) наявністю п'ятох або більше осіб, які відповідають вимогам суб'єкта кримінального правопорушення; 2) утворенням стійкого ієрархічного об'єднання; 3) наявністю специфічної мети діяльності – безпосереднє вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництво чи координація кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп.

Зміст вини обумовлений сукупністю свідомості (інтелектуальний момент), волі (вольовий) момент та їх співвідношення.

Змішана форма вини являє собою різне психічне ставлення особи у формі умислу і необережності до різних об'єктивних ознак одного і того ж кримінального правопорушення.

Змова на вчинення кримінального правопорушення – це попередня домовленість двох або більше осіб з метою спільного вчинення кримінального правопорушення.

Зняття судимості – дострокове припинення судимості за рішенням суду.

Зупинення давності означає, що час, який минув з дня вчинення кримінального правопорушення, до дня, коли особа почала переховуватися від слідства або суду, не втрачає свого значення, він зберігається і зараховується в строк давності, що продовжує обчислюватися (а не починається спочатку) зі дня з'явлення особи із зізнанням або її затримання.

Інше умисне створення умов для вчинення кримінального правопорушення – це різноманітні дії, що створюють можливість для вчинення кримінального правопорушення (наприклад, підготовка місця вчинення кримінального правопорушення, сховища для приховування викраденого тощо).

Іспитовий строк – це певний проміжок часу, протягом якого здійснюється контроль за засудженим і останній під загрозою реального відбування призначеного покарання зобов'язаний виконувати покладені на нього обов'язки та інші умови випробування.

Кваліфікація кримінального правопорушення – це встановлення і юридичне закріплення точної відповідності між ознаками вчиненого суспільно небезпечного діяння і ознаками складу конкретного кримінального правопорушення, закріпленого в кримінальному законі.

Класифікація кримінальних правопорушень – це поділ їх на групи залежно від того чи іншого критерію.

Конфіскація майна – додаткове покарання, яке полягає в примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке є особистою власністю засудженого і призначається за тяжкі і особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки незалежно від ступеня їх тяжкості тільки у випадках, прямо передбачених у санкції статті Особливої частини КК України, за якою кваліфіковане діяння засудженого.

Крайня необхідність – це правомірне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності.

Кримінальна відповідальність – це вимушене зазнавання особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, державного осуду, а також передбачених КК обмежень особистого, майнового або морального характеру, що визначаються обвинувальним вироком суду і покладаються на винного спеціальними органами держави.

Кримінальне право як галузь науки – це система поглядів про підстави, принципи та інші загальні положення кримінальної відповідальності, кримінальне правопорушення та покарання.

Кримінальне право як галузь права – це система, сукупність юридичних норм, прийнятих Верховною Радою України, що визначають підстави, принципи та інші загальні положення кримінальної відповідальності, види кримінальних правопорушень, покарання та інші міри кримінально-правового характеру за їх вчинення, умови призначення покарань, а також звільнення від кримінальної відповідальності й покарання та його подальшого відбування.

Кримінальне право як навчальна дисципліна – це курс, який викладається у вищих та середніх юридичних навчальних закладах, який побудований на систематизованому кримінальному законодавстві та основних положеннях науки кримінального права.

Малозначне діяння, що формально містить ознаки кримінального правопорушення – це дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого КК України, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

Медичний критерій неосудності окреслює всі можливі психічні захворювання, що істотно впливають на свідомість і волю людини.

Мета – це уявлення про бажаний результат, якого прагне особа, що визначає спрямованість діяння.

Мета кримінального правопорушення – це уявлення про його суспільно небезпечний наслідок, про ту шкоду, яка заздалегідь для винного наста-

не для охоронюваних кримінальним законом відносин і яка, проте, є для нього бажаною.

Мета покарання: 1) кара як відплата за вчинене; 2) виправлення засудженого; 3) попередження вчинення кримінальних правопорушення з боку інших осіб (загальне попередження); 4) попередження вчинення нових кримінальних правопорушень самим засудженим (спеціальне попередження).

Метод правового регулювання – це сукупність прийомів і способів, за допомогою яких здійснюється вплив на поведінку суб'єктів суспільних відносин для забезпечення правопорядку.

Методи науки – це способи і прийоми, за допомогою яких пізнаються явища об'єктивної дійсності, що складають предмет конкретної науки.

Місце вчинення кримінального правопорушення – це певна територія або інше місце, де відбувається подія кримінального правопорушення.

Множинність кримінальних правопорушень означає, що суб'єктом кримінального правопорушення особисто чи у співучасті вчинено два чи більше кримінальних правопорушення, кожний із яких містить ознаки самостійного складу кримінального правопорушення.

Мотив – це внутрішнє спонукання, рушійна сила вчинку людини, що визначає його зміст і допомагає більш глибоко розкрити психічне ставлення особи до вчиненого.

Мотив кримінального правопорушення – це спонукання до вчинення кримінального правопорушення.

Невибачальною помилкою при уявній обороні визнається така помилка, при якій в обстановці, що склалася, особа не усвідомлювала, але могла усвідомлювати відсутність реального суспільно небезпечного посягання, коли б проявила більшу пильність, обачність, дбайливість.

Недонесення про кримінальне правопорушення – це неповідомленні органам влади про кримінальне правопорушення, що готується або вже вчинене.

Незакінчене кримінальне правопорушення – це умисне, суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), яке не містить усіх ознак кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України у зв'язку з тим, що кримінальне правопорушення не було доведене до кінця з причин, не залежних від волі винного. Незакінченим кримінальним правопорушенням є готування до кримінального правопорушення та замах на кримінальне правопорушення.

Необережність є кримінально протиправною недбалістю, якщо особа не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити.

Необережність є кримінально протиправною самовпевненістю, якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення.

Необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

Неосудна особа – це особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого КК України, не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки.

Об'єкт кримінального правопорушення безпосередній – це ті конкретні суспільні відносини, які поставлені законодавцем під охорону певної статті Особливої частини КК і яким завдається шкоди кримінальним правопорушенням, що підпадає під ознаки конкретного складу кримінального правопорушення.

Об'єкт кримінального правопорушення безпосередній додатковий – це таке суспільне відношення, якому поряд з основним об'єктом заподіюється чи створюється загроза заподіяння шкоди.

Об'єкт кримінального правопорушення безпосередній основний – 1) ті суспільні відносини, які насамперед і головним чином прагнув поставити під охорону законодавець, приймаючи закон про кримінальну відповідальність; 2) це об'єкт, який завжди входить до складу родового об'єкта кримінального правопорушення.

Об'єкт кримінального правопорушення додатковий обов'язковий – це такий об'єкт, що в даному складі кримінального правопорушення страждає завжди, у будь-якому випадку вчинення певного кримінального правопорушення, тобто це такі суспільні відносини, які в інших випадках заслуговують на самостійну кримінально-правову охорону, але в разі вчинення даного кримінального правопорушення їм обов'язково заподіюється шкода.

Об'єкт кримінального правопорушення додатковий факультативний – це такий об'єкт, який при скоєнні певного злочину може існувати поряд з основним, а може бути відсутнім.

Об'єкт кримінального правопорушення загальний – сукупність усіх суспільних відносин і соціальних благ, що поставлені під охорону чинного закону про кримінальну відповідальність.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення – це зовнішня сторона (зовнішнє вираження) кримінального правопорушення, що характеризується суспільно небезпечним діянням (дією чи бездіяльністю), суспільна небезпечними наслідками, причинним зв'язком між діянням і суспільно небезпечними наслідками, місцем, часом, обстановкою, способом, а також засобами і знаряддями вчинення кримінального правопорушення.

Об'єктом кримінального правопорушення є ті суспільні відносини, на які посягає кримінальне правопорушення, завдаючи їм певної шкоди, і які поставлені під охорону закону про кримінальну відповідальність.

Об'єктом кримінального правопорушення родовим (груповим) є об'єкт, яким охоплюється певне коло тотожних чи однорідних за своєю соціальною і економічною сутністю суспільних відносин, які через це охороняються єдиним комплексом взаємозалежних кримінально-правових норм.

Обмеження волі полягає в утриманні особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці на строк від одного до п'яти років.

Обмежено осудна особа – це така особа, яка під час вчинення кримінального правопорушення через психічний розлад повною мірою не здатна була усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і (або) керувати ними.

Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство - передбачені КК України заходи державного примусу, які обмежують права та свободи особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством.

Обов'язкові ознаки складу кримінального правопорушення – це ті ознаки, які притаманні будь-якому складу кримінального правопорушення, без яких взагалі немає складу кримінального правопорушення. Обов'язковими (необхідними) ознаками 1) об'єктивної сторони як елемента складу кримінального правопорушення є: суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність), суспільно небезпечні наслідки і причинний зв'язок; 2) суб'єктивної сторони як елемента складу кримінального правопорушення – вина особи; 3) суб'єкта як елемента складу кримінального правопорушення є фізична особа, вік, осудність.

Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння – це передбачені КК України, а також іншими законодавчими актами зовнішньо схожі із кримінальними правопорушення суспільно корисні (соціальна прийнятні) і правомірні вчинки, які здійснені за наявності певних підстав і виключають кримінальну протиправність діяння, а тим самим і кримінальну відповідальність особи за заподіяну шкоду.

Обставини, які пом'якшують та обтяжують покарання – різного роду чинники, що стосуються особи винного і вчиненого ним кримінального правопорушення, які відповідно зменшують або підвищують суспільну небезпечність кримінального правопорушення і особи винного, отже, і ступінь його відповідальності.

Обстановка вчинення кримінального правопорушення – це конкретні об'єктивні умови, в яких вчиняється кримінальне правопорушення.

Одиничне кримінальне правопорушення – це кримінальне правопорушення, передбачене кримінальним законом як одиничний самостійний склад кримінального правопорушення.

Одиничне кримінальне правопорушення просте – кримінальне правопорушення, яке характеризується відносною нескладністю законодавчого визначення його об'єктивної та суб'єктивної сторін.

Одиничне кримінальне правопорушення складене – це кримінальне правопорушення, яке складається з двох або більше протиправних діянь, кожне з яких, якщо розглядати відокремлено може являти собою самостійний склад кримінального правопорушення, але внаслідок їх органічної єдності вони утворюють одне одиничне кримінальне правопорушення, яке охоплюється однією нормою закону.

Одиничне кримінальне правопорушення ускладнене – це кримінальне правопорушення, яке порівняно з простим кримінальним правопорушенням ускладнене додатковими об'єктивними чи суб'єктивними ознаками, що надає йому зовнішньої подібності з множинністю кримінальних правопорушень.

Ознаки складу кримінального правопорушення – всі особливості кожного з елементів складу кримінального правопорушення.

Організатор – це особа, яка організувала вчинення кримінального правопорушення (кримінальних правопорушень) або керувала його (їх) підготовкою або вчиненням. Організатором також є особа, яка утворила організовану групу чи злочинну організацію або керувала нею, або особа, яка забезпечувала фінансування чи організовувала приховування протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

Організована група – це форма співучасті, яке характеризується: 1) наявністю трьох або більше осіб, які відповідають вимогам суб'єкта кримінального правопорушення; 2) утворенням стійкого об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) кримінальних правопорушень; 3) об'єднанням всіх співучасників єдиним планом, який відомий всім учасникам групи, причому діяльність співучасників повинна бути спрямована на досягнення останнього; 4) наявністю розподілу функцій між учасниками групи.

Основні покарання – це покарання, що призначаються у вирокі лише як самостійні покарання і не можуть бути приєднані до інших. За одне кримінальне правопорушення може бути призначене тільки одне основне покарання. До них належать: 1) громадські роботи; 2) виправні роботи; 3) службові обмеження для військовослужбовців; 4) арешт; 5) обмеження волі; 6) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; 7) позбавлення волі на певний строк; 8) довічне позбавлення волі.

Осудність – це здатність особи під час вчинення кримінального правопорушення усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними.

Перевищення меж заподіяння шкоди особі, яка вчинила кримінальне правопорушення при його затриманні – це умисне заподіяння йому тяжкої шкоди (смерті або тяжких тілесних ушкоджень), яка явно не співрозмірна або з небезпечністю вчиненого посягання, або з обстановкою затримання.

Перевищення меж заподіяння шкоди при виправданому ризику – це заподіяння правоохоронюваним інтересам шкоди, явно не відповідної значимості тієї суспільне корисної мети, до досягнення якої прагнула особа, що ризикувала.

Перевищення меж крайньої необхідності – це умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода.

Перевищення меж необхідної оборони – це умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди (смерті або тяжких тілесних ушкоджень), явно неспіврозмірної з небезпечністю посягання або явно невідповідної обстановці захисту.

Переривання давності означає, що час, який минув з дня вчинення першого кримінального правопорушення, втрачає своє значення і при новому обчисленні давності взагалі не береться до уваги.

Перехід до іншого, більш м'якого виду покарання полягає в тому, що суд призначає покарання, не зазначене в санкції, але більш м'яке за своїм видом, виходячи з порівняльної суворості покарань, зазначених у переліку ст. 51 КК України.

Переховуванням від слідства або суду – це вчинення особою дій, що свідчать про її прагнення ухилитися від кримінальної відповідальності (наприклад, зміна місця проживання, нез'явлення без поважних причин до слідчого або в суд тощо).

Підбурювачем вважається особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення кримінального правопорушення.

Підшукування засобів чи знарядь для вчинення кримінальних правопорушень – це будь-які дії з придбання, отримання, тимчасового позичення, купівлі, пошуку, винайдення тощо засобів чи знарядь для вчинення кримінального правопорушення.

Підшукування співучасників – це будь-які дії по притягненню, залученню до вчинення кримінальних правопорушень інших осіб: виконавця (співвиконавця), організатора, підбурювача або пособника.

Повторністю кримінальних правопорушень визнається вчинення двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених тією ж самою статтею або частиною статті Особливої частини КК України або ж різними статтями, коли це прямо встановлено в Особливій частині КК України, незалежно від засудження за окремими з них.

Повторність однорідних кримінальних правопорушень – це повторність кримінальних правопорушень, передбачених у різних статтях Особливої частини КК України.

Повторність тотожних кримінальних правопорушень – це повторність кримінальних правопорушень, передбачених тією самою статтею або частиною статті КК України.

Повторність, пов'язана із засудженням особи за раніше вчинене кримінальне правопорушення має місце там, де особа, яку вже було засуджено за кримінальне правопорушення, протягом строку відбування покарання або погашення судимості вчинила нове тотожне або однорідне кримінальне правопорушення.

Повторність, не пов'язана із засудженням особи (фактична повторність) має місце там, де особа вчинила декілька тотожних кримінальних правопорушень або у випадках, спеціально передбачених КК України однорідних кримінальних правопорушень, за жоден з яких її не було засуджено.

Погашення судимості – це автоматичне її припинення при встановленні певних, передбачених законом умов.

Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу – додаткове покарання, яке призначається лише при засудженні особи за тяжкий чи особливо тяжкий злочин незалежно від того чи є вказівка на даний вид покарання в санкції статті Особливої частини КК України, за якою кваліфікується злочин.

Позбавлення волі на певний строк – це основне покарання, що полягає в ізоляції засудженого та поміщенні його у кримінально-виконавчі установи закритого типу на певний строк, зазначений у вирокі суду (від 1 до 15 років).

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю – це покарання, яке може призначатися на строк від двох до п'яти років як основне і на строк від одного до трьох років – як додаткове покарання і застосовується в тих випадках, коли за характером вчинення винним кримінальних правопорушень або при занятті певною діяльністю суд визнає неможливим збереження за винним права обіймати ці посади або права займатися відповідною діяльністю. Позбавлення права обіймати певні посади як додаткове покарання у справах, передбачених Законом України «Про очищення влади», призначається на строк п'ять років. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання за вчинення кримінального правопорушення проти виборчих прав і свобод громадянина, передбачених статтями 157-160 КК України, призначається на строк п'ять років. Позбавлення права керувати транспортними засобами як додаткове покарання призначається на строк до десяти років.

Покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вирокі суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого.

Покарання, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові – це покарання, які суд в одних випадках має право призначити як основні, коли як такі вони передбачені в санкції статті Особливої частини КК України, а в інших – приєднати на додаток до основного покарання. До них належать: 1) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 2) штраф.

Помилка (в кримінально-правовому розумінні) – це неправильне уявлення особи про юридичні властивості або фактичні ознаки вчинюваного нею діяння.

Помилка фактична – це неправильне уявлення особи про фактичні об'єктивні ознаки вчинюваного нею діяння. Розрізняють такі види фактичної помилки: 1) помилку в об'єкті; 2) помилку в характері діяння (дії або бездіяльності); 3) помилку в причинному зв'язку; 4) помилку в особі потерпілого.

Помилка юридична полягає в неправильному уявленні особи про юридичні властивості вчиненого, його правову характеристику. Юридична помилка поділяється на три види: 1) помилку в протиправності діяння; 2) помилку в кваліфікації кримінального правопорушення; 3) помилку у виді і розмірі покарання.

Помилування – це акт Президента України про звільнення від кримінальної відповідальності чи від покарання або подальшого його відбування відносно одного чи кількох засуджених (винних у вчиненні кримінального правопорушення).

Пособником є особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню кримінального правопорушення іншими співучасниками, а також особа, яка заздалегідь обіцяла переховати особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, знаряддя чи засоби вчинення кримінального правопорушення, сліди кримінального правопорушення чи предмети, здобуті протиправним шляхом, придбати чи збути такі предмети, або іншим чином сприяти приховуванню кримінального правопорушення.

Потурання кримінальному правопорушенню виражається в тому, що особа, яка зобов'язана була і могла перешкодити вчиненню кримінального правопорушення, такому кримінальному правопорушенню не перешкоджає і кримінальне правопорушення відбувається.

Правомірне затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення – це насильницькі дії, спрямовані на короткострокове позбавлення волі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, з метою доставлення її органам влади, якщо ці дії викликані необхідністю затримання і відповідають небезпечності вчиненого посягання і обстановці затримання.

Предмет протиправного впливу – той елемент суспільних відносин, які охороняються законом про кримінальну відповідальність, який піддається безпосередньому протиправному впливу і якому, отже, в першу чергу завдається шкоди.

Предмет науки – це основні сутнісні властивості об'єкта, який підлягає науковому пізнанню.

Предмет правового регулювання – це сукупність якісно однорідних суспільних відносин, що врегульовуються нормами права.

Предметом кримінального правопорушення слід вважати будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких закон про криміна-

льну відповідальність пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного складу кримінального правопорушення.

Придбання чи збут майна, здобутого протиправним шляхом – це активна діяльність особи, що виявляється у купівлі або іншій сплатній передачі майна, здобутого протиправним шляхом, або зберіганні такого майна. Мова йде лише про дії, заздалегідь не обіцяні.

Призначення покарання, нижче від найнижчої межі, полягає в тому, що суд призначає засудженому покарання того виду, який зазначений у санкції (в альтернативній санкції – один із видів покарань із декількох, у ній передбачених), але це покарання призначається в розмірі нижче від найнижчої межі, тобто нижче мінімуму санкції статті, що передбачає відповідальність за кримінальне правопорушення, у вчиненні якого визнаний винним підсудний.

Примирення винного з потерпілим – це угода зазначених осіб, результатом якої є прощення потерпілим свого кривдника, який заподіяв йому шкоду. Участь у такій угоді потерпілого повинна бути добровільною, а не вимушеною.

Примусове лікування – це поміщення особи, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння, що підпадає під ознаку діяння, передбаченого Особливою частиною КК України, в спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчинення нею суспільно-небезпечних діянь.

Примусові заходи медичного характеру – це заходи державного примусу, застосовувані судом до осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння в стані неосудності або в стані осудності, але захворіли до винесення вироку чи під час відбування покарання на психічну хворобу, що позбавляє їх можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними. Суд може застосувати такі примусові заходи медичного характеру: 1) надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку; 2) госпіталізація до психіатричного закладу із звичайним наглядом; 3) госпіталізація до психіатричного закладу із посиленням наглядом; 4) госпіталізація до психіатричного закладу із суворим наглядом.

Принципи кримінального права – це основні, провідні засади, які закріплені в нормах права і визначають побудову всієї галузі права, окремих її інститутів, правотворчу і правозастосовну діяльність.

Пристосування засобів чи знарядь для вчинення кримінального правопорушення – це будь-які дії по виготовленню або зміні предметів, внаслідок чого вони стають придатними або більш зручними чи більш ефективними для відповідного застосування.

Приховування кримінального правопорушення – це активна діяльність особи по приховуванню правопорушника, засобів і знарядь вчинення кримінального правопорушення, його слідів або предметів, здобутих протиправним шляхом.

Причетність до кримінального правопорушення – це дія чи бездіяльність особи, яка хоча і пов'язана з вчиненням кримінального правопору-

шення, але не є співучастю в ньому (заздалегідь не обіцяне приховування кримінального правопорушення; заздалегідь не обіцяне придбання чи збут майна, здобутого протиправним шляхом; заздалегідь не обіцяне потурання кримінальному правопорушенню; заздалегідь обіцяне недонесення про кримінальне правопорушення).

Причинний зв'язок у кримінальному праві – це об'єктивно існуючий зв'язок між суспільно небезпечним діянням – дією або бездіяльністю (причиною) – суспільно небезпечними наслідками (наслідком), коли суспільно небезпечна дія або бездіяльність викликає (породжує) настання суспільно небезпечного наслідку.

Провокація кримінального правопорушення має місце тоді, коли особа підбурює (провокує) виконавця або інших співучасників на вчинення кримінального правопорушення з метою його подальшого викриття.

Програма для кривдників – комплекс заходів за результатами оцінки ризиків, спрямованих на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до власних вчинків та їхніх наслідків, до виконання батьківських обов'язків, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків.

Продовжуваним кримінальним правопорушенням визнається кримінальне правопорушення, яке складається з двох або більше тотожних протиправних дій, які об'єднані єдиним протиправним наміром, спільною метою, направлені, як правило на один об'єкт і утворюють в цілому єдине кримінальне правопорушення.

Психічний примус – це погроза застосування до особи фізичного насильства або заподіяння матеріальної або моральної шкоди (наприклад, погроза вбити, знищити або пошкодити майно, поширити відомості, що ганьблять особу, тощо) із метою спонукати її вчинити кримінальне правопорушення.

Рецидив загальний – це такий рецидив, у який входять різноманітні кримінальні правопорушення.

Рецидив непенітенціарний має місце там, де нове умисне кримінальне правопорушення вчиняється особою, яка за раніше вчинене кримінальне правопорушення відбуває або відбула покарання менш суворе, ніж позбавлення волі.

Рецидив пенітенціарний має місце там, де особа, яка була засуджена до позбавлення волі за умисне кримінальне правопорушення, знову вчиняє протягом строку судимості нове умисне кримінальне правопорушення, за яке знову засуджується до позбавлення волі.

Рецидив простий (одноразовий) – це рецидив, при якому нове умисне кримінальне правопорушення вчиняється особою, яка має одну судимість за раніше вчинене умисне кримінальне правопорушення.

Рецидив складний (багаторазовий) – це рецидив, при якому нове умисне кримінальне правопорушення вчиняється особою, яка має дві або більше судимості за раніше вчинені умисні кримінальні правопорушення.

Рецидив спеціальний – це такий рецидив, у який входять тотожні або однорідні кримінальні правопорушення.

Рецидив тяжких і особливо тяжких злочинів – це рецидив, при якому особа, маючи судимість за один з таких злочинів, знову вчиняє, незалежно від їх послідовності, новий такий же злочин.

Рецидивом кримінального правопорушення називають вчинення нового умисного кримінального правопорушення особою, яка має судимість за умисне кримінальне правопорушення.

Санкція – це частина кримінально-правової норми, яка визначає вид і розмір покарання за злочин, зазначений в диспозиції.

Санкція абсолютно-визначена – це санкція, яка вказує вид і точний розмір покарання.

Санкція альтернативна – санкція, в якій міститься вказівка два або декілька видів основних покарань, з яких суд обирає лише одне.

Санкція відносно-визначена – це санкція, яка передбачає один вид покарання і вказує на його нижчу та вищу межі.

Система кримінального права – це об'єктивно обумовлена системою кримінально-правових відносин внутрішня побудова кримінального права, яка відображає спосіб взаємозв'язку і взаємозалежності норм кримінального права.

Система покарань – це встановлений кримінальним законом і обов'язковий для суду вичерпний перелік покарань, розташованих у певному порядку за ступенем їх суворості.

Склад кримінального правопорушення – це система встановлених у кримінальному законі юридичних ознак (об'єктивних і суб'єктивних), що визначають вчинене суспільно небезпечне діяння як кримінально протиправне.

Склад кримінального правопорушення з пом'якшуючими обставинами (привілейований склад) характеризується обставинами, які значною мірою знижують суспільну небезпечність і караність даного виду кримінального правопорушення.

Склад кримінального правопорушення із обтяжуючими обставинами (кваліфікований склад кримінального правопорушення) – склад кримінального правопорушення, який містить у собі обтяжуючі (кваліфікуючі) обставини.

Склад кримінального правопорушення матеріальний – це такий склад кримінального правопорушення, в якому протиправні наслідки є обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення.

Склад кримінального правопорушення основний – склад кримінального правопорушення, який містить у собі основні ознаки кримінального правопорушення і не містить ні обтяжуючих (кваліфікуючих), ні пом'якшуючих обставин.

Склад кримінального правопорушення простий – це такий, який містить у собі ознаки одного суспільне небезпечного діяння, що посягає на один об'єкт.

Склад кримінального правопорушення складний – це склад, законодавча конструкція якого ускладнена якими-небудь обставинами. Такими є: 1) склади з двома об'єктами; 2) склади із двома діями; 3) склади із двома формами вини; 4) альтернативні склади.

Склад кримінального правопорушення усічений – це такий склад кримінального правопорушення, в якому момент закінчення кримінального правопорушення самим законом переноситься на стадію готування або на стадію замаху.

Склад кримінального правопорушення формальний – це такий склад кримінального правопорушення, що не містить у собі як обов'язкову ознаку суспільно небезпечні наслідки, а тому кримінальне правопорушення вважається закінченим з моменту вчинення зазначеного у законі діяння.

Службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом. Службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

Службові обмеження для військовослужбовців – це основний вид покарання, який за своїм змістом являє виправні роботи, які застосовуються з урахуванням того, що засуджений є військовослужбовцем.

Спеціальна конфіскація – це примусове безоплатне вилучення за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених КК України, за умови вчинення умисного кримінального правопорушення або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК України, за які передбачено

основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а так само передбаченого частиною першою статті 150, статтею 154, частинами другою і третьою статті 159-1, частиною першою статті 190, статтею 192, частиною першою статей 204, 209-1, 210, частинами першою і другою статей 212, 212-1, частиною першою статей 222, 229, 239-1, 239-2, частиною другою статті 244, частиною першою статей 248, 249, частинами першою і другою статті 300, частиною першою статей 301, 302, 310, 311, 313, 318, 319, 362, статтею 363, частиною першою статей 363-1, 364-1, 365-2 КК України.

Співучасть у кримінальних правопорушеннях із спеціальним суб'єктом – особи, які не є спеціальними суб'єктами, можуть виступати як співучасники кримінального правопорушення, а виконавцем цих кримінальних правопорушень може бути тільки спеціальний суб'єкт.

Співучасть у кримінального правопорушення – умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні умисного кримінального правопорушення.

Спосіб вчинення кримінального правопорушення – це та зовнішня форма, в якій виражаються протиправні дії, тобто прийоми і методи, які застосовує злочинець в процесі протиправного посягання.

Стадії кримінального правопорушення – це певні етапи його здійснення, які істотно різняться між собою ступенем реалізації умислу, тобто характером діяння (дії або бездіяльності) і моментом його припинення.

Стан сп'яніння – це такий психо-фізіологічний стан людини, який виникає внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів чи психотропних речовин або інших речовин, що викликають одурманювання.

Ступінь вини означає кількісну характеристику вини, відображає тяжкість провини особи перед суспільством, є сукупністю форми і змісту вини з урахуванням всіх особливостей психічного ставлення особи до обставин кримінального правопорушення.

Суб'єкт кримінального правопорушення загальний – це суб'єкт кримінального правопорушення, в якого є такі загальні ознаки, як фізична осудна особа, яка досягла встановленого законом віку кримінальної відповідальності.

Суб'єкт кримінального правопорушення спеціальний – фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа.

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення – це внутрішня сторона кримінального правопорушення, тобто психічна діяльність особи, що відображає ставлення її свідомості і волі до суспільно небезпечного діяння, котре нею вчиняється, і до його наслідків.

Суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до КК України може наставати кримінальна відповідальність.

Судимість – це передбачені законом правові наслідки засудження особи вироком суду до кримінального покарання, які тривають певний період і визначають особливий правовий статус особи, яка має судимість.

Сукупністю кримінальних правопорушень визнається вчинення особою двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини КК України, за жоден з яких її не було засуджено.

Сукупність вироків має місце там, де засуджений після постановлених вироку, але до повного відбуття покарання, вчинив нове кримінальне правопорушення.

Сукупність ідеальна має місце там, де одним діянням особи вчинено два або більше кримінальних правопорушень.

Сукупність реальна має місце там, де кожне кримінальне правопорушення, що складає таку сукупність вчиняється окремими самотійними діями особи.

Суспільно небезпечні наслідки можна визначити як шкоду (збиток), що заподіюється протиправним діянням суспільним відносинам, охоронюваним кримінальним законом, або як реальну небезпеку (загрозу) заподіяння такої шкоди.

Сутність вини визначає соціальну природу вини і проявляється у негативному чи зневажливому ставленні особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, до тих інтересів, соціальних благ, цінностей (суспільних відносин), що охороняються кримінальним законом.

Тлумачення закону полягає у з'ясуванні і всебічному розкритті його змісту з метою його точного застосування.

Триваюче кримінальне правопорушення – це кримінальне правопорушення, яке характеризується тим, що особа, яка вчиняє певну дію або бездіяльність, ознаки якої передбачено однією статтею або частиною статті КК України, після цього деякий період часу знаходиться в стані безперервного порушення норми кримінального закону.

Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців – це основний вид покарання, який призначається військовослужбовцям строкової служби, військовослужбовцям, які проходять військову службу за контрактом, особам офіцерського складу, які проходять кадрову військову службу, особам офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом, військовослужбовцям, призваним на військову службу під час мобілізації, на особливий період, військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період (крім військовослужбовців-жінок), на строк від шести місяців до двох років і полягає в примусовому направленні на встановлений у вирокі суду строк в особливу військову частину – дисциплінарний батальйон, призначений для відбування покарання військовослужбовцями, які вчинили кримінальне правопорушення під час проходження ними строкової військової служби.

Умисел визначений (конкретизований) альтернативним може бути в тих випадках, коли особа передбачає і однаково бажає або свідомо допускає настання одного із двох чи більшого числа, але індивідуально визначених наслідків.

Умисел визначений (конкретизований) простим може бути в тих випадках, коли винний передбачає і бажає настання одного конкретизованого наслідку, досягнення певної мети.

Умисел визначений (конкретизований) характеризується чіткою конкретизацією наслідків діяння в передбаченні винного.

Умисел заздалегідь обдуманий – це такий, в якому мотив і мета вчинити кримінальне правопорушення і його безпосередня реалізація відокремлені між собою певним проміжком часу, протягом якого винний розробляє план вчинення кримінального правопорушення, обмірковує його деталі, обирає спосіб, час і місце вчинення.

Умисел невизначений характеризується тим, що при передбаченні можливості настання шкідливих наслідків тут відсутня їх індивідуальна визначеність.

Умисел непрямий – це такий умисел, при якому особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання.

Умисел полягає в тому, що особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала або свідомо припускала їх настання.

Умисел прямий – це таке психічне ставлення до діяння і його наслідків, при якому особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання.

Умисел, що виник раптово характеризується швидкоплинністю, тобто раптова поява, поєднана з негайною реалізацією зовні: кримінальне правопорушення тут вчиняється особою відразу з виникненням умислу.

Усунення перешкод – це усунення перепон, які заважають вчиненню кримінального правопорушення, здійсненню умислу.

Уявною обороною визнаються дії, пов'язані із заподіянням шкоди за таких обставин, коли реального суспільно небезпечного посягання не було, і особа, неправильно оцінюючи дії потерпілого, лише помилково припускала наявність такого посягання.

Факультативними визнаються ті **ознаки**, що не є обов'язковими для всіх складів кримінальних правопорушень і в різних складах можуть відігравати різну роль. Факультативними ознаками: 1) об'єктивної сторони як елемента складу кримінального правопорушення є час, місце, обстановку і спосіб вчинення злочину, засоби вчинення злочину та знаряддя; 2) суб'єктивної сторони як елемента складу кримінального правопорушення є мотив, мета і

емоційний стан; 3) суб'єкта як елемента складу кримінального правопорушення є ознаки спеціального суб'єкта кримінального правопорушення.

Фізичний примус (наси́льство) – це протиправний фізичний вплив на людину (наприклад, застосування фізичної сили, нанесення удару, побоїв, тілесних ушкоджень, введення в організм різноманітних препаратів тощо) з метою примусити її вчинити кримінального правопорушення (наприклад, не перешкоджати проникненню у сховище, видати чуже майно тощо).

Фізичний примус непереборний – це такий фізичний примус, при якому особа цілком позбавлена можливості керувати своїми діями (бездіяльністю).

Фізичний примус переборний – це такий фізичний примус, при якому особа зберігає можливість керувати своїми діями.

Форма співучасті проста (співвиконавство, співвинність) має місце там, де всі співучасники є виконавцями кримінального правопорушення і, отже, всі вони виконують однорідну роль.

Форма співучасті складна (співучасть з розподілом ролей) виявляється в тому, що співучасники виконують різні ролі, має місце розподіл ролей – один або кілька з них – виконавці, інші – підбурювачі, пособники і т.п.

Форми вини – це зазначені в кримінальному законі сполучення певних ознак свідомості і волі особи, що вчиняє суспільно небезпечне діяння. У сполученні таких ознак і виражається психічне ставлення особи до діяння і його наслідків.

Форми співучасті – це об'єднання співучасників, які розрізняються між собою за характером виконуваних ролей і за стійкістю суб'єктивних зв'язків між ними.

Функції кримінального права – це основні напрямки впливу кримінального права на кримінально-правові відносини.

Час вчинення кримінального правопорушення – це певний відрізок (проміжок) часу, протягом якого відбувається суспільно небезпечне діяння і настають суспільно небезпечні наслідки.

Штраф – це грошове стягнення, що накладається судом у випадках і межах, встановлених в Особливій частині КК України.

Юридичний критерій неосудності виражається в нездатності особи під час вчинення суспільно небезпечного діяння усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними саме внаслідок наявності психічного захворювання, тобто критерію медичного.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно - правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 58 Конституції України (справа про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів) : від 9 лютого 1999 р. *Офіційний вісник України*. 1999. № 7. Ст. 255.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статті 58 Конституції України, статей 6, 81 Кримінального кодексу України (справа про зворотну дію кримінального закону в часі) : від 19 квітня 2000 р. *Офіційний вісник України*. 2000. № 39. Ст. 1662.
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність) : від 27 жовтня 1999 р. № 9-рп/99. *Офіційний вісник України*. 1999. № 44. Ст. 71.
6. Рішення Другого сенату Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Крупка Дмитра Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 81, частини першої статті 82 Кримінального кодексу України, Костіна Володимира Володимировича, Мельниченка Олександра Степановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 82 Кримінального кодексу України та за конституційною скаргою Гогіна Віктора Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 81 Кримінального кодексу України (справа про перегляд вироку особі, караній на довічне позбавлення волі) : від 16 вересня 2021 № 6-р(П)/2021. *Офіційний вісник України*. 2021. № 80. Ст. 5079.
7. Про застосування амністії в Україні : Закон України від 1 жовтня 1996 № 392/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 48. Ст. 263.
8. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності : Указ Президента України від 10 червня 1997 року № 503/97. *Офіційний вісник України*. 1997. № 24. Ст. 11.
9. Положення про порядок здійснення помилування : Указ Президента України від 21 квітня 2015 року № 223/2015. *Офіційний вісник України*. 2015. № 33. Ст. 960.

Основна література

10. Азаров Д. С., Грищук В. К., Савченко А. В. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. За заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. Київ, Юрінком Інтер. 2018. 1154 с.
11. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3 т. Київ : Дакор, 2018. Т. 1 : Загальні засади. 562 с.
12. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. Вид.7-ме, перероб. та допов. Київ: Алерта, 2020. 500 с.
13. Вереша Р.В. Курс кримінального права України. Загальна частина. Том I. Вчення про кримінальне правопорушення. Підручник. Київ : Алерта, 2021. 434 с.
14. Вереша Р.В. Курс кримінального права України. Загальна частина. Том II. Вчення про покарання. Підручник. Київ : Алерта, 2021. 468 с.
15. Вереша Р.В.Кримінальне право України на сучасному етапі. Загальна частина. Навчальний посібник. Київ: Алерта, 2022. 612 с.
16. Вознюк А.А. Кримінальне право України. Загальна частина : конспект лекцій / вступне слово д.ю.н., проф. О.О. Дудорова. Київ : Нац. акад. внутр. справ, «Освіта України», 2016. 236 с.
17. Гончар Т.О., Стрельцов Є.А., Чуваков О.А. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини : навчальний посібник. Харків : Одиссей, 2013. 264 с.
18. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право : навчальний посібник / за заг. ред. М.І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2014. 944 с.
19. Ємельянов В.П. Кримінальне право України. Загальна частина. Основні питання вчення про злочин : наук.-практ. посібник. Харків : Право, 2018. 142 с.
20. Жаровська Г.П., Ющик О.І. Кримінальне право України (Загальна частина) : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2013. 304 с.
21. Кваліфікація злочинів : навчальний посібник / Г.М. Анісімов, О.О. Володіна, І.О. Зінченко та ін. ; за ред. М.І. Панова. Харків : Право, 2016. 356 с.
22. Конопельський В.Я., Плужнік О.І., Резніченко Г.С. Основи кримінального права : навчальний посібник. Одеса : ОДУВС, 2021. 302 с.
23. Грищук В.К.Кримінальне право України : Загальна частина : навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, докторантів, наук.-пед. працівників юрид. фак.закл. вищ. освіти. Видання 2-ге, змінене та доповнене. Львів, 2019. 666 с.
24. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / А.А. Васильєв, Є.О. Гладкова, О.О. Житний та ін. ; за заг. ред. проф. О.М. Литвинова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
25. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / Ахмедов Махір Байрам огли, Бабенко А.М. та ін. ; за заг. ред. В.Я. Конопельського, В.О. Меркулової. Одеса, ОДУВС, 2021. 452 с.

26. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В.М. Бесчастного та О.М. Джужи. Київ : Дакор, 2018. 386 с.
27. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 584 с.
28. Кримінальне право. Загальна частина : підручник / за ред. А.С. Беніцького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського. Київ : Істина, 2011. 1121 с.
29. Кримінальний кодекс України з постатейним коментарем, висновками Верховного Суду : станом на 01.01.2021 / упоряд. С.Г. Туманов. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 976 с.
30. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2013. Т. 1: Загальна частина. 1040 с.
31. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси : постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2020 року). / упор. Ткачук О.М. Харків : Право, 2021. 378 с.
32. Митрофанов І.І. Загальна частина кримінального права України : навчальний посібник. Одеса : Фенікс, 2015. 576 с.
33. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко та ін. ; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 1104 с.
34. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 10-те вид., перероб. та допов. Київ : Дакор, 2018. 1360 с.
35. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 5 берез. 2018 р. / Азаров Д. С. та ін. ; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1101 с.
36. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації / упоряд.: О.М. Литвинов, А.М. Ященко. Харків : Константа, 2018. 320 с.
37. Савченко А.В., Шуляк Ю.Л. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини (у схематичних діаграмах) : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 312 с.
38. Словник Загальної частини кримінального права України / авт.-упоряд. С.Ф. Денисов, М.В. Пузиревський. Чернігів : Десна Поліграф, 2018. 536 с.
39. Словник основних кримінально-правових термінів / авт.-уклад.: І.О. Кисельов, В.В. Шаблистий, В.О. Лисенко та ін. Дніпро : Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 388 с.
40. Топчій В.В., Дідківська Г.В., Мудряк Т.О. Кримінальне право України. Загальна частина. Навчальний посібник у схемах. Вінниця : ТВОРИ, 2019. 344 с.

41. Тютюгін В.І., Рубашенко М.А. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання /відп. ред. В.І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 336 с.
42. Українське кримінальне право. Загальна частина : підручник / за ред. В.О. Навроцького. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 711 с.
43. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. Вид. 3-тє, допов. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 394 с.

Допоміжна література

44. Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування : монографія / В.Я. Тацій, В.І. Борисов, Л.М. Демидова та ін. ; за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, Л.М. Демидової. Харків : Право, 2017. 400 с.
45. Беніцький А.С. Причетність до злочину : проблеми кримінальної відповідальності : монографія. Луганськ : СПД Резников В. С., 2014. 552 с.
46. Берзін П.С., Коротюк О.В. Кримінальне законодавство України ХІХ – ХХІ століть. Збірник нормативно-правових актів у 6-ти томах. Київ : ОВК, 2020. 2568 с.
47. Бойко І.Й. Кримінальні покарання в Україні (ІХ–ХХ ст.) : навчальний посібник. Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2013. 406 с.
48. Вереша Р.В. Випадок та помилка у кримінальному праві : науково-практичний посібник. Київ : Правова єдність, 2016. 50 с.
49. Війскові і воєнні злочини за законодавством України та міжнародним гуманітарним правом. Воєнні злочини армії росії в Україні 2014-2022 Київ. : Професіонал, 2022. 280 с.
50. Галабала М.В. Кримінально-правова наука незалежної України. Проблеми загальної частини : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 238 с.
51. Горох О.П. Сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування : монографія / за наук. ред. А.А. Музики. Київ : Дакор, 2019. 676 с.
52. Грищук В.К., Пасека О.Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб : порівняльно-правове дослідження : монографія. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 247 с.
53. Єремій Г.О., Хряпінський П.В. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності : монографія / під заг. ред. П.В. Хряпінського. Запоріжжя : Альянс, 2012. 178 с.
54. Житний О.О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз) : монографія. Харків : Одиссей, 2013. 376 с.
55. Зінченко І.О., Тютюгін В.І. Одиначні злочини : поняття, види, кваліфікація : монографія. Харків : ФІНН, 2010. 256 с.
56. Івахненко О.А. Кримінальна відповідальність за хуліганські діяння : хуліганські злочини та склади злочинів : монографія / за заг. ред. В.П. Смелянова. Харків : Право, 2016. 182 с.

57. Інститут покарання в кримінальному праві України : навчальний посібник / за заг. ред. О.М. Литвинова. Донецьк : Ноулідж, 2013. 214 с.
58. Кваліфікація злочинів у діяльності Національної поліції України : навч. посіб. / за заг. ред. О.М. Литвинова. Харків : Константа, 2017. 448 с.
59. Кваша О.О. Співучасть у злочині: структура та відповідальність : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. 391 с.
60. Кваша О.О., Аніщук В.В. Уявна оборона: кримінально-правова кваліфікація та відповідальність : монографія. Луцьк : Вежа ; Друк, 2012. 179 с.
61. Колос М.І. Українське кримінальне право : походження, розвиток і сучасність : монографія. Київ : Освіта України, 2019. 833 с.
62. Колос О.В. Повторність злочинів у кримінальному праві України : монографія. Ірпінь : УДФС, 2018. 304 с.
63. Кривоченко Л.М. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості у кримінальному кодексі України. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 120 с.
64. Крижановський М.В., Яценко А.М. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб : монографії. Харків : Право, 2020. 264 с.
65. Кримінально-правові заходи в Україні : підручник / за ред. О.В. Козаченка. Миколаїв : Іліон, 2015. 142 с.
66. Куц В.М., Сотниченко В.С. Юридична особа як об'єкт застосування кримінально-правових заходів : монографія. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2017. 250 с.
67. Куц В.М., Чорней С. Осудність (кримінально-правові аспекти). Київ : Норма права, 2021. 186 с.
68. Лащук Н.Р. Кримінально-правова оцінка використання захисних засобів, що вражають автономно : монографія. Львів : Бона, 2018. 253 с.
69. Лень В.В. Примусові заходи медичного характеру : історія, стан, тенденції. Запоріжжя : Дніпровський металург, 2010. 211 с.
70. Лень В.В., Книга М.М. Примусові заходи медичного характеру : цілі і підстави застосування. Запоріжжя : Дніпровський металург, 2011. 92 с.
71. Литвинов О.М., Митрофанов І.І. Концептуальна модель механізму реалізації кримінальної відповідальності : монографія. Харків : Золота мілья, 2017. 180 с.
72. Митрофанов І.І., Притула А.М. Співучасть у злочині : навчальний посібник. Одеса : Фенікс, 2012. 205 с.
73. Міжнародні та європейські стандарти застосування покарання до неповнолітніх : наук. нарис / за заг. ред. О.М. Литвинова ; Донецьк. юрид. ін-т МВС України, Кримінологічна асоціація України. Київ : Дакор, 2015. 76 с.
74. Муратова С.О. Судимість у системі інститутів загальної частини кримінального права України : монографія. Харків : Право, 2017. 272 с.
75. Наден О.В. Теоретичні основи кримінально-правового регулювання в Україні : монографія. Харків : Право, 2012. 272 с.
76. Ободовський О.В. Триваючі злочини у кримінальному праві України : монографія. Одеса : Юридична література, 2016. 256 с.

77. Олійник О.С. Принципи кримінального права : поняття, система та значення : монографія . Вид. 2-ге, допов. Харків : Право, 2021. 544 с.
78. Палюх Л.М. Примусові заходи виховного характеру: теорія і практика застосування : навчальний посібник. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 214 с.
79. Панов М.І. Вступ до навчального курсу «Кримінальне право України» : лекції. Харків : Право, 2015. 104 с.
80. Пироженко О.С. Покарання, що обмежують майнові права засуджених, за кримінальним правом України. Харків : НікаНова, 2012. 294 с.
81. Письменський Є.О. Звільнення від покарання та його відбування : проблеми кримінального законодавства та практики його застосування : монографія. Луганськ : Віртуальна реальність, 2011. 386 с.
82. Письменський Є.О. Теоретико-прикладні проблеми звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. 214 с.
83. Пономаренко Ю.А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень : монографія. Харків : Право, 2020. 720 с
84. Романов М.В. Звільнення від відбування покарання : навчальний посібник. Харків : Нац. ун-т Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2012. 90 с.
85. Саченко А.П. Практика Європейського суду з прав людини. Кримінальний аспект. Київ : Дакор, 2022. 208 с.
86. Созанський Т.І. Кваліфікація сукупності злочинів : монографія. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 239 с.
87. Стрельцов Є.Л. Кримінально-правова норма: принципіві ознаки. *Традиції та новації юридичної науки : минуле, сучасність, майбутнє : матер. міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.). У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова.- Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 193-195
88. Тацій В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : монографія. Харків : Право, 2016. 256 с.
89. Тацій В.Я., Борисов В.І., Демидова Л.М. Актуальні проблеми кримінального законодавства України та практики його застосування : монографія. За заг ред. В.Я.Тація, В.І. Борисова, Л.М. Демидової. Х.: Право. 2017. 400 с.
90. Триньова Я.О. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх : навчальний посібник. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2014. 92 с.
91. Туляков В.О. Парадигми кримінального права : навчально-методичний посібник. Одеса : НУ «ОЮА», 2022. 41 с.
92. Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В.В. Чернея, В.В. Сокурєнка ; упоряд. О.М. Джужа, О.М. Литвинов. Харків : Нац. акад. внутр. справ ; Київ : Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримін. асоц. України ; Золота миля, 2017. 804 с.

93. Ус О.В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації : лекції. Харків : Право, 2018. 368 с.
94. Устрицька Н.І. Кваліфікація повторності злочинів : монографія. Львів : Львів. держ. у-нт внутр. справ, 2013. 216 с.
95. Фріс П.Л., Шпіляревич В.В. Кримінально-правова політика у сфері регулювання заходів безпеки : монографія. Харків : Право, 2020. 328 с
96. Хавронюк М.І. Кримінальні проступки : науково-практичний коментар статей Кримінального кодексу України. Київ : Дакор, 2022. 266 с.
97. Яценко А.М. Застосування заходів кримінально-правового характеру. Харків : НікаНова, 2014. 387 с.
98. Balobanova D., Gorbachova I., Otsyatsya A., Dmytruk M., Khylychenko A. Dynamics of the implementation of the protective role in the conduct of crimes : the practice of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. *Cuestiones Políticas*. V. 38(67). Universidad del Zulia, 2020. P. 426-442.
99. Streltsov Y.L., Tulyakov V.O., Kuzmin E. E. Criminal Law of Ukraine (Punishment and Other Criminal Measures: National Approach) : Training Manual. Odesa : Helvetica, 2020. 80 p.
100. Streltsov Ye., Soloviova A. Protection of Property by Means of Criminal Law in Ukraine During the ix-the End of XIX Century : Historical Aspects. *The Lawyer Quarterly : International Journal for Legal Research* . V. 10 (3). Prague, 2020. P. 337–345.